

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035

Spis treści

Wprowadzenie ... 2
Struktura dokumentu Strategii ... 4
Wnioski z diagnozy ponadlokalnej ... 6
Wymiar społeczny ... 7
Wymiar gospodarczy ... 28
Wymiar przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy ... 38
Wizja rozwoju obszaru objętego współpracą strategiczną ... 51
Sfery strategicznego rozwoju obszaru objętego współpracą strategiczną ... 52
Struktura planów działań dla obszaru współpracy ponadlokalnej ... 55
Sfera społeczna - cele strategiczne i kierunki działań ... 57
Sfera gospodarcza - cele strategiczne i kierunki działań ... 65
Sfera przestrzenna i klimatyczno-środowiskowa – cele strategiczne i kierunki działań ... 69
Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) ... 74
OSI określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego ... 74
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej ... 77
Wprowadzenie ... 77
Uwarunkowania funkcjonalno – przestrzenne i środowiskowe oraz działania przewidziane do realizacji ... 78
Uwarunkowania środowiskowe – opis aspektów hydrologicznych, ruchów masowych ziemi, osuwisk oraz susz ... 86
Zalecenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze objętym strategią ponadlokalną ... 92
System realizacji Strategii ... 105
Zarządzanie realizacją Strategii ... 105
Monitoring i ewaluacja Strategii ... 112
Spis tabel ... 124
Spis wykresów ... 125
Spis plansz i rysunków ... 126

Wprowadzenie

Proces opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035 rozpoczęto w dniu 17 marca 2025 roku. Prace nad Strategią odbywały się w oparciu o postanowienia **porozumienia** zawartego pomiędzy **Miastem Rejowiec Fabryczny, Gminą Rejowiec Fabryczny, Gminą Rejowiec oraz Gminą Siedliszcze** określającego zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035" oraz **uchwały**:

- Rady Gminy Rejowiec Fabryczny nr IX / 57 / 2024 z dnia 13 grudnia 2024 r.
- Rady Miejskiej w Rejowcu nr VIII/50/2024 z dnia 17 grudnia 2024 r.
- Rady Miasta Rejowiec Fabryczny Nr XI/49/24 z dnia 30 grudnia 2024 r.
- Rady Miejskiej w Siedliszczu Nr VII/59/24 z dnia 30 grudnia 2024 r.

w sprawie przystąpienia do sporządzenia „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035" oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Za koordynację prac nad Strategią Rozwoju odpowiedzialny był zespół Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, J. Szymańska, M. Widuch w składzie: Dagmara Bieńkowska, Jakub Żywiec, Viktoriia Orshak, Magdalena Widuch oraz Justyna Szymańska. W procesie strategicznym wykorzystano komplementarne metody analityczne – eksperckie i partycypacyjne.

Pierwszym etapem opracowania Strategii Rozwoju było przeprowadzenie procesu diagnostycznego obrazującego kondycję środowiska ponadlokalnego w ujęciu społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. W analizie danych zastanych wykorzystano podejście dynamiczne i porównawcze. Dodatkowe wnioski z pozyskanych danych zastanych zostały wzbogacone o informacje zebrane podczas warsztatów strategicznych z osobami odpowiedzialnymi za lokalną politykę rozwoju, służącego analizie i ukontekstowieniu zebranych danych.

W ramach partycypacji przeprowadzono dwa warsztaty strategiczne skupiające przedstawicieli kluczowych podmiotów i instytucji działających na terenie gmin, m.in. przedstawicieli władz samorządowych, pracowników urzędów miejskich i gminnych, reprezentantów instytucji publicznych, społecznych i gospodarczych. W ten sposób pracowano nad wizją obszaru objętego współpraca ponadlokalną, siatką celów dla trzech obszarów strategicznego rozwoju gminy – obszaru społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego i klimatyczno-środowiskowego (cele strategiczne, proponowane kierunki działań) oraz standardami prowadzenia polityk rozwoju. Jako uzupełnienie warsztatów zastosowano zmodyfikowaną metodę delficką (dodatkowe pytania i zadania kierowane do uczestników warsztatów, bazujące na opracowanym i przesłanym materiale

powarsztatowym). Dzięki temu uczestnicy mieli możliwość indywidualnej i odroczonej w czasie refleksji, co wspomagało cały proces, a także pozwalało na dopracowanie istotnych zagadnień i kwestii. W proces opracowania Strategii włączono także spotkania w formule on-line, w ramach których doprecyzowano ostateczne brzmienie celów i kierunków działań oraz ustalano kluczowe dla modelu struktury funkcjonalno–przestrzennej obszaru współpracy strategicznej zasady w zakresie kształtowania polityk przestrzennych w ujęciu ponadlokalnym.

Projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035 został poddany konsultacjom społecznym z mieszkańcami, lokalnymi partnerami społeczno – gospodarczymi, sąsiednimi gminami oraz z regionalnym zarządem gospodarki wodnej Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Ponadto Projekt *Strategii* został poddany opiniowaniu przez Zarząd Województwa Lubelskiego.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035 jest efektem wspólnej dyskusji podjętej przez reprezentantów czterech gmin i różnych środowisk nad strategicznymi kierunkami rozwoju na najbliższe lata. Przed uczestnikami prac strategicznych postawiono kluczowe pytania o priorytetowe obszary działań, które przyczynią się do rozwoju ponadlokalnego i podniesienia jakości życia mieszkańców. Warsztaty strategiczne, spotkania z mieszkańcami w poszczególnych gminach czy możliwość zgłaszania propozycji zadań dla Strategii zapewniły partycypacyjny aspekt opracowywania dokumentu. Niniejszy dokument Strategii pozwala porządkować i komunikować plany rozwojowe o charakterze ponadlokalnym, a jednocześnie stanowi praktyczny instrument zarządzania lokalnym rozwojem.

Przebieg procesu tworzenia Strategii przedstawia poniższy schemat.



Struktura dokumentu Strategii

Zawartość Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035 uwzględnia wymagania określone w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności w:

- ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne;

a jej struktura odpowiada logice procesu strategicznego.

W dokumencie można wyróżnić 5 głównych części nawiązujących do przebiegu opracowania Strategii.

Część diagnostyczna:

obejmuje rozdział „Wnioski z diagnozy" zawierający prezentację diagnostycznych zestawień danych wraz z wnioskami w ujęciu społecznym, gospodarczym i przestrzennym i klimatyczno- środowiskowym. Dane z diagnozy zostały uzupełnione o główne wnioski z warsztatów strategicznych oraz spotkań otwartych z mieszkańcami.

Część strategiczna:

przedstawia wizję rozwoju ponadlokalnego wraz z opisem podstawowych sfer strategicznego rozwoju gminy: społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej.

Część operacyjna:

zawiera plany działań w podziale na cele strategiczne oraz proponowane kierunki działań. Plany działań są przedstawione dla każdej ze sfer rozwoju ponadlokalnego.

Część przestrzenna:

prezentuje przestrzenny aspekt dokumentu strategii – Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) z poziomu województwa, strukturę funkcjonalno-przestrzenną gmin oraz wytyczne w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w ujęciu ponadlokalnym.

Część wdrożeniowa:

zawiera kluczowe kwestie dotyczące wdrażania założeń strategicznych oraz prowadzenia działań monitorujących wdrażanie strategii, w tym spójność z dokumentami wyższego rzędu oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Wnioski z diagnozy ponadlokalnej

Rozdział prezentuje kluczowe dla strategicznego rozwoju wnioski diagnostyczne w podziale na trzy sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno-środowiskową. Wnioski te zostały opracowane na podstawie danych ilościowych, jakościowych oraz analiz przeprowadzonych podczas warsztatów strategicznych[1] z udziałem lokalnych interesariuszy.

Analiza danych zastanych została przeprowadzona w układzie ponadlokalnym (koncentracja na danych dla czterech gmin) i dynamicznym, co pozwala ocenić zarówno aktualną sytuację czterech gmin, jak i dynamikę i charakter zmian w czasie. Do analiz wykorzystano ogólnodostępne źródła danych, w tym przede wszystkim Bank Danych Lokalnych GUS, dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej oraz inne oficjalne rejestry i statystyki.

W analizie porównawczej uwzględniono następujące jednostki odniesienia (benchmarki):

- średnie wartości dla województwa lubelskiego,
- średnie wartości dla powiatu chełmskiego.

Wnioski dla każdej ze sfer zostały uzupełnione podsumowaniami dyskusji warsztatowych i partycypacyjnych. Dzięki temu zestawieniu możliwe było odniesienie twardych danych statystycznych do odczuć, opinii i doświadczeń społeczności lokalnej. Wyniki prac warsztatowych stały się ważnym uzupełnieniem diagnozy oraz źródłem wiedzy o postrzeganych problemach i oczekiwaniach rozwojowych mieszkańców czterech gmin.

[1] Warsztaty strategiczne przeprowadzone w II kwartale 2025 r.

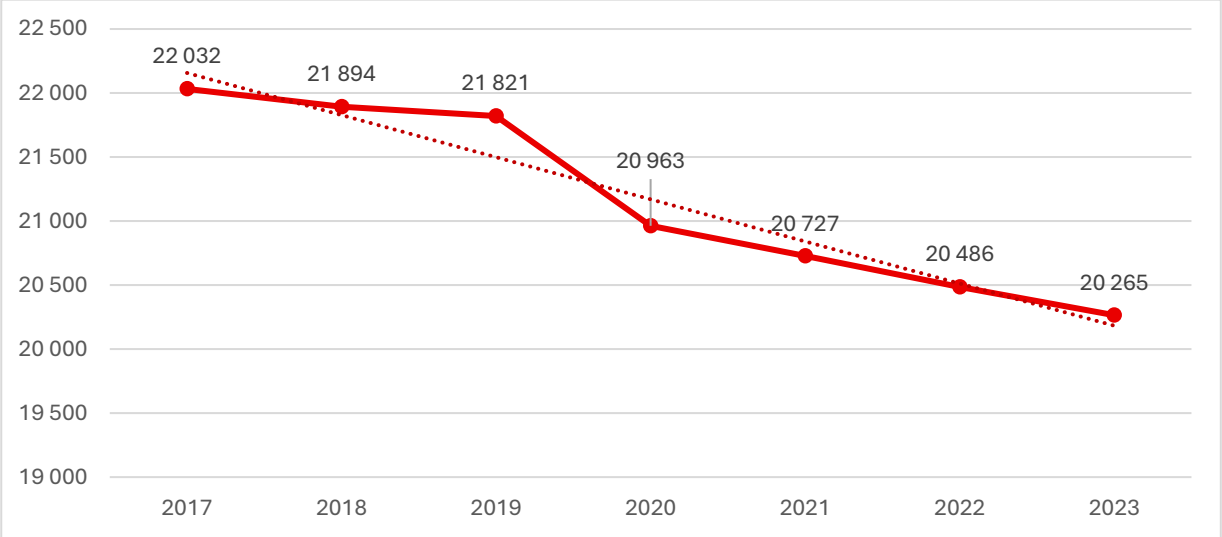
Wymiar społeczny

DEMOGRAFIA

- W latach 2019–2023 liczba mieszkańców obszaru objętego współpracą strategiczną **zmniejszyła się o 7,13%**, co oznacza silniejszą dynamikę spadku niż w powiecie chełmskim (-5,52%) oraz w województwie lubelskim (-4,61%). Depopulacja miała charakter systematyczny i występowała każdego roku analizowanego okresu. Największy spadek liczby ludności odnotowano w mieście Rejowiec Fabryczny (-8,73%), najmniejszy – w Gminie Rejowiec (-6,34%). Tak wysoka intensywność procesu świadczy o zaawansowanym etapie zmian demograficznych, które wpływają nie tylko na wielkość zasobu ludnościowego, ale również na możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego, w tym **dostępność siły roboczej, funkcjonowanie rynku usług oraz potencjał lokalnych społeczności do odtwarzania i rozwoju**.
- W analizowanym okresie nastąpił zauważalny **spadek gęstości zaludnienia** – z 60,1 do 56,0 osób/km² (spadek o 6,87%). Jest to tempo szybsze niż w województwie (-4,61%) i w powiecie chełmskim (-5,27%). Choć poziom gęstości zaludnienia wciąż pozostaje wyższy niż przeciętnie w powiecie, jego wyraźna tendencja spadkowa może w dłuższej perspektywie prowadzić do **trudności w utrzymaniu równomiernej dostępności usług publicznych, zwłaszcza w układach rozproszonych przestrzennie**. Wyróżnia się miasto Rejowiec Fabryczny, które – pomimo spadku liczby mieszkańców – wykazało wzrost gęstości zaludnienia w ostatnim roku analizy, co może wiązać się z relatywnie zwartą strukturą przestrzenną tej jednostki.
- **Przyrost naturalny** na obszarze objętym współpracą strategiczną był **ujemny** zarówno w 2019, jak i w 2023 roku. Oznacza to, że w żadnym momencie analizowanego okresu liczba zgonów nie była rekompensowana przez liczbę urodzeń. Trend ten ogranicza zdolność do odnowy demograficznej i sprzyja pogłębianiu się procesów starzenia populacji. W kontekście tych wyzwań szczególnie istotne są działania wspierające rodziny na poziomie lokalnym – przykładem może być program **„Paczuszka dla siedliskiego maluszka”**, stanowiący formę gminnego becikowego w wysokości 1 500 zł czy budowa żłobka. Inicjatywy te realnie wspierają politykę prorodzinną gminy Siedliszcze i wpisują się w lokalną odpowiedź na niekorzystne tendencje demograficzne.
- Trwałe ujemne saldo migracji jako przejaw **niskiej atrakcyjności osiedleńczej** – w latach 2019–2023 każda z gmin wchodzących w skład obszaru objętego współpracą strategiczną notowała **ujemne saldo migracji** – oznacza to, że liczba wymeldowań przewyższała liczbę zameldowań.
- Zmiany w strukturze wieku prowadzą do wyraźnego **wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego** – z 25,6 w 2019 r. do 30,4 w 2023 r. (+19%). Wskaźnik ten zbliżył się do poziomu wojewódzkiego (32,6) i przewyższył średnią powiatu (29,2), co świadczy o **rosnącym udziale osób w wieku poprodukcyjnym względem liczby osób w wieku produkcyjnym**. Największy wzrost odnotowano w mieście Rejowiec Fabryczny (+44%), co może wskazywać na silne tempo starzenia się lokalnej społeczności. Takie zmiany zwiększają presję na systemy ochrony zdrowia, opieki społecznej i **wymagają dostosowania polityk publicznych do potrzeb populacji**

senioralnej, przy równoczesnym spadku potencjału reprodukcyjnego i gospodarczego.

Wykres 1. Liczba ludności w latach 2017-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 1. Zmiana liczby ludności (%) w latach 2019-2023

Jednostka	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2019-2023
LUBELSKIE	-2,44%	-0,90%	-0,67%	-0,67%	-4,61%
Powiat chełmski	-3,27%	-0,80%	-0,67%	-0,88%	-5,52%
4 gminy - razem	**-3,93%**	**-1,13%**	**-1,16%**	**-1,08%**	**-7,13%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	-6,06%	-1,67%	-0,54%	-0,65%	-8,73%
Gmina Rejowiec Fabryczny	-2,22%	-1,35%	-2,08%	-1,40%	-6,88%
Gmina Siedliszcze	-3,73%	-0,61%	-1,51%	-1,30%	-6,99%
Gmina Rejowiec	-3,81%	-1,16%	-0,58%	-0,91%	-6,34%

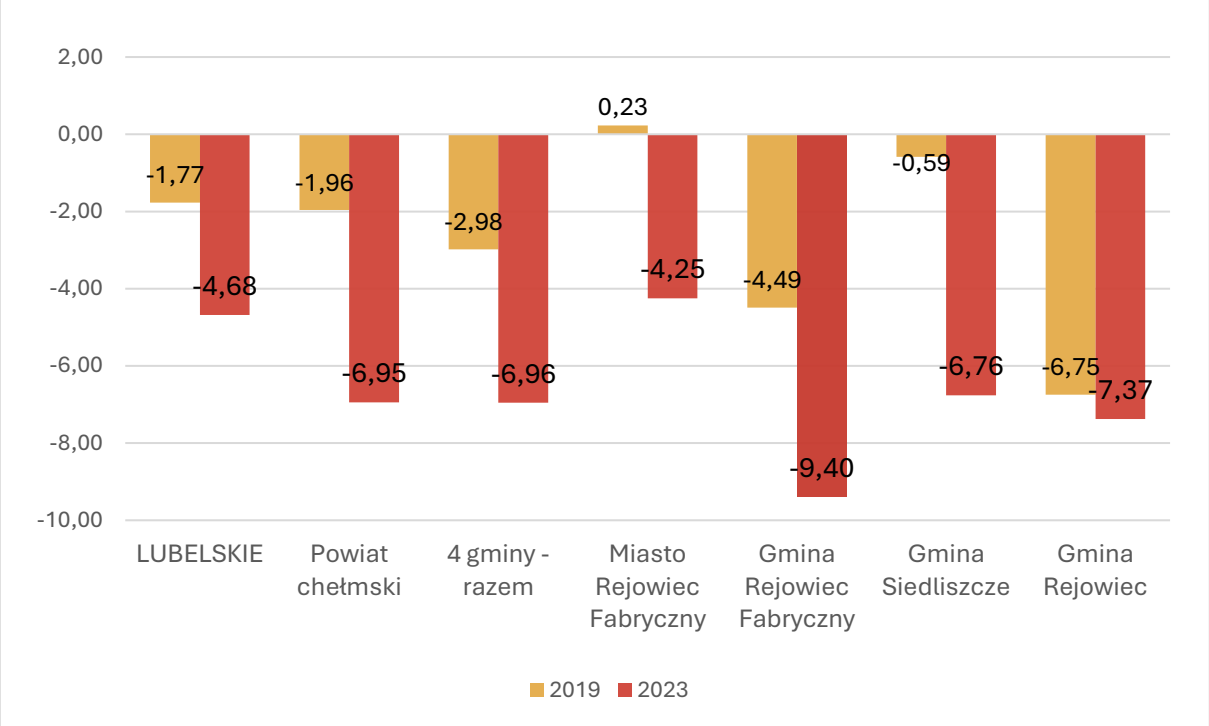
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 2. Gęstość zaludnienia w latach 2019-2023

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	83,9	81,9	81,1	80,6	80,1	-4,61%
Powiat chełmski	41,4	40,0	39,7	39,4	39,2	-5,27%
4 gminy - razem	**60,1**	**57,7**	**57,1**	**56,4**	**56,0**	**-6,87%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	292,4	274,7	270,1	268,6	285,9	-2,21%
Gmina Rejowiec Fabryczny	48,0	47,0	46,3	45,4	44,7	-6,88%
Gmina Siedliszcze	44,4	42,7	42,5	41,8	41,3	-6,99%
Gmina Rejowiec	60,1	57,8	57,2	56,8	56,3	-6,34%

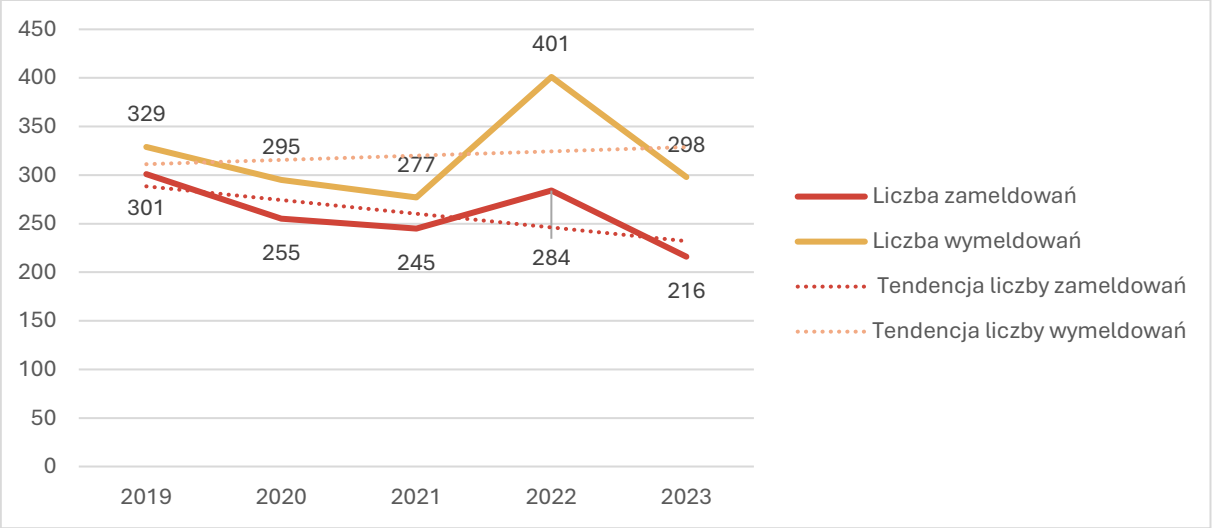
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2019 oraz 2023 roku



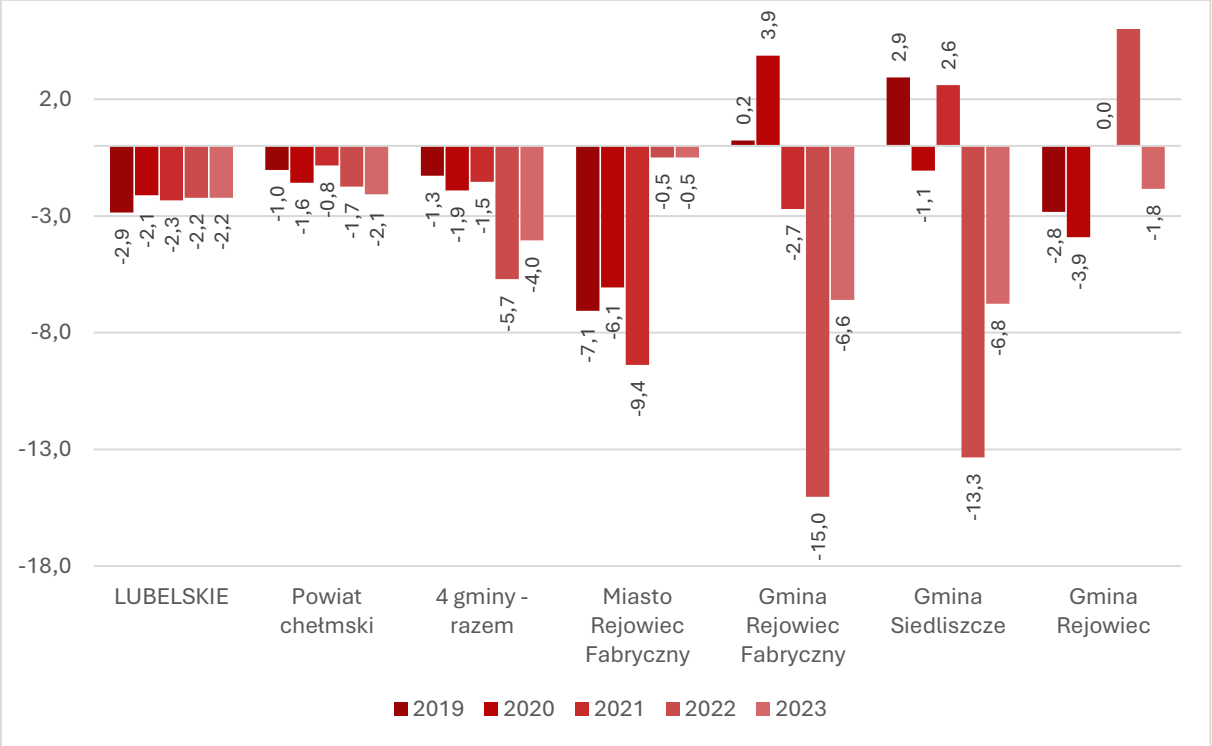
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 3. Zameldowania i wymeldowania w latach 2019-2023*



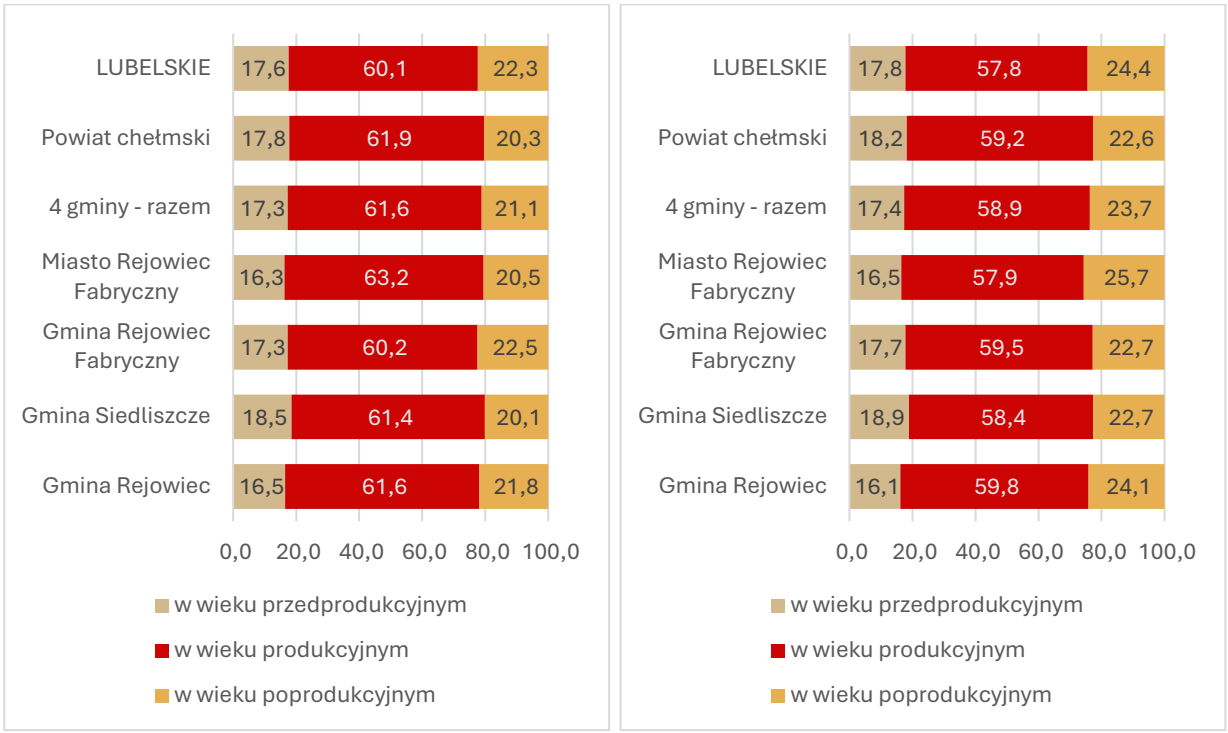
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 4. Saldo migracji na 1000 mieszkańców



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 5. Udział liczby ludności według ekonomicznych grup wieku w 2019 roku (L) oraz w 2023 roku (P)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 3. Współczynnik obciążenia demograficznego w latach 2019-2023

Jednostka	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Dynamika zmian**
LUBELSKIE	27,9	29,6	30,4	31,5	32,6	17%
Powiat chełmski	24,4	26,4	27,2	28,3	29,2	19%
4 gminy - razem	**25,6**	**27,5**	**28,2**	**29,2**	**30,4**	**19%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	22,3	26,5	28,3	30,5	32,2	44%
Gmina Rejowiec Fabryczny	28,8	29,0	28,9	28,4	29,9	4%
Gmina Siedliszcze	24,5	26,7	27,4	27,9	29,3	19%
Gmina Rejowiec	26,9	28,3	28,6	30,3	30,8	14%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

EDUKACJA

- Wyniki egzaminów ósmoklasisty z 2024 roku ujawniają **wyraźne zróżnicowanie efektywności nauczania** pomiędzy gminami wchodzącymi w skład obszaru

objętego współpracą strategiczną. Najwyższe rezultaty z języka polskiego osiągnęli uczniowie z miasta Rejowiec Fabryczny (66,56%), przewyższając średnią wojewódzką (63,14%). W Gminie Rejowiec Fabryczny odnotowano jednak spadek względem 2020 roku – z 64,86% do 55,90%. W matematyce widoczne są niskie wyniki w Gminie Rejowiec Fabryczny (28,60%) i Gminie Rejowiec (36,33%), które pozostają znacząco poniżej średniej wojewódzkiej (50,71%) i powiatowej (42,95%). Z kolei język angielski wypada relatywnie dobrze w Rejowcu Fabrycznym (61,69%) i Siedliszczu (57,12%). Tak silne wewnętrzne różnice mogą uzasadniać w strategii działania służące wyrównywaniu jakości kształcenia oraz wymianie doświadczeń między gminami.

- **Średnia liczba uczniów przypadających na oddział** szkoły podstawowej **zmniejszyła się** w latach 2019–2023 z 16,8 do 15,8. Choć wartość ta nadal przewyższa średnią powiatową (14,2), obserwowana **tendencja spadkowa odzwierciedla skutki zmian demograficznych**. Równocześnie pomiędzy poszczególnymi gminami występują wyraźne różnice: w Gminie Siedliszcze wskaźnik ten wyniósł aż 21,6 ucznia (najwyższy w zestawieniu), podczas gdy w Gminie Rejowiec Fabryczny – 11,8. Takie zróżnicowanie wpływa na sposób organizacji pracy dydaktycznej i może wiązać się z koniecznością **utrzymywania szkół z niewielkimi oddziałami**, co rodzi określone skutki finansowe i kadrowe.
- **Tylko jedna placówka szkolnictwa ponadpodstawowego** na obszarze współpracy - w Gminie Siedliszcze. Pełni ona ważną funkcję nie tylko w zakresie kształcenia, ale także w budowaniu więzi młodzieży z lokalną społecznością i kreowaniu oferty kulturalno-społecznej. W kontekście procesów depopulacyjnych i odpływu młodych ludzi dostępność szkół ponadpodstawowych stanowi istotny atut obszaru współpracy, wyróżniający go na tle innych gmin subregionu i zwiększający szanse na zatrzymanie młodych mieszkańców na kolejnym szczeblu edukacji.
- Wskaźnik **odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł** w latach 2019–2023 na poziomie całego obszaru objętego współpracą strategiczną – z 56,2% do 62,2%. Jest to zmiana pozytywna, choć nadal pozostaje poniżej średniej wojewódzkiej (91,3%). Gminy Rejowiec Fabryczny (wzrost z 66,1% do 83,2%) i miasto Rejowiec Fabryczny (z 62,2% do 78,0%) wykazują szczególnie duży postęp, zbliżając się do poziomów referencyjnych. W Gminie Siedliszcze i Gminie Rejowiec poziom ten pozostaje stabilny i wyraźnie niższy (odpowiednio 49,7% → 49,3% i 51,1% → 53,8%). Oznacza to, że pomimo ogólnej poprawy, **dostępność wychowania przedszkolnego nie jest równomierna w całym obszarze** i może stanowić barierę wyrównywania szans edukacyjnych najmłodszych mieszkańców.
- W obszarze edukacji istotnym wyzwaniem pozostaje **brak zrównoważonego podejścia do pracy z uczniami** – przy rozwiniętym systemie wsparcia dla dzieci z deficytami rozwojowymi, zauważalny jest niedostatek oferty rozwijającej potencjał uczniów zdolnych.
- **Coraz powszechniejsze korzystanie z korepetycji**, także przez uczniów szkół podstawowych, może świadczyć o tym, że poziom nauczania w szkołach nie odpowiada oczekiwaniom rodziców. Zjawisko to może też wynikać z rosnących różnic w aspiracjach edukacyjnych rodzin – które często zależą od ich sytuacji materialnej.
- **Brak lub ograniczony dostęp do bezpłatnych lub przystępnych cenowo zajęć pozalekcyjnych** sprawia, że nie wszystkie dzieci mają takie same szanse na rozwój

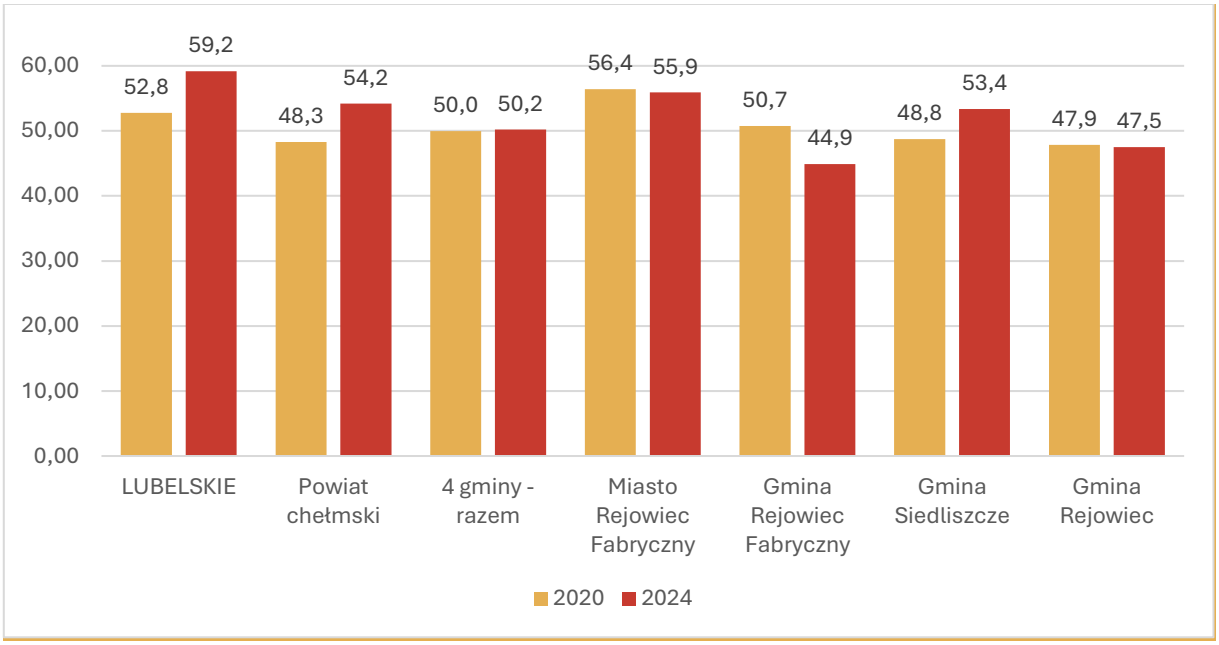
i zdobywanie dodatkowych umiejętności. Pogłębia to różnice w dostępie do oferty edukacyjnej.

Tabela 4. Wyniki egzaminów ósmoklasistów (%)

	Język polski	
Jednostka	**2020**	**2024**
LUBELSKIE	60,08	63,14
Powiat chełmski	58,54	61,90
4 gminy - razem		
Miasto Rejowiec Fabryczny	65,03	66,56
Gmina Rejowiec Fabryczny	64,86	55,90
Gmina Siedliszcze	59,19	58,00
Gmina Rejowiec	58,86	57,83
	Matematyka	
Jednostka	**2020**	**2024**
LUBELSKIE	46,21	50,71
Powiat chełmski	41,57	42,95
4 gminy - razem		
Miasto Rejowiec Fabryczny	49,31	39,50
Gmina Rejowiec Fabryczny	40,99	28,60
Gmina Siedliszcze	44,86	44,96
Gmina Rejowiec	37,01	36,33
	Język angielski	
Jednostka	**2020**	**2024**
LUBELSKIE	52,01	63,66
Powiat chełmski	44,66	57,82
4 gminy - razem		
Miasto Rejowiec Fabryczny	54,83	61,69
Gmina Rejowiec Fabryczny	46,35	50,20
Gmina Siedliszcze	42,21	57,12
Gmina Rejowiec	47,70	48,38

Źródło: https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/

Wykres 6. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (%)



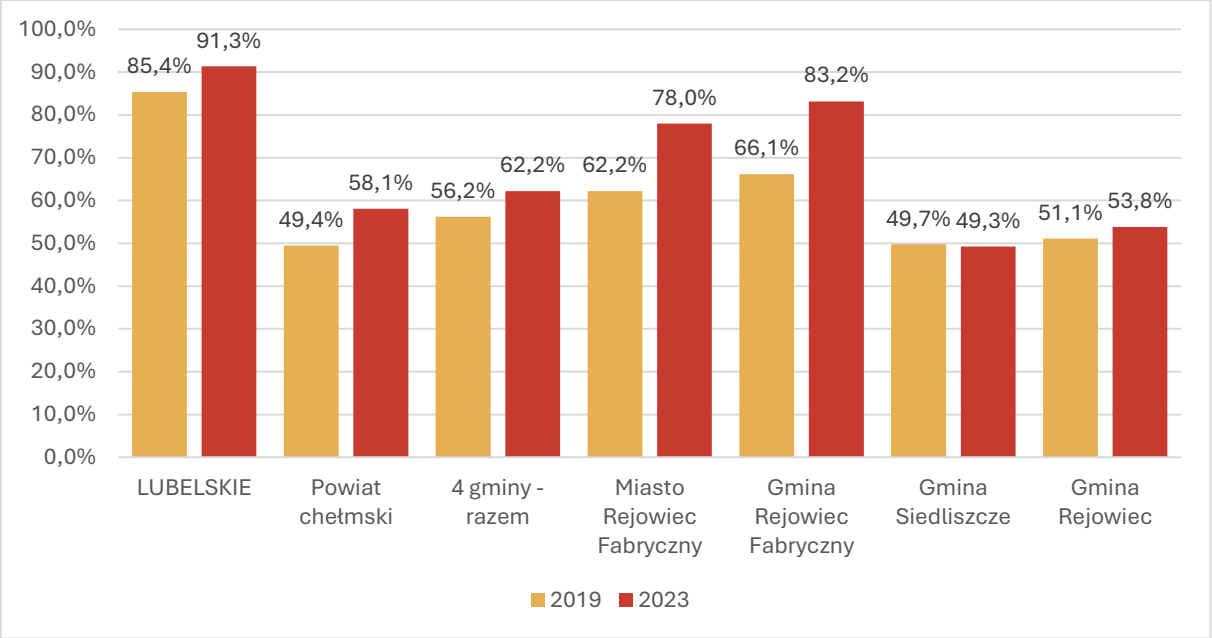
Źródło: https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/

Tabela 5. Liczba uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w przeliczeniu na oddziały

	Liczba uczniów szkół podstawowych w przeliczeniu na oddział		**Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w przeliczeniu na oddział**	
Jednostka	**2019**	**2023**	**2019**	**2023**
LUBELSKIE	15,0	14,9	22,4	23,0
Powiat chełmski	15,5	14,2	16,3	16,3
4 gminy – razem	16,8	15,8	-	-
Miasto Rejowiec Fabryczny	18,8	17,7	-	-
Gmina Rejowiec Fabryczny	11,3	11,8	-	-
Gmina Siedliszcze	21,2	21,6	25,3	21,7
Gmina Rejowiec	17,0	13,6	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 7. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

POMOC SPOŁECZNA

- **Relatywnie wysoki poziom korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej mimo spadkowej tendencji** - w latach 2019–2023 liczba osób korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej na obszarze objętym współpracą strategiczną zmniejszyła się z 924 do 664 na 10 tys. mieszkańców, co oznacza **spadek o 28%**. Mimo pozytywnej dynamiki, wartości bezwzględne pozostają istotnie wyższe niż w powiecie chełmskim (537) i województwie lubelskim (378). Wskazuje to na utrzymujące się **znaczne potrzeby w zakresie wsparcia socjalnego**, które mogą wynikać z długofalowych problemów strukturalnych, m.in. bezrobocia, wykluczenia społecznego czy niskich dochodów gospodarstw domowych.
- Odsetek mieszkańców **korzystających z pomocy społecznej** w 2023 roku wyniósł 6,64% na poziomie całego obszaru współpracy, przy średnich 5,37% w powiecie i 3,78% w województwie. Choć wskaźnik ten spadł w stosunku do 2019 roku o 2,6 pkt proc. (z poziomu 9,24%), wciąż pozostaje wyższy niż w jednostkach odniesienia. Utrzymujące się duże różnice między gminami – od 10,47% w mieście Rejowiec Fabryczny do 4,24% w Gminie Rejowiec – pokazują **wewnętrzne zróżnicowanie potrzeb socjalnych oraz obciążenia lokalnych systemów wsparcia**. Skala świadczeń jest istotnym czynnikiem wpływającym na organizację i koszty pomocy społecznej, a także na zapotrzebowanie na usługi towarzyszące (np. poradnictwo, wsparcie środowiskowe).
- **Widoczna poprawa sytuacji dochodowej części beneficjentów –** zasięg korzystania z pomocy społecznej z powodu dochodów poniżej ustawowego kryterium spadł na obszarze współpracy z 6,4% do 4,1% ludności ogółem, co oznacza **poprawę o 36%**. Wskaźniki te pozostają jednak wyższe niż w powiecie (3,4%) i województwie (2,1%). Występuje **wyraźne zróżnicowanie pomiędzy gminami** – najwyższy poziom w 2023

roku odnotowano w mieście Rejowiec Fabryczny (5,8%) i Gminie Rejowiec Fabryczny (4,6%), natomiast najniższy w Gminie Rejowiec (2,5%). Oznacza to, że mimo ogólnej poprawy dochodowej części gospodarstw domowych, obszar objęty współpracą wciąż cechuje się **wyższą skalą ubóstwa niż średnia regionalna**, a zjawisko to nie jest rozłożone równomiernie w całej przestrzeni. Wskazuje to na konieczność prowadzenia działań uwzględniających specyfikę potrzeb w poszczególnych gminach.

Tabela 6. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023
LUBELSKIE	537,3	475,9	415,8	380,9	378,0
Powiat chełmski	818,8	716,5	602,6	567,5	537,0
4 gminy - razem	**924,3**	**814,3**	**704,4**	**698,0**	**664,2**
Miasto Rejowiec Fabryczny	1254,0	1332,5	1150,3	1246,0	1046,7
Gmina Rejowiec Fabryczny	1081,1	902,5	782,4	779,1	818,1
Gmina Siedliszcze	825,0	702,0	568,7	552,6	553,6
Gmina Rejowiec	699,9	527,0	500,2	433,3	423,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 7. Odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w latach 2019-2023

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	5,37	4,76	4,16	3,81	3,78	-30%
Powiat chełmski	8,19	7,17	6,03	5,68	5,37	-34%
4 gminy - razem	**9,24**	**8,14**	**7,04**	**6,98**	**6,64**	**-28%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	12,54	13,33	11,50	12,46	10,47	-17%
Gmina Rejowiec Fabryczny	10,81	9,02	7,82	7,79	8,18	-24%
Gmina Siedliszcze	8,25	7,02	5,69	5,53	5,54	-33%
Gmina Rejowiec	7,00	5,27	5,00	4,33	4,24	-39%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 8. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem [%]

Jednostka	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	Dynamika zmian
LUBELSKIE	3,2	2,9	2,5	2,4	2,1	-34%
Powiat chełmski	5,5	4,7	4,1	3,9	3,4	-38%
4 gminy - razem	**6,4**	**5,4**	**4,5**	**4,7**	**4,1**	-36%
Miasto Rejowiec Fabryczny	8,9	8,2	6,8	7,9	5,8	-35%
Gmina Rejowiec Fabryczny	7,0	6,0	5,0	4,9	4,6	-34%
Gmina Siedliszcze	5,9	5,1	3,7	4,3	4,2	-29%
Gmina Rejowiec	4,8	3,5	3,5	2,9	2,5	-48%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

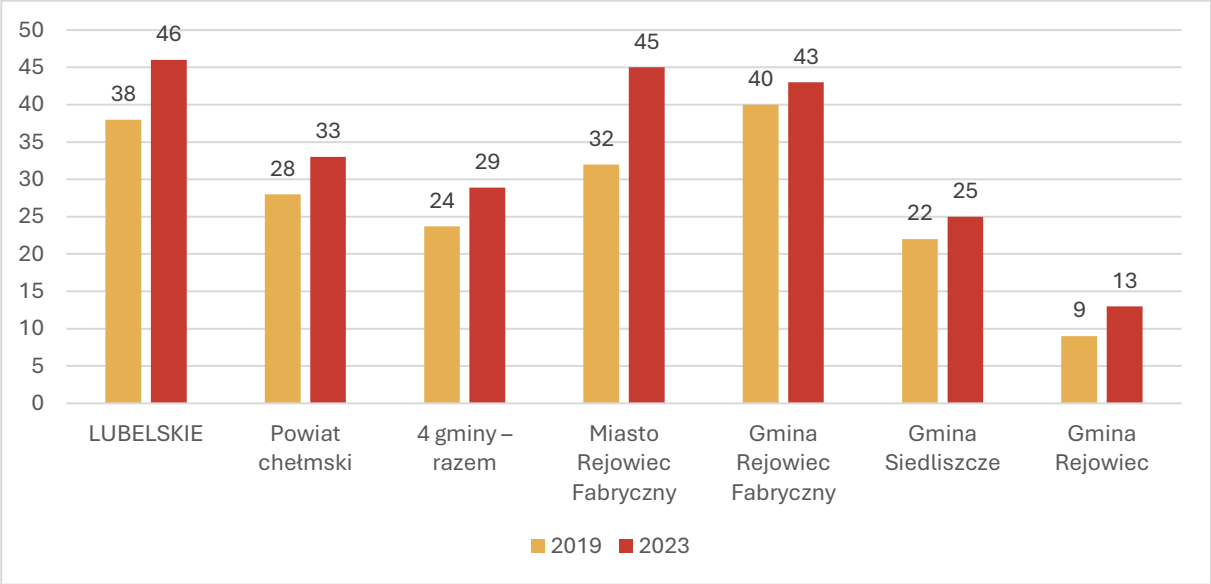
AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KAPITAŁ OBYWATELSKI

- **Wzrost frekwencji w wyborach samorządowych jako pozytywny sygnał zaangażowania obywatelskiego**: pomiędzy rokiem 2018 a 2024 frekwencja wyborcza na obszarze objętym współpracą strategiczną wzrosła z 46,3% do 54,64%, co oznacza poprawę o ponad 8 punktów procentowych. Wszystkie cztery gminy odnotowały **wzrost udziału mieszkańców w głosowaniu**, przy czym największy skok nastąpił w Gminie Siedliszcze (+15,71 pp), a najmniejszy w mieście Rejowiec Fabryczny (+1,58 pp). W 2024 roku frekwencja na poziomie obszaru objętego współpracą była **wyższa niż średnia dla województwa lubelskiego** (51,62%) i porównywalna z powiatem chełmskim (56,17%). Dane te wskazują na **wzrost świadomości obywatelskiej i większe zainteresowanie mieszkańców sprawami wspólnoty lokalnej**, co stanowi korzystny fundament dla planowania działań partycypacyjnych i wspierania aktywności społecznej w przyszłości.
- **Relatywnie niski, ale wzrastający poziom rozwoju sektora organizacji pozarządowych** - w 2023 roku liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców w obszarze objętym współpracą strategiczną wyniosła 56,2 (2019: 49,4). Oznacza to wzrost o blisko 7 pp. w ciągu czterech lat, jednak wartość ta pozostaje nadal niższa niż w powiecie chełmskim (58,1) i znacznie poniżej średniej wojewódzkiej (91,3). W poszczególnych gminach najwyższy wskaźnik odnotowano w Gminie Rejowiec Fabryczny (83,2), a najniższy w Gminie Siedliszcze (49,3). Oznacza to, że mimo obserwowanego rozwoju sektora społecznego, jego potencjał organizacyjny i zdolność do angażowania mieszkańców w działania oddolne pozostaje ograniczona. Wskazuje to na potrzebę dalszego wspierania rozwoju lokalnych inicjatyw obywatelskich, szczególnie w gminach o niższej dynamice aktywności organizacyjnej.

- Na obszarze objętym współpracą strategiczną obserwuje się **niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym oraz ograniczone poczucie sprawczości**, szczególnie wśród osób młodych. Choć funkcjonują aktywne środowiska lokalne – Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne czy grupy nieformalne – brakuje instrumentów instytucjonalnych i finansowych wspierających ich działania oraz systemowego wsparcia animacji społecznej. **Niedostateczne wykorzystanie potencjału liderów społecznych, pasjonatów i aktywistów ogranicza skalę działań oddolnych**, które mogłyby być rozwijane dzięki montażowi finansowania z różnych źródeł (środki samorządowe, dotacje dla organizacji społecznych, programy grantowe). Potrzeba koordynacji współpracy z organizacjami pozarządowymi, społecznymi oraz integracji działań samorządów, instytucji kultury i lokalnych liderów na rzecz rozwoju działań sąsiedzkich, integracyjnych i edukacyjnych. Wskazuje to na potrzebę wzmacniania wspólnotowości, budowania trwałych partnerstw lokalnych i rozwoju trwałych mechanizmów współpracy w ramach kapitału społecznego. Wskazuje to na potrzebę wzmacniania wspólnotowości, budowania trwałych partnerstw lokalnych i rozwoju trwałych mechanizmów współpracy w ramach kapitału społecznego.
- **Uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym gmin jest ograniczone i sporadyczne**, co wynika zarówno z niedostatku trwałych mechanizmów włączania młodych mieszkańców w procesy decyzyjne, jak i z niedoboru działań rozwijających kompetencje obywatelskie. Potrzebne jest systemowe wsparcie dla młodzieżowych rad, inicjatyw podejmowanych przez młodych ludzi oraz działań edukacyjnych z zakresu obywatelskości – nie tylko w ramach programu nauczania, lecz także w przestrzeni pozalekcyjnej i ponadlokalnej. **Brakuje oferty umożliwiającej młodzieży angażowanie się w działania społeczne, kulturalne i rekreacyjne w miejscu zamieszkania**, co sprzyja postawom wycofania lub planom migracyjnym – zwłaszcza po zakończeniu szkoły. W konsekwencji, w gminach zauważalne są **zjawiska odpływu młodych i trudności w utrzymaniu ich trwałego związku z lokalną społecznością**. Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie jest funkcjonowanie **Młodzieżowej Rady Gminy Siedliszcze**, która stanowi **realny mechanizm partycypacji** młodych mieszkańców oraz **wyraz ich aktywności obywatelskiej**. Wzmocnienie polityki młodzieżowej powinno obejmować działania **rozwijające sprawczość młodych** ludzi, ich widoczność w debacie publicznej oraz poczucie przynależności do wspólnoty lokalnej.
- Na obszarze objętym współpracą strategiczną **dziedzictwo kulturowe** – zarówno materialne, jak i niematerialne – stanowi istotny potencjał rozwojowy, jednak **nie jest w pełni zagospodarowane ani skutecznie wykorzystywane w budowaniu oferty lokalnej**. Rękodzieło, tradycje lokalne oraz wydarzenia kulturowe nie są systemowo powiązane z promocją gminy, ofertą turystyczną (np. agroturystyką) ani budowaniem rozpoznawalnych produktów lokalnych. Zauważalna jest **potrzeba tworzenia spójnych narracji lokalnych, działań wizerunkowych i inicjatyw kulturalnych**, które wzmacniałyby identyfikację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowały poczucie przynależności do wspólnoty.
- **Brakuje również skutecznych i zróżnicowanych kanałów komunikacji pomiędzy samorządem a mieszkańcami**. Niedostateczna efektywność informacyjna – w szczególności brak zintegrowanych narzędzi obejmujących różne grupy wiekowe i preferencje w sposobie komunikacji – osłabia zasięg oraz oddziaływanie lokalnych

inicjatyw. Potrzebne jest szersze wykorzystanie dostępnych form komunikacji, takich jak powiadomienia SMS (z powodzeniem system działa w gminie Siedliszcze), media społecznościowe, informacja poprzez sołtysów i organizacje społeczne, a także tradycyjne kanały (tablice ogłoszeń, ulotki). Zwiększenie przejrzystości i dostępności informacji publicznej może również sprzyjać większemu zaangażowaniu mieszkańców w życie lokalne. Aktywność komunikacyjna różnicuje poszczególne gminy: w niektórych rekomendowane jest utrzymanie dotychczasowych praktyk (Siedliszcze) w pozostałych katalog narzędzi komunikacji powinien zostać wzbogacony i dostosowany do preferencji mieszkańców.

Wykres 8. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 000 mieszkańców w roku 2019 oraz 2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 9. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w latach 2018 i 2024.

Jednostka	Frekwencja (%)	
	2018	2024
LUBELSKIE	54,38	51,62
Powiat chełmski	52,42	56,17
4 gminy - razem	46,30	54,64
Miasto Rejowiec Fabryczny	56,06	57,64
Gmina Rejowiec Fabryczny	45,86	53,71
Gmina Siedliszcze	42,17	57,88
Gmina Rejowiec	44,15	49,75

Źródło: PKW

OFERTA CZASU WOLNEGO

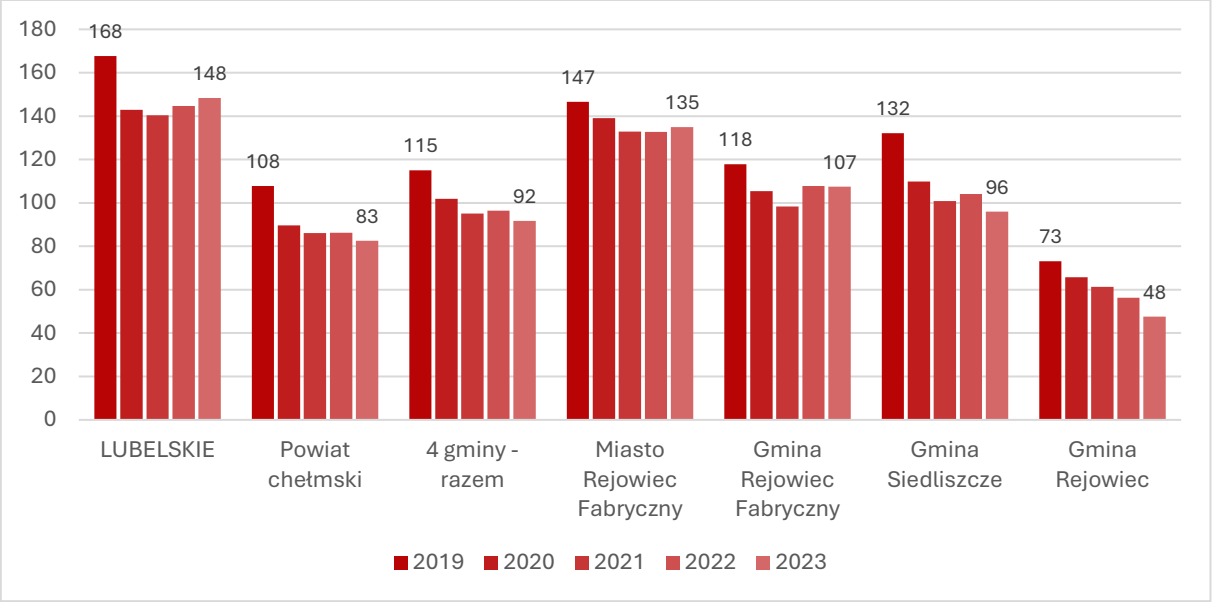
- Dane dotyczące bibliotek publicznych – jako jednego z nielicznych obszarów kultury objętych regularną statystyką publiczną – wskazują na wzrost intensywności użytkowania zasobów bibliotecznych w ostatnich latach. Liczba wypożyczeń na jednego czytelnika w obszarze objętym współpracą strategiczną wzrosła z 12,9 do 15,0 woluminów w latach 2019–2023, co stanowi **poprawę o 16%.** Nadal jednak jest to wartość niższa niż w powiecie chełmskim (17,6) i województwie lubelskim (18,3). Najwyższy poziom odnotowano w Gminie Rejowiec (18,9), a najniższy w Gminie Rejowiec Fabryczny (12,4). Zróżnicowanie poziomu korzystania z bibliotek oraz ich zagęszczenia przestrzennego potwierdza potrzebę dalszych działań na rzecz **wzmocnienia instytucji kultury jako lokalnych centrów życia społecznego i edukacyjnego**.
- **Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego**[2] (dział 921) w przeliczeniu na mieszkańca na poziomie całego obszaru wzrosły z 225,7 zł w 2019 roku do 240,0 zł w 2023 roku. Choć dynamika jest dodatnia (+6,3%), wartości te nadal są **niższe niż średnie wojewódzkie** (281,7 zł w 2023 r.). Między gminami występuje duże zróżnicowanie: w Gminie Rejowiec wydatki wzrosły z 198,6 zł do 277,0 zł, natomiast w Gminie Siedliszcze – z 134,5 zł do 183,0 zł. W Gminie Rejowiec Fabryczny poziom wydatków w 2019 roku wyniósł 606,4 zł i był najwyższy w całym zestawieniu – co związane było z realizacją inwestycji w Gminny Ośrodek Kultury w Pawłowie. W kolejnych latach poziom ten ustabilizował się na poziomie ok. 200–220 zł rocznie. W **Mieście Rejowiec Fabryczny** poziom wydatków per capita utrzymywał się w przedziale 110–200 zł (od 111,5 zł w 2019 r. do 200,2 zł w 2023 r.), co plasuje jednostkę poniżej średniej dla obszaru, ale jednocześnie wskazuje na systematyczny wzrost nakładów w ostatnich latach.
- W **ujęciu bezwzględnym wydatki na kulturę** w gminach objętych współpracą strategiczną wahały się od 3,13 mln zł w 2020 r. do 4,46 mln zł w 2023 r., przy czym najwyższe nakłady ponosiły Gmina Rejowiec (1,65 mln zł w 2023 r.) oraz Gmina Siedliszcze (1,16 mln zł). Dane potwierdzają, że relatywnie niskie wskaźniki „na mieszkańca" w Gminie Siedliszcze wynikają z dużej liczby ludności, a nie z niskiego poziomu finansowania. W przypadku Miasta Rejowiec Fabryczny i Gminy Rejowiec Fabryczny (wiejska) widoczne są znaczące różnice w wielkości środków – w 2019 r. gmina wiejska zrealizowała dużą inwestycję (2,56 mln zł), podczas gdy miasto przeznaczyło 489 tys. zł – co podkreśla konieczność interpretacji wydatków w kontekście specyfiki każdej jednostki, a nie wyłącznie poprzez wskaźniki per capita.
- **Udział wydatków na kulturę w strukturze budżetów gmin** objętych współpracą strategiczną **spadł z 5,1% w 2019 roku do 3,4%** w 2023 roku. Choć może to częściowo wynikać ze zmiennych potrzeb inwestycyjnych i różnic w strukturze wydatków bieżących, dane wskazują na **relatywne osłabienie roli kultury jako obszaru priorytetowego w lokalnych budżetach**. W Gminie Rejowiec Fabryczny udział ten

[2] W wielu gminach wiejskich istotna część działań kulturalnych realizowana jest w świetlicach wiejskich, które pełnią funkcję lokalnych centrów kultury. Wydatki na ich bieżące utrzymanie, remonty i doposażenie ujmowane są jednak najczęściej w budżecie jako koszty administracyjne lub w innych kategoriach klasyfikacji budżetowej, przez co nie są bezpośrednio widoczne w dziale 921 „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego". W praktyce oznacza to, że faktyczne nakłady gmin na działalność kulturalną są wyższe niż wskazują na to dane z rozdziału dotyczącego kultury.

spadł z 10,7% (w roku inwestycyjnym) do 2,8% w 2023 r., w Gminie Siedliszcze utrzymał się na poziomie 3,0%, a w Gminie Rejowiec wzrósł nieznacznie (z 4,7% do 4,8%). Wartości te potwierdzają konieczność bardziej zrównoważonego podejścia do finansowania kultury – nie tylko w okresach inwestycyjnych, ale także w ramach polityki bieżącego wspierania instytucji i działań kulturalnych.

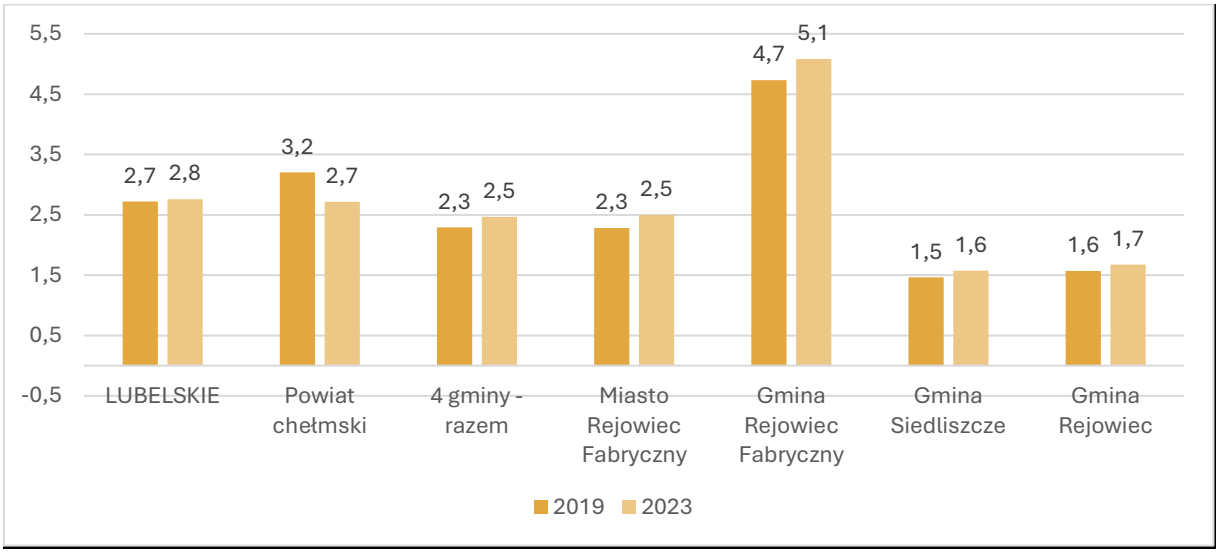
- Na obszarze objętym strategią wciąż **brakuje atrakcyjnych i dostępnych miejsc**, w których mieszkańcy mogliby **aktywnie spędzać wolny czas** – takich jak place zabaw, tereny rekreacyjne, strefy wypoczynku oraz przestrzenie spotkań sąsiedzkich i międzypokoleniowych, szczególnie w mniejszych miejscowościach i wsiach. Jednocześnie pomiędzy gminami występują zauważalne różnice w zakresie dostępnej infrastruktury – przykładowo w Gminie Rejowiec funkcjonują dwa rozbudowane parki z urządzeniami rekreacyjnymi, miasteczko ruchu drogowego, strzelnica, rozwijane są specjalistyczne obiekty sportowe przy szkołach (m.in. ścianki wspinaczkowe), a sieć 13 świetlic wiejskich pełni ważną rolę integracyjną. **Rosnące oczekiwania mieszkańców oraz potrzeba rozszerzania oferty sportowej, rekreacyjnej i hobbystycznej wskazują jednak, że mimo istniejących zasobów potencjał w tym obszarze jest nadal niewystarczający**, co ogranicza możliwości integracji i aktywizacji społecznej – zwłaszcza dzieci, młodzieży i seniorów.
- Na obszarze objętym strategią rozwijana jest również oferta turystyki aktywnej, czego przykładem są **dwa znakowane szlaki rowerowe funkcjonujące w Gminie Rejowiec Fabryczny**. Trasa rozpoczyna się na granicy z Miastem Rejowiec Fabryczny i kończy przy granicy z Gminą Rejowiec, tworząc system dwóch pętli: południowo-zachodniej (ok. 21,8 km) oraz północno-wschodniej (ok. 24,7 km, z czego 7,2 km przebiega przez Gminę Siedliszcze). Szlak obejmuje liczne punkty węzłowe, w tym Grodzisko i Szwedzkie Okopy, obiekty sakralne w Pawłowie i Kaniem, zespół pałacowy w Kaniem i Krasnem, stację kolejową Kanie-Stacja oraz tereny chronione (m.in. obszar NATURA 2000 i zespół przyrodniczy z dębem „Gniewko"). Trasa stanowi wartościowy element oferty rekreacyjnej i ważny potencjał dla dalszego rozwoju infrastruktury czasu wolnego na obszarze współpracy ponadlokalnej.
- Mimo istnienia infrastruktury, wiele świetlic wiejskich w odczuciu mieszkańców pozostaje niewykorzystanych lub funkcjonuje jedynie okazjonalnie, co ogranicza ich znaczenie społeczne i rodzi pytania o zasadność ponoszonych kosztów utrzymania. **Brakuje zorganizowanej, regularnej oferty działań, które odpowiadałyby na potrzeby mieszkańców i aktywizowały społeczność lokalną**. Sytuacja ta wskazuje na potrzebę podjęcia systemowych działań ukierunkowanych na **ożywienie lokalnej oferty społeczno-kulturalnej** – zarówno poprzez wsparcie działalności świetlic, jak i wzmocnienie instytucji kultury w roli aktywnych organizatorów życia społecznego w gminach.

Wykres 9. Liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 10. Liczba bibliotek publicznych na 10 tys. ludności



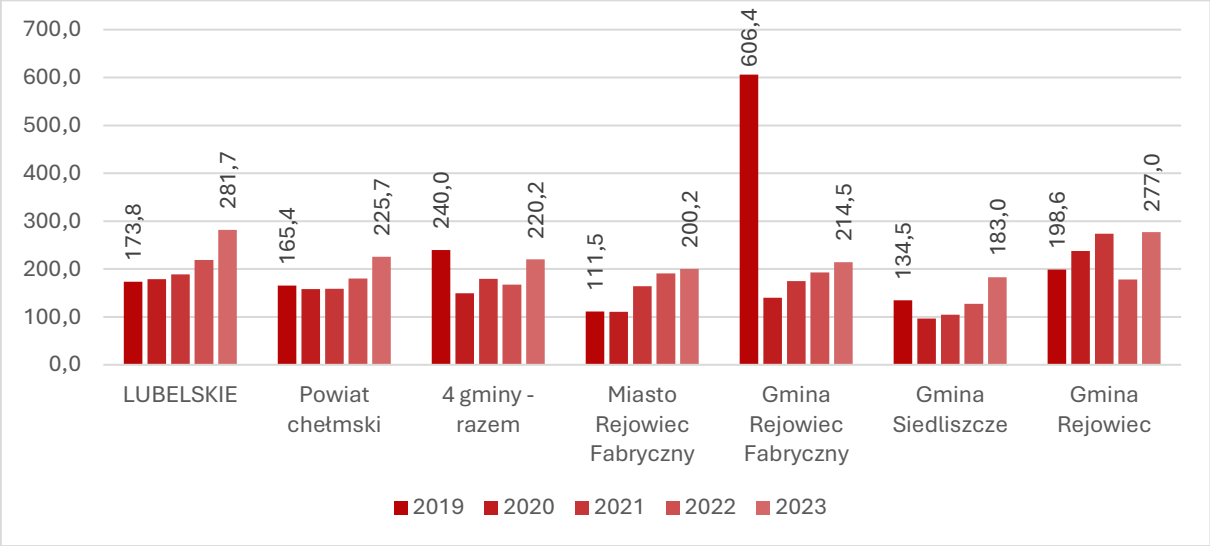
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 10. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	18,1	16,5	18,6	18,6	18,3	2%
Powiat chełmski	16,4	15,8	18,2	16,3	17,6	7%
4 gminy - razem	**12,9**	**11,6**	**14,4**	**14,7**	**15,0**	**16%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	12,2	12,1	13,9	12,1	13,0	7%
Gmina Rejowiec Fabryczny	11,1	10,0	10,2	11,8	12,4	11%
Gmina Siedliszcze	12,0	10,1	13,4	14,2	16,7	39%
Gmina Rejowiec	17,8	15,5	21,5	23,4	18,9	6%

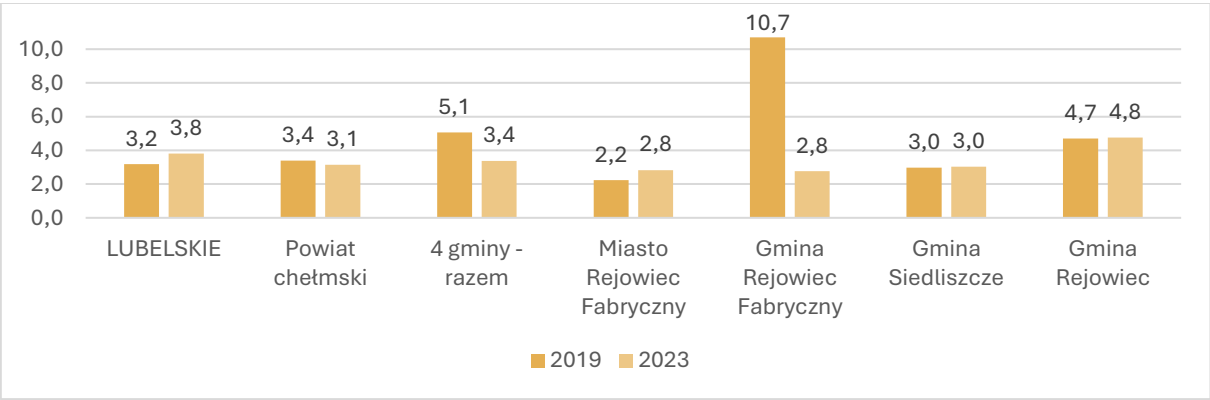
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 11. Wydatki na 1 mieszkańca w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (zł)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 12. Udział wydatków w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem w roku 2019 i 2023 (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

ZDROWIE I POLITYKA SENIORALNA

- **Poprawiająca się dostępność podstawowej opieki zdrowotnej** - w latach 2019–2023 liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców wzrosła na obszarze objętym współpracą strategiczną z 4,58 do 5,43 (wzrost o 18%), co oznacza poprawę w zakresie dostępności placówek medycznych. Dynamika ta była wyższa niż w powiecie chełmskim (+2%) i województwie lubelskim (+11%), co świadczy o pozytywnym trendzie lokalnym. Mimo to, wartość wskaźnika w 2023 roku pozostaje **istotnie niższa niż średnia wojewódzka (6,44)**, co oznacza, że mieszkańcy obszaru nadal mają **statystycznie mniejszy dostęp do przychodni** niż przeciętny mieszkaniec regionu. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania i równomiernego rozmieszczania infrastruktury ochrony zdrowia, w tym zwłaszcza w miejscowościach oddalonych od większych ośrodków.
- **Wzrost dostępności aptek, ale nadal wyraźnie niższy niż na poziomie regionalnym.** Liczba mieszkańców przypadających na jedną aptekę ogólnodostępną na obszarze objętym współpracą spadła z 4364 do 4053 w latach 2019–2023 (poprawa o 7,1%), co wskazuje na statystycznie rosnącą dostępność usług farmaceutycznych. Mimo tej pozytywnej tendencji, wskaźnik ten pozostaje **znacznie wyższy** niż średnia dla województwa lubelskiego, gdzie w 2023 roku na jedną aptekę przypadało 2809 mieszkańców. Różnica ta świadczy o niższym stopniu nasycenia aptekami i potencjalnie większych odległościach pomiędzy nimi, co może szczególnie dotykać osoby starsze, chore lub niezmotoryzowane. Uzupełnieniem oferty aptek są punkty apteczne, pomimo ograniczonego asortymentu zaspokajają podstawowe potrzeby lekowe np. w Lisznie (gmina Rejowiec Fabryczny).
- Wydatki w dziale 851 (ochrona zdrowia) w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazują wzrost w większości gmin wchodzących w skład obszaru współpracy, ale poziomy nakładów pozostają **zróżnicowane**. Na tle województwa lubelskiego – gdzie wydatki są wyższe – obszar współpracy plasuje się **poniżej średniej**. Brak jednolitego trendu może świadczyć o różnicach w lokalnych priorytetach i możliwościach finansowych gmin. Wskazuje to na potrzebę dalszej **koordynacji działań w zakresie polityki zdrowotnej i planowania wydatków**, zwłaszcza w kontekście starzejącego się społeczeństwa oraz rosnącego znaczenia profilaktyki i opieki środowiskowej.
- Dostępność usług zdrowotnych, szczególnie w zakresie **profilaktyki oraz opieki psychiatrycznej i psychologicznej**, pozostaje **niewystarczająca w stosunku do rosnących potrzeb mieszkańców** – zwłaszcza dzieci i młodzieży. Wśród młodych osób coraz częściej obserwuje się **poważne kryzysy zdrowia psychicznego**, takie jak samookaleczenia, uzależnienia (od substancji psychoaktywnych, alkoholu czy gier komputerowych) oraz przemoc rówieśniczą. Braki w systemie wsparcia zdrowotnego utrudniają **wczesne reagowanie i skuteczną pomoc** w sytuacjach kryzysowych. Niedostateczna jakość i zakres usług profilaktycznych, rehabilitacyjnych i wspierających zdrowie mieszkańców **utrudnia prowadzenie działań prewencyjnych** w lokalnych społecznościach. Brakuje kompleksowych, lokalnych programów zdrowotnych odpowiadających na zróżnicowane potrzeby mieszkańców – w tym dzieci, osób starszych i aktywnych zawodowo. Ograniczona dostępność konsultacji specjalistycznych, programów profilaktycznych i badań przesiewowych zmniejsza skuteczność działań prewencyjnych i wydłuża czas diagnozy schorzeń cywilizacyjnych. Problem zdrowia psychicznego ma charakter ogólnopolski i w ostatnich latach narasta we wszystkich polskich gminach, nie tylko na obszarze

objętym strategią, szczególnie dotykając dzieci i młodzież. Choć prowadzenie systemowych działań w tym zakresie należy do **kompetencji powiatu**, gminy – zwłaszcza jako organizatorzy edukacji podstawowej – powinny aktywnie wspierać te działania poprzez **inicjowanie lokalnych programów profilaktycznych, wzmacnianie działań wychowawczo-edukacyjnych w szkołach oraz rozwijanie działań prewencyjnych w środowisku lokalnym**. Dobrym przykładem takiego podejścia jest m.in. Gmina Rejowiec, która upowszechnia wiedzę o zdrowym stylu życia poprzez publikację filmów edukacyjnych na stronie internetowej, stanowiąc praktykę możliwą do wykorzystania w wymiarze ponadlokalnym.

- Starzenie się społeczeństwa, osłabienie tradycyjnego modelu rodziny wielopokoleniowej oraz wydłużenie życia prowadzą do **systematycznego wzrostu liczby osób starszych i niesamodzielnych**, które wymagają stałego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Obecny system usług zdrowotnych i opiekuńczych – zarówno instytucjonalnych, jak i środowiskowych – nie jest dostosowany do skali i charakteru tych potrzeb. Sytuacja ta wymaga **rozwoju nowych form usług zdrowotno-opiekuńczych**, w tym opieki długoterminowej, paliatywnej, geriatrycznej oraz wsparcia środowiskowego (np. opieki wytchnieniowej, mobilnych usług zdrowotnych, mieszkalnictwa wspomaganego). Brak odpowiednio zorganizowanej i dostępnej pomocy w tym zakresie zwiększa ryzyko izolacji, wykluczenia i pogorszenia jakości życia osób starszych oraz obciąża ich najbliższych.
- Rosnąca liczba osób niesamodzielnych powoduje zwiększone zapotrzebowanie na usługi zdrowotno-opiekuńcze, które – zgodnie z obowiązującym systemem – pozostają przede wszystkim w gestii powiatu, obejmując opiekę długoterminową, paliatywną, geriatryczną i interwencyjną. **Gminy, mimo że nie realizują tych zadań jako swoich obowiązkowych kompetencji, odgrywają istotną rolę wspierającą poprzez inicjowanie działań środowiskowych, rozwój polityki senioralnej, prowadzenie lokalnych programów aktywizujących oraz zgłaszanie potrzeb do Starostwa Powiatowego**. Praktyki stosowane w wielu polskich gminach pokazują, że aktywna polityka senioralna realizowana na poziomie lokalnym może skutecznie uzupełniać system powiatowy, ograniczać ryzyko izolacji osób starszych i wzmacniać ich samodzielność w codziennym funkcjonowaniu.
- W części gmin nadal **brakuje wyspecjalizowanych usług asystenckich i transportowych** wspierających codzienne funkcjonowanie osób starszych, co szczególnie obciąża mieszkańców obszarów wiejskich i peryferyjnych, ograniczając ich mobilność oraz dostęp do usług zdrowotnych i społecznych. Jednocześnie na obszarze objętym strategią występują dobre praktyki warte upowszechniania — w Gminie Siedliszcze funkcjonuje **transport typu door-to-door** oraz prowadzone są usługi asystenckie, które w sposób efektywny wspierają seniorów w codziennym funkcjonowaniu i mogą stanowić modelowe rozwiązanie dla pozostałych gmin.
- Zmiany demograficzne skutkują rosnącym udziałem osób starszych w strukturze mieszkańców, co generuje nowe potrzeby nie tylko w zakresie opieki, ale także **aktywizacji społecznej**. Niedostateczny rozwój **klubów seniora** oraz brak zintegrowanych działań wspierających aktywność osób starszych ograniczają możliwości ich udziału w życiu społecznym i międzypokoleniowym. Wsparcie seniorów powinno obejmować nie tylko działania opiekuńcze, lecz **także inicjatywy na rzecz integracji, edukacji, wolontariatu i uczestnictwa w lokalnej kulturze**. Istnieje również potrzeba tworzenia ponadlokalnych form wsparcia dla seniorów, które

mogłyby być realizowane przy udziale instytucji kultury, centrów aktywności lokalnej lub przystosowanych obiektów o funkcjach reprezentacyjnych i rezydencjalnych. Takie miejsca mogą pełnić funkcję dziennych domów pobytu, miejsc spotkań seniorów czy centrów koordynacji międzypokoleniowych inicjatyw.

Tabela 11. Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców w latach 2019-2023

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	5,83	5,85	6,10	6,16	6,44	11%
Powiat chełmski	3,33	2,92	3,47	3,36	3,39	2%
4 gminy - razem	**4,58**	**4,29**	**4,82**	**4,88**	**5,43**	**18%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	4,56	4,85	4,94	4,96	5,00	10%
Gmina Rejowiec Fabryczny	2,37	2,42	2,45	2,51	2,54	7%
Gmina Siedliszcze	4,39	4,56	4,59	4,66	4,72	8%
Gmina Rejowiec	6,28	4,89	6,60	6,64	8,38	33%

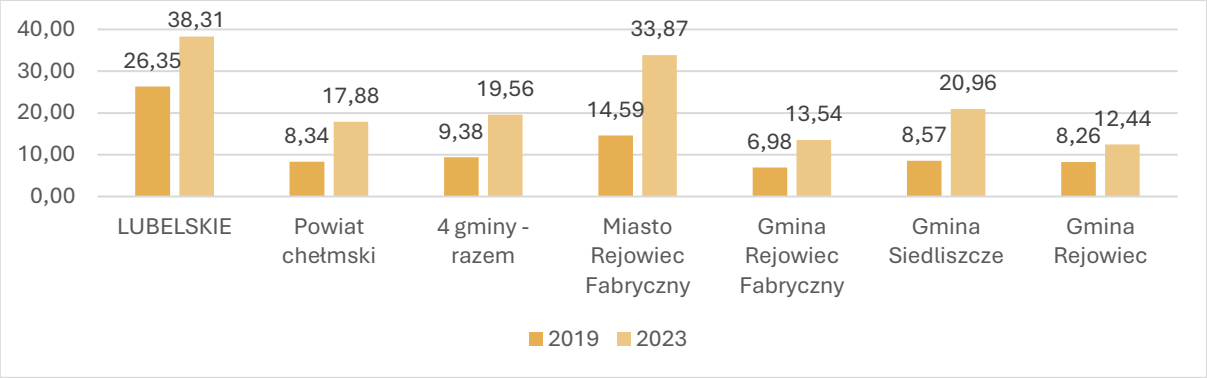
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 12. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2019-2023

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	2799,8	2783,4	2777,0	2796,5	2808,7	0,3%
Powiat chełmski	4589,1	4439,0	4403,4	4647,4	4606,6	0,4%
4 gminy - razem	**4364,2**	**4192,6**	**4145,4**	**4097,2**	**4053,0**	**-7,1%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	2193,0	2060,0	2025,5	2014,5	2001,5	-8,7%
Gmina Siedliszcze	3418,0	3290,5	3270,5	3221,0	3179,0	-7,0%
Gmina Rejowiec	6372,0	6129,0	6058,0	6023,0	5968,0	-6,3%

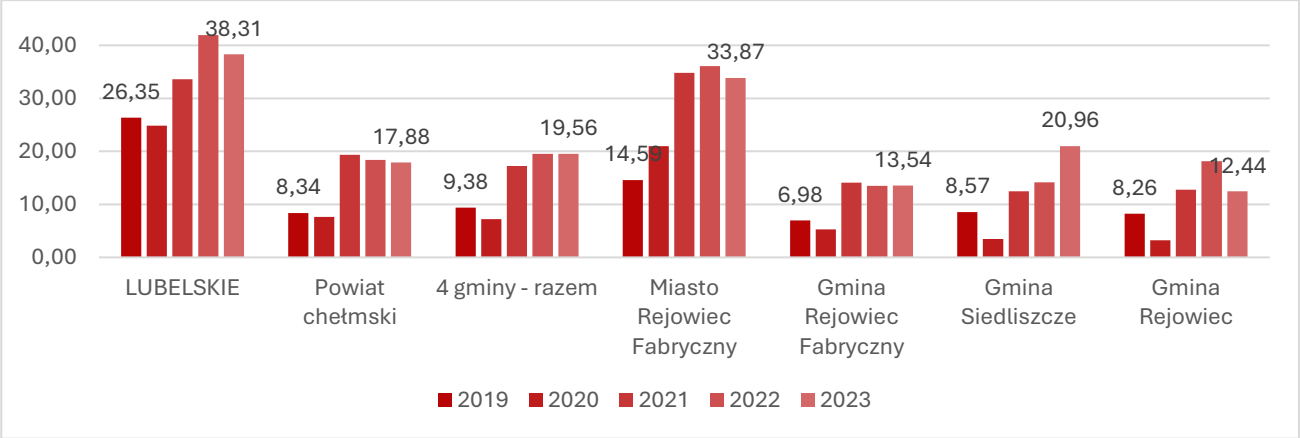
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 13. Wydatki w Dziale 851 – Ochrona zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2019 i 2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 14. Wydatki w Dziale 851 – Ochrona zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wymiar gospodarczy

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- Obszar objęty współpracą strategiczną charakteryzuje się stosunkowo **niskim, choć stopniowo rosnącym poziomem aktywności gospodarczej**. W latach 2019–2023 liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON **wzrosła o blisko 19%**, a liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zwiększyła się średnio o **28,5%**. Wskaźniki te – choć wciąż wyraźnie niższe niż średnie dla województwa lubelskiego – wskazują na stabilizację lokalnej przedsiębiorczości i stopniową poprawę warunków prowadzenia działalności.
- W 2023 roku na 1000 mieszkańców przypadało przeciętnie 60,6 podmiotów gospodarczych oraz 47,8 osób fizycznych prowadzących działalność. Dla porównania, średnia wojewódzka wynosiła odpowiednio 105,2 i 79,0. Wskaźniki te sytuują obszar współpracy **poniżej średnich regionalnych**, co potwierdza utrzymującą się lukę w rozwoju przedsiębiorczości i skalę wyzwań w zakresie aktywizacji gospodarczej.
- Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w analizowanym układzie terytorialnym wskazuje na **dominację działalności o charakterze usługowym**, ukierunkowanym na zaspokajanie lokalnych potrzeb. Najliczniej reprezentowane są podmioty z sekcji F – budownictwo (ok. 25%), G – handel i naprawa pojazdów (ok. 19%) oraz S i T – pozostała działalność usługowa (ok. 14,5%). Widoczna jest również relatywnie silna reprezentacja sektora transportowego (sekcja H) oraz działalności przemysłowej (sekcje C i M), jednak ich znaczenie nie równoważy dominacji prostych usług. Na tle regionu wyróżnia się **niski udział podmiotów z sektora działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej** (sekcja M), co potwierdzają również dane dotyczące liczby firm z tej sekcji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten oscyluje wokół 1,5 i pozostaje wyraźnie niższy niż w powiecie czy województwie. Oznacza to ograniczoną obecność działalności bazujących na wiedzy i niską specjalizację gospodarczą analizowanego obszaru.
- Lokalny rynek pracy cechuje się **słabym zróżnicowaniem i ograniczoną chłonnością** – dominują podstawowe usługi, sektor publiczny i drobny handel. Część zatrudnienia ma **charakter sezonowy**, a obserwowany z**anik drobnych gospodarstw rolnych** dodatkowo osłabia bazę zatrudnieniową. Skutkuje to **niestabilnością zatrudnienia i niską atrakcyjnością rynku pracy** dla osób młodych, kobiet oraz mieszkańców o wyższych kwalifikacjach.
- Potencjał do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości pozostaje niewykorzystany – **brakuje działań wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej**, takich jak doradztwo, inkubatory przedsiębiorczości czy wspólne inicjatywy międzygminne. Szczególną barierę stanowi **brak tanich lokali użytkowych**, które umożliwiałyby rozpoczęcie działalności bez konieczności posiadania własnej bazy – zwłaszcza dla osób młodych. Niewystarczająca aktywność rozwojowa w zakresie przedsiębiorczości przekłada się na **ograniczone kompetencje biznesowe** mieszkańców.
- Lokalne firmy działają w **rozproszeniu, bez sieci współpracy i kooperacji**, co obniża ich zdolność do innowacji, specjalizacji i ekspansji. **Brakuje silnych powiązań**

branżowych i międzysektorowych, które mogłyby tworzyć lokalne łańcuchy współpracy. **Utrwalone postawy roszczeniowe** – będące dziedzictwem funkcjonowania dużych zakładów pracy – **ograniczają skłonność do podejmowania własnej aktywności gospodarczej** i wspólnego działania.

- W obszarze współpracy **nie wykorzystuje się potencjału wynikającego z lokalnych nisz gospodarczych** – np. w zakresie usług czasu wolnego, rzemiosła czy produkcji opartej o lokalne surowce. Niedostatecznie wykorzystywany pozostaje również **potencjał kompetencyjny i kadrowy** związany z przemysłowym dziedzictwem regionu, który mógłby stanowić punkt wyjścia dla rozwoju nowych specjalizacji gospodarczych.

Tabela 13. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (%) w latach 2020-2024

Jednostka	2020	2021	2022	2023	2024	Dynamika zmian
LUBELSKIE	4,01%	3,53%	3,30%	2,68%	2,29%	12,32%
Powiat chełmski	5,94%	4,00%	4,59%	3,11%	2,63%	15,11%
4 gminy - razem	**6,30%**	**4,47%**	**5,58%**	**1,49%**	**1,95%**	**14,13%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	4,32%	5,17%	6,23%	-0,31%	1,55%	13,10%
Gmina Rejowiec Fabryczny	9,47%	4,86%	8,25%	1,90%	3,74%	20,00%
Gmina Siedliszcze	7,17%	3,18%	5,25%	5,87%	5,26%	21,02%
Gmina Rejowiec	5,48%	4,87%	3,72%	-1,49%	-2,42%	4,55%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	87,90	93,70	97,90	101,80	105,24	14,21%
Powiat chełmski	55,02	60,25	63,17	66,52	69,19	18,83%
4 gminy - razem	**47,29**	**52,33**	**55,29**	**59,06**	**60,60**	**18,99%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	63,38	70,39	75,29	80,42	80,69	16,19%
Gmina Rejowiec Fabryczny	39,98	44,76	47,58	52,61	54,37	26,63%
Gmina Siedliszcze	42,86	47,71	49,53	52,93	56,78	23,21%
Gmina Rejowiec	45,83	50,25	53,32	55,62	55,29	13,01%

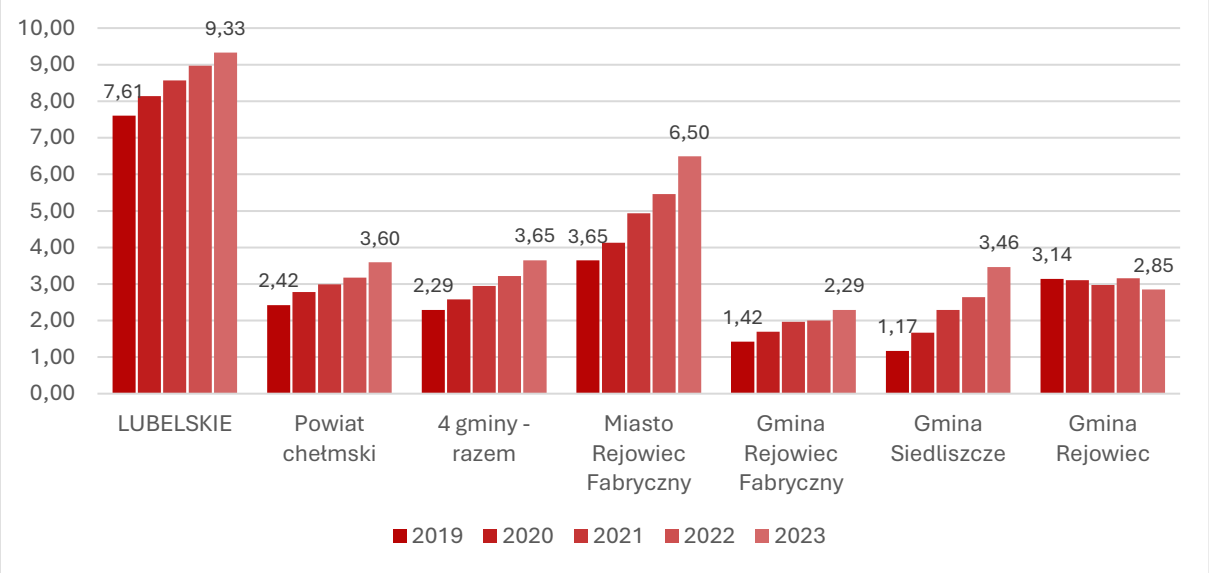
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 15. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	66,17	70,82	73,96	76,82	78,97	19,35%
Powiat chełmski	43,97	48,66	51,27	54,09	55,94	27,23%
4 gminy - razem	**37,17**	**41,60**	**44,24**	**47,50**	**47,77**	**28,52%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	48,56	54,61	59,24	63,29	62,45	28,60%
Gmina Rejowiec Fabryczny	27,92	32,18	34,58	38,58	39,38	41,07%
Gmina Siedliszcze	34,38	38,75	40,21	43,46	45,14	31,31%
Gmina Rejowiec	38,45	42,26	45,06	47,15	46,25	20,28%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 15. Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa) na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

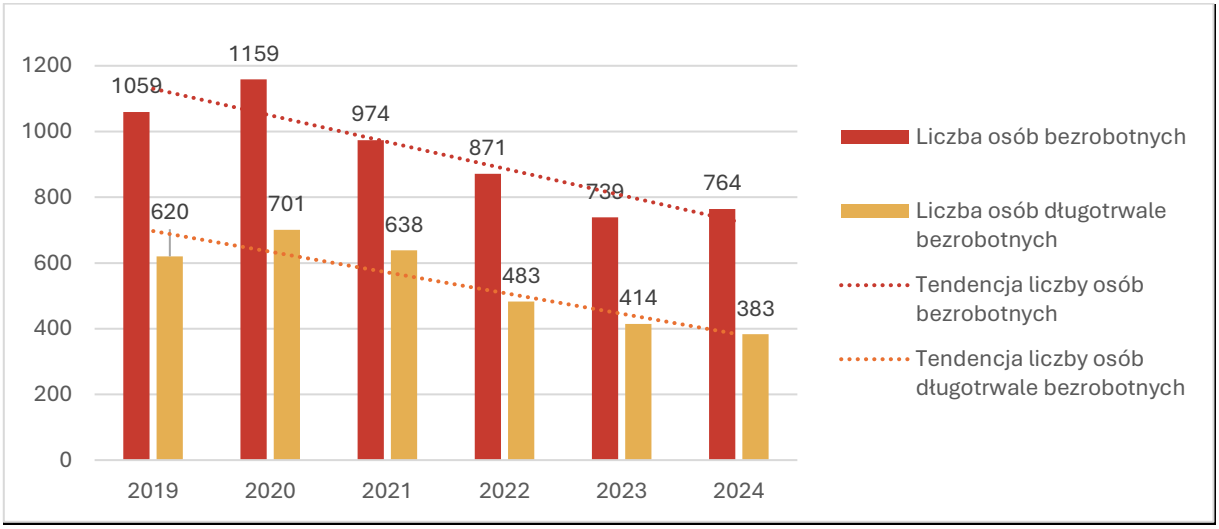
RYNEK PRACY

- W analizowanym obszarze objętym współpracą strategiczną sytuacja na rynku pracy pozostaje umiarkowana, jednak niesie ze sobą szereg wyzwań o charakterze strukturalnym. W 2023 roku **udział zarejestrowanych bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym** wyniósł **6,2%**. Choć wartość ta spadła w ciągu pięciu lat o ponad 1,7 punktu procentowego, nadal pozostaje **wyższa niż średnia dla województwa lubelskiego** (4,9%) i wskazuje na utrzymującą się lukę względem regionu. Istotnym problemem pozostaje **wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych** – w 2023 roku wskaźnik ten oscylował wokół 20–30 osób na 1000

mieszkańców w wieku produkcyjnym, co wskazuje na utrzymującą się **trudność w reintegracji zawodowej** mieszkańców.

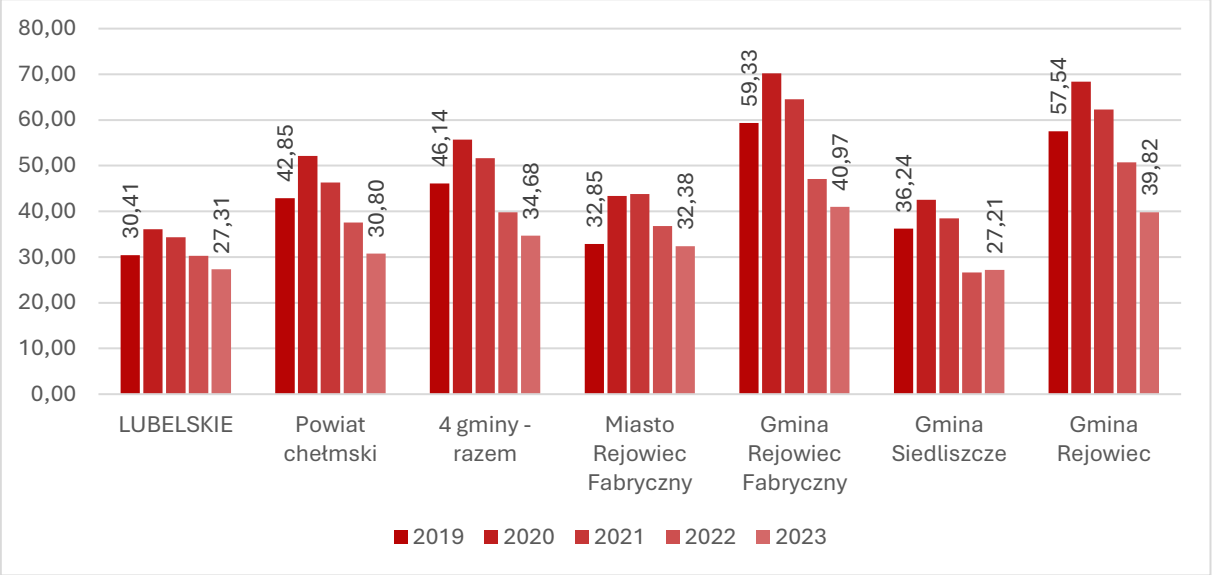
- Niepokojące z punktu widzenia długofalowego rozwoju są również cechy strukturalne bezrobocia. W latach 2019–2024 systematycznie **wzrastał udział osób powyżej 50 roku życia wśród zarejestrowanych bezrobotnych** – z poziomu około 25% do ponad 35% w 2024 roku. Utrzymuje się także **przewaga liczebna kobiet wśród osób pozostających bez pracy**, co może świadczyć o niedostosowaniu lokalnego rynku pracy do potrzeb tej grupy.
- Pomimo pozytywnej tendencji spadkowej, dane wskazują na utrwalone cechy strukturalne lokalnego bezrobocia: **wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych, trudności w aktywizacji osób starszych oraz wyraźne zróżnicowanie płci**. W efekcie problem ten nie może być postrzegany wyłącznie w kategoriach koniunkturalnych, lecz jako element szerszego wyzwania społeczno-gospodarczego, wymagającego skoordynowanej odpowiedzi w wymiarze ponadlokalnym.
- Poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w gminach obszaru objętego strategią pozostaje **zbliżony do średnich wartości wojewódzkich i powiatowych**, choć dane wykazują znaczące zróżnicowanie wewnętrzne. W styczniu 2025 roku przeciętne wynagrodzenie w gminach obszaru wahało się od **7421,88 zł brutto w Gminie Rejowiec** do aż **9230,77 zł brutto w Gminie Siedliszcze**, co należy wiązać m.in. z oddziaływaniem przemysłu górniczego (efekt Lubelskiego Węgla „Bogdanka").
- Jednocześnie warto odnotować, że **różnice pomiędzy przeciętną a medianą wynagrodzeń** w poszczególnych gminach wskazują na **istniejące rozwarstwienie dochodowe** – szczególnie w Gminie Siedliszcze, gdzie **mediana wynosi 6836,65 zł**, czyli istotnie mniej niż przeciętna. Taki rozdźwięk sugeruje, że wysokie wynagrodzenia osiąga **wąska grupa mieszkańców**, natomiast dochody większości ludności są niższe.

Wykres 16. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych w latach 2019-2024



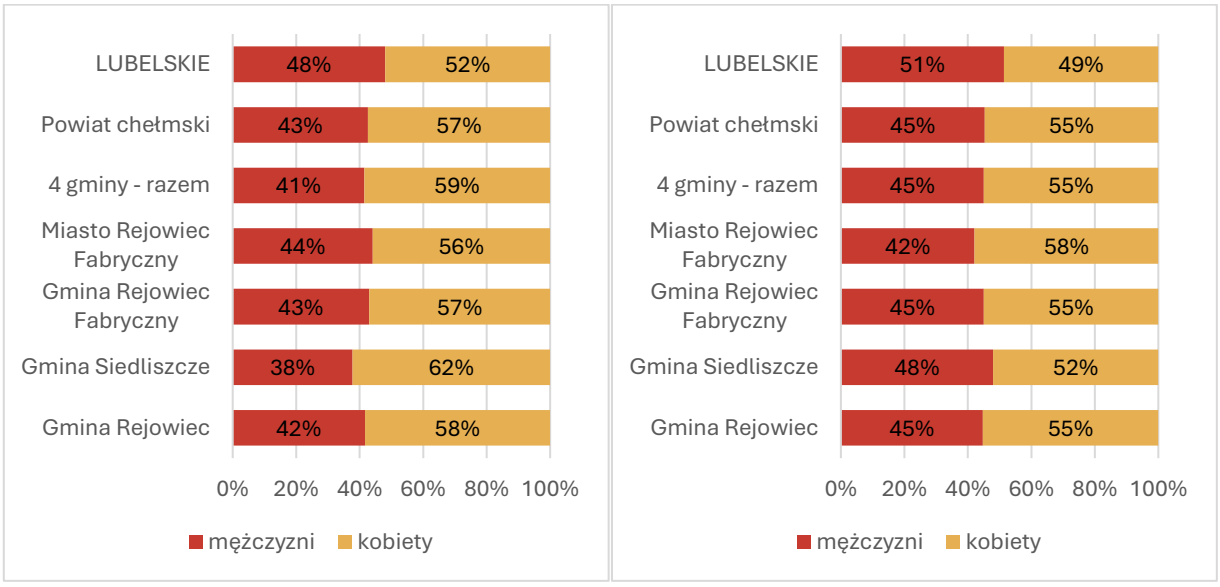
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 17. Długotrwale bezrobotni na 1000 osób w wieku produkcyjnym w latach 2019-2023



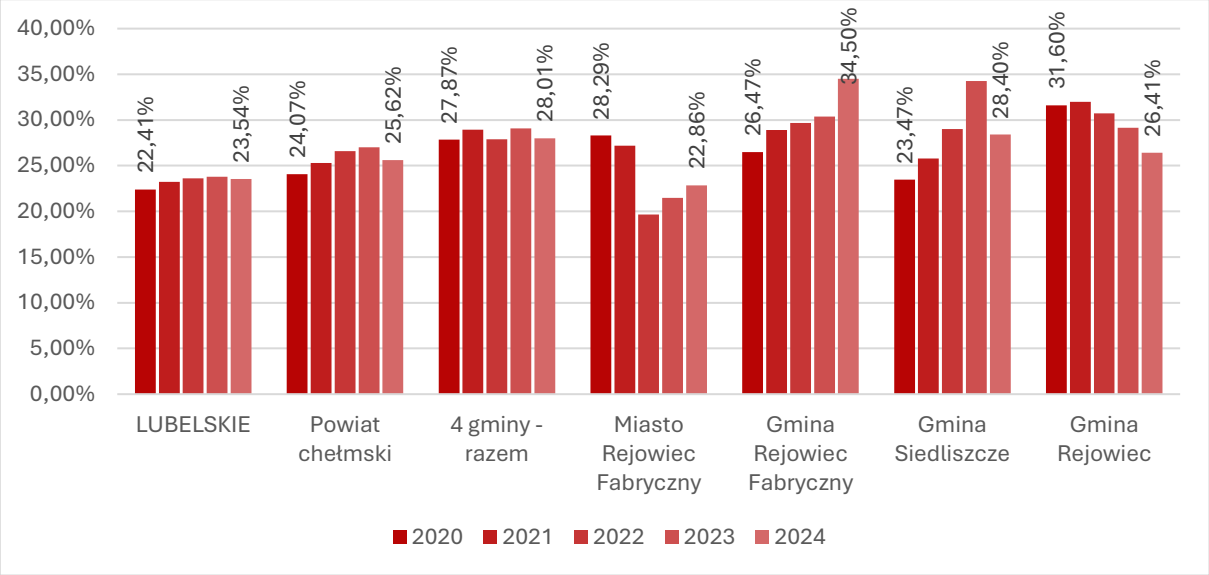
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 18. Struktura płci wśród zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2019 (L) oraz 2024 (P)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 19. Udział osób powyżej 50 roku życia wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2020-2024 (%)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 16. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2019-2023 (%)

Jednostka	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Dynamika zmian**
LUBELSKIE	5,5	6,3	5,6	5,2	4,9	-9,9%
Powiat chełmski	7,5	8,7	7,4	6,5	5,7	-23,2%
4 gminy - razem	**7,9**	**9,2**	**7,9**	**7,2**	**6,2**	**-21,4%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	7,0	8,2	7,6	7,3	6,4	-8,6%
Gmina Rejowiec Fabryczny	9,8	11,0	9,3	8,1	6,7	-31,1%
Gmina Siedliszcze	6,2	7,1	5,7	5,3	4,8	-23,2%
Gmina Rejowiec	9,0	10,9	9,4	8,5	7,1	-20,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 17. Przeciętne wynagrodzenie brutto (zł) w powiecie chełmskim

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
POLSKA	5 181,63	5 523,32	6 001,02	6 705,62	7 595,30	46,58%
LUBELSKIE	4 564,85	4 914,95	5 318,68	5 909,60	6 774,52	48,41%
Powiat chełmski	3 921,71	4 291,62	4 637,15	5 126,89	5 793,46	47,73%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

TERENY INWESTYCYJNE I WARUNKI DLA INWESTORÓW

- Na tle obszaru współpracy pozytywnie wyróżniają się **tereny inwestycyjne w Pawłowie** – Podstrefa Rejowiec Fabryczny funkcjonuje od 2014 r. (obecnie w zarządzie TSSE EURO-PARK WISŁOSAN), gdzie dostępnych jest **ok. 20 ha wolnej powierzchni**, a działki są uzbrojone, dobrze skomunikowane drogowo i kolejowo, z czego część została już zagospodarowana. Istotnym zasobem obszaru jest także **bocznica kolejowa w Mieście Rejowiec Fabryczny wraz z przyległymi terenami przeznaczonymi w miejscowym planie pod działalność inwestycyjną**, co tworzy dodatkowy potencjał dla rozwoju działalności produkcyjnej i logistycznej. Ograniczeniem pozostaje natomiast stan techniczny drogi powiatowej obsługującej ruch ciężki oraz fakt, że w pozostałej części obszaru dominują tereny nieprzygotowane do szybkiego zagospodarowania – rozdrobnione, nieuzbrojone i słabo skomunikowane. Nawet tam, gdzie występują większe zasoby gruntów (np. powyżej 100 ha), brak infrastruktury technicznej i transportowej uniemożliwia ich realne wykorzystanie, co utrudnia budowę konkurencyjnej oferty inwestycyjnej i ogranicza zdolność obszaru do przyciągania inwestorów zewnętrznych.
- Uzupełnieniem potencjalnej oferty mogą być **tereny poprzemysłowe** – m.in. po dawnych zakładach: cukrowni czy cementowni – które pozostają niewykorzystane. Ich zagospodarowanie utrudniają kwestie formalnoprawne, brak infrastruktury transportowej (np. bocznic kolejowych) oraz brak wypracowanych koncepcji ich ponownego użycia, np. w funkcji logistycznej, produkcyjnej lub rekreacyjnej.
- Na poziomie ponadlokalnym nie ma **oferty inwestycyjnej** obejmującej wszystkie gminy oraz działki należące także do podmiotów prywatnych. Brakuje również skoordynowanego **systemu promocji gospodarczej**, który wspierałby działania poszczególnych samorządów i zwiększał **widoczność oferty w skali regionalnej i krajowej**.
- Dodatkowym ograniczeniem jest **brak aktualnej analizy zapotrzebowania i oczekiwań inwestorów**. Gminy nie dysponują narzędziami ani informacjami pozwalającymi precyzyjnie określić, jakich branż, funkcji czy standardów poszukują potencjalni inwestorzy, co utrudnia skuteczne dostosowanie oferty do realnych potrzeb rynku.
- Zły stan techniczny głównej drogi łączącej gminy objęte współpracą strategiczną istotnie **ogranicza dostępność wewnętrzną i zewnętrzną obszaru** (konieczność modernizacji drogi powiatowej nr 2029L – dawnej drogi wojewódzkiej). Utrudnienia komunikacyjne wpływają negatywnie na jakość, komfort i bezpieczeństwo oraz

obniżają atrakcyjność gospodarczą i inwestycyjną obszaru. Niezadawalająca jakość infrastruktury drogowej oddziałuje również na wizerunek gmin w oczach odwiedzających i potencjalnych inwestorów, utrwalając obraz peryferyjności i niskiej atrakcyjności rozwojowej, pomimo zadbanych, wyremontowanych i dobrze utrzymanych dróg gminnych i powiatowych.

- Planowany **węzeł drogi ekspresowej S12** stanowi jeden z kluczowych czynników mogących poprawić dostępność transportową i gospodarczą regionu. Brakuje jednak działań przygotowawczych na poziomie lokalnym, które umożliwiłyby pełne wykorzystanie potencjalnych korzyści wynikających z tej inwestycji – w tym planowania funkcji logistycznych, obsługi ruchu tranzytowego czy powiązań z terenami aktywności gospodarczej.
- Transport kolejowy – zarówno w obsłudze pasażerskiej, jak i towarowej – pozostaje w dużej mierze niewykorzystany. Brakuje działań wzmacniających **codzienną mobilność mieszkańców** (np. do Lublina, Chełma, Świdnika), jak również koncepcji wykorzystania kolei w funkcji gospodarczej, zwłaszcza w kontekście istniejącej infrastruktury toru szerokiego, bocznic i potencjału przeładunkowego. Wzrost znaczenia transportu szynowego w perspektywie ekologicznej i geopolitycznej czyni ten zasób szczególnie istotnym.
- Położenie obszaru współpracy w sąsiedztwie strategicznych **tras transportowych z i do Ukrainy** może stanowić **istotny potencjał w kontekście przyszłej odbudowy** tego kraju. Wymaga to jednak aktywnego włączenia się w działania planistyczne i inwestycyjne realizowane na poziomie krajowym i wojewódzkim – w szczególności w zakresie przygotowania terenów inwestycyjnych, poprawy dostępności transportowej oraz współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi za wsparcie eksportu, logistyki i inwestycji. Niezbędna jest **koordynacja i bieżące monitorowanie procesów**, aby obszar współpracy mógł skorzystać z pojawiających się szans.
- Obszar współpracy charakteryzuje **przewaga funkcji mieszkaniowej przy silnych powiązaniach dojazdowych** z zewnętrznymi rynkami pracy: ok. **40–47%** pracujących mieszkańców dojeżdża głównie do **Chełma, Lublina i Świdnika** (w mniejszej skali do Krasnegostawu, Trawnik i Puchaczowa)[3]. Jednocześnie sukcesywnie rozwijane są lokalne **miejsca pracy** jak strefa inwestycyjna w Pawłowie.
- Brakuje **skoordynowanych działań promujących dostępność terenów mieszkaniowych** oraz ich przygotowanie – w tym w formule partnerskiej współpracy międzygminnej. Uzupełnieniem oferty mogłyby być tereny poprzemysłowe np. po kopalni margla (zbiornik wodny, atrakcyjne położenie), ale powodzenie rewitalizacji uzależnione jest od pozyskania zewnętrznego finansowania.

FINANSE SAMORZĄDOWE

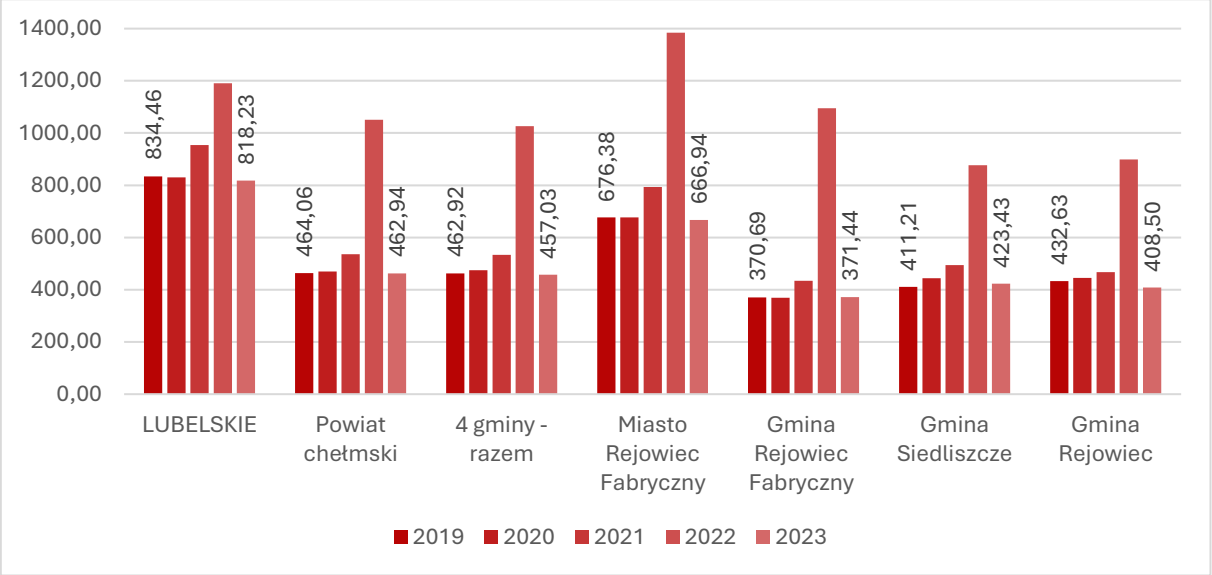
- W analizowanym obszarze współpracy zauważalna jest stopniowa poprawa kondycji finansowej samorządów w zakresie dochodów własnych, mierzonych wpływami z tytułu podatków PIT i CIT. Choć poziom dochodów podatkowych na

[3] Szacunki za: *Dojazdy do pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.*

1 mieszkańca wciąż pozostaje **niższy niż średnia wojewódzka**, dane za lata 2019–2023 wskazują na wyraźną dynamikę wzrostu.

- **Dochody z tytułu PIT** – odzwierciedlające sytuację dochodową mieszkańców – **rosły systematycznie** we wszystkich jednostkach, co znajduje odzwierciedlenie we wzroście przeciętnego dochodu z tego tytułu dla całego obszaru współpracy. Tendencja ta, choć **wolniejsza niż w skali regionu**, wskazuje na poprawę warunków dochodowych ludności oraz rosnący potencjał fiskalny gmin. Kierunkowo spójne z tym procesem są działania podejmowane na poziomie lokalnym, takie jak program **„Karta Mieszkańca Gminy Siedliszcze"**, promujący zameldowanie i rozliczanie podatku PIT na miejscu. Program ten wspiera nie tylko budżet gminy, ale również jakość życia mieszkańców, budowanie lokalnej tożsamości oraz promocję gminy jako miejsca przyjaznego do osiedlania się, a ponadto umożliwia lokalnym przedsiębiorcom dotarcie do mieszkańców poprzez system zniżek i promocji.
- W zakresie podatku CIT – będącego miernikiem obecności i aktywności przedsiębiorstw generujących zysk – dane ukazują znaczne zróżnicowanie, jednak z wyraźnym wzrostem średnich wpływów w przekroju całego obszaru współpracy. W latach 2019–2023 przeciętny dochód z CIT na mieszkańca wzrósł z 26,64 zł do 47,11 zł, co oznacza wzrost o blisko 77%. Najwyższe wpływy generowane były konsekwentnie w mieście Rejowiec Fabryczny, które już w 2019 roku osiągało poziom powyżej 100 zł na mieszkańca, a w roku 2023 zbliżyło się do 190 zł.
- Z perspektywy całego obszaru współpracy widoczna jest umiarkowana, lecz konsekwentna poprawa w zakresie pozyskiwania dochodów podatkowych, co przekłada się na wzrost potencjału inwestycyjnego i większą autonomię finansową jednostek samorządu terytorialnego. Jednocześnie wciąż utrzymuje się relatywne niedopasowanie poziomu dochodów do potrzeb rozwojowych gmin, co ogranicza skalę możliwych interwencji własnych – zwłaszcza w gminach o niższych wpływach z CIT.

Wykres 20. Wpływy (dochody) z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) na 1 mieszkańca



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 18. Wpływy (dochody) do budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) na 1 mieszkańca

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023
LUBELSKIE	42,25	44,37	58,07	60,26	88,67
Powiat chełmski	10,56	13,28	18,10	15,39	40,22
4 gminy - razem	**26,64**	**27,91**	**26,25**	**34,13**	**47,11**
Miasto Rejowiec Fabryczny	106,87	95,09	101,52	123,49	188,17
Gmina Rejowiec Fabryczny	5,56	16,98	5,73	15,79	17,30
Gmina Siedliszcze	2,89	3,07	0,32	3,85	6,32
Gmina Rejowiec	10,87	16,78	17,74	18,91	15,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wymiar przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I TERENY ZIELONE

- Obszar objęty strategią charakteryzuje się **umiarkowanym udziałem lasów i terenów chronionych**, z istotnym wewnętrznym zróżnicowaniem pomiędzy gminami. Średni poziom lesistości dla czterech gmin wynosi 16,3%, co pozostaje **istotnie poniżej wartości dla województwa (23,4%)** i powiatu chełmskiego (19,0%). Skrajnie niska lesistość notowana jest w Mieście Rejowiec Fabryczny (2,4%) i Gminie Siedliszcze (5,6%), natomiast Gmina Rejowiec Fabryczny i Gmina Rejowiec osiągają wskaźniki przekraczające 25%, co może stanowić istotny zasób dla rozwoju usług ekosystemowych.
- Obszar charakteryzuje się **wysokimi walorami środowiskowymi i krajobrazowymi**, wynikającymi z położenia na pograniczu Pagórów Chełmskich i Obniżenia Dorohuckiego. Krajobraz tworzy **mozaika dolin rzecznych** (Wieprza, Rejki, Garki, Mogielnicy), **torfowisk i urozmaiconych pagórów kredowych**. Istotnym elementem są zbiorniki wodne, w tym **zbiornik retencyjny w Majdanie Zahorodyńskim** (52 ha), a także **liczne stawy hodowlane i wyrobiska potorfowe** pełniące funkcje przyrodnicze i rekreacyjne. Walory środowiskowe wzmacniają obszary chronione, użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Występowanie starodrzewów, parków podworskich i siedlisk cennych gatunków świadczy o bogactwie bioróżnorodności. **Czyste środowisko oraz unikalne walory krajobrazowe stanowią istotny atut osadniczy i rozwojowy, sprzyjający turystyce i rekreacji**.
- Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem wynosi dla całego obszaru 18,66%, a więc **jest niższy niż w skali województwa (22,7%)** i znacząco odbiega od wysokiej wartości w powiecie chełmskim (38,4%). Jedynie Gmina Rejowiec Fabryczny wyróżnia się bardzo wysokim wskaźnikiem (55,1%), co wynika z objęcia części jej powierzchni formami ochrony przyrody (m.in. Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu i obszary Natura 2000). W Gminie Rejowiec i Mieście Rejowiec Fabryczny udział ten jest marginalny (poniżej 4%), co oznacza mniejszą presję ograniczeń środowiskowych, ale też niższy potencjał związany z ochroną zasobów przyrodniczych.
- Tereny zieleni w ujęciu geodezyjnym stanowią **znikomy udział w powierzchni analizowanego obszaru** – przeciętnie 0,08%, z istotnym udziałem jedynie w Mieście Rejowiec Fabryczny (0,89%). Pozostałe gminy wykazują wartości poniżej 0,1%, co oznacza **niską dostępność urządzonych terenów zielonych**, takich jak parki, zieleńce czy skwery.
- W odczuciu mieszkańców, wyrażanym podczas warsztatów, **walory przyrodnicze** – takie jak doliny rzeczne, kompleksy leśne czy siedliska rzadkich gatunków (np. żółwia błotnego) – **stanowią ważny element lokalnej tożsamości i potencjalne źródło rozwoju**. Jednocześnie wskazywano na ich **niewystarczające zagospodarowanie i brak powiązania z ofertą spędzania czasu wolnego** oraz promocją lokalnych zasobów.
- Użytki rolne zajmują dominującą część powierzchni gmin wiejskich (w Rejowcu i Rejowcu Fabrycznym ponad 60%, do prawie 90% w Siedliszczu), a główne kierunki produkcji to uprawa zbóż, ziemniaków i roślin pastewnych oraz hodowla trzody

chlewnej. Zróżnicowana mozaika gleb, mimo lokalnych problemów z ich zakwaszeniem i monokulturą, pozwala na utrzymywanie potencjału produkcyjnego i możliwości rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego. Istotnym zasobem są także lokalne surowce mineralne (margle, opoka, ziemia krzemionkowa, piaski kwarcowe), które sprzyjają rozwojowi przemysłu związanego z przetwórstwem materiałów mineralnych. Na obszarze rozwija się agroturystyka, zwłaszcza w dolinie Wieprza i Pawłowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu, które łączą rolnictwo z turystyką i rekreacją.

- Na terenie gmin znajdują się zarówno istniejące **zbiorniki wodne** (np. Zalew Majdan, Rejka), jak i **tereny o potencjale do ich utworzenia** (np. tereny pokopalniane), które nie są w pełni wykorzystywane do celów rekreacyjnych i środowiskowych. Wskazywane są **bariery formalno-technologiczne** – takie jak przebieg linii energetycznych czy brak odpowiedniego przeznaczenia w MPZP w Gminie Rejowiec – które utrudniają aktywizację tych przestrzeni. Mieszkańcy oczekują **rozwoju infrastruktury sprzyjającej rekreacji wodnej, grillowaniu i wypoczynkowi w atrakcyjnym, dobrze urządzonym otoczeniu przyrodniczym**.
- Zmiany klimatyczne – w szczególności **coraz częstsze okresy suszy, występowanie gwałtownych opadów oraz rosnąca zmienność warunków hydrologicznych** – generują rosnącą potrzebę prowadzenia działań z zakresu retencji wodnej. Istnieje konieczność rozwoju zarówno **dużej skali inwestycji technicznych** (takich jak zbiorniki retencyjne, systemy retencji miejskiej, rowy chłonno-odparowujące czy regulacja odpływu wód opadowych), jak i **lokalnych, rozproszonych rozwiązań** możliwych do zastosowania **w przestrzeniach publicznych i prywatnych**. Do takich rozwiązań należą m.in. ogrody deszczowe, zbiorniki przydomowe, systemy rozsączające, nawierzchnie przepuszczalne czy lokalne zagospodarowanie wód opadowych wokół budynków użyteczności publicznej. Wdrażanie rozwiązań retencyjnych ma znaczenie nie tylko dla bilansu wodnego i ochrony zasobów wodnych, ale także dla zwiększenia odporności lokalnych układów przestrzennych na zjawiska ekstremalne, poprawy mikroklimatu oraz jakości życia mieszkańców.
- W zakresie jakości powietrza, dane GIOŚ z lat 2019 i 2023 potwierdzają **brak ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń**. Obszar objęty strategią **nie jest klasyfikowany jako obszar zagrożony jakością powietrza**, choć w sezonach grzewczych mogą występować lokalne przekroczenia wartości dopuszczalnych dla pyłu PM10 lub benzo(a)pirenu – co jest charakterystyczne dla obszarów z dominacją indywidualnych źródeł ciepła.

Tabela 19. Lesistość (%)

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	Dynamika zmian
LUBELSKIE	23,3%	23,4%	23,4%	23,5%	23,4%	0,6%
Powiat chełmski	18,7%	18,7%	18,9%	18,9%	19,0%	1,7%
4 gminy - razem	**16,0%**	**16,0%**	**16,3%**	**16,3%**	**16,3%**	**2,2%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	2,3%	2,3%	2,3%	2,4%	2,4%	5,9%
Gmina Rejowiec Fabryczny	24,9%	24,9%	24,9%	25,5%	25,4%	2,3%
Gmina Siedliszcze	5,0%	5,0%	5,5%	5,6%	5,6%	12,5%
Gmina Rejowiec	26,4%	26,5%	26,6%	26,2%	26,2%	-0,7%

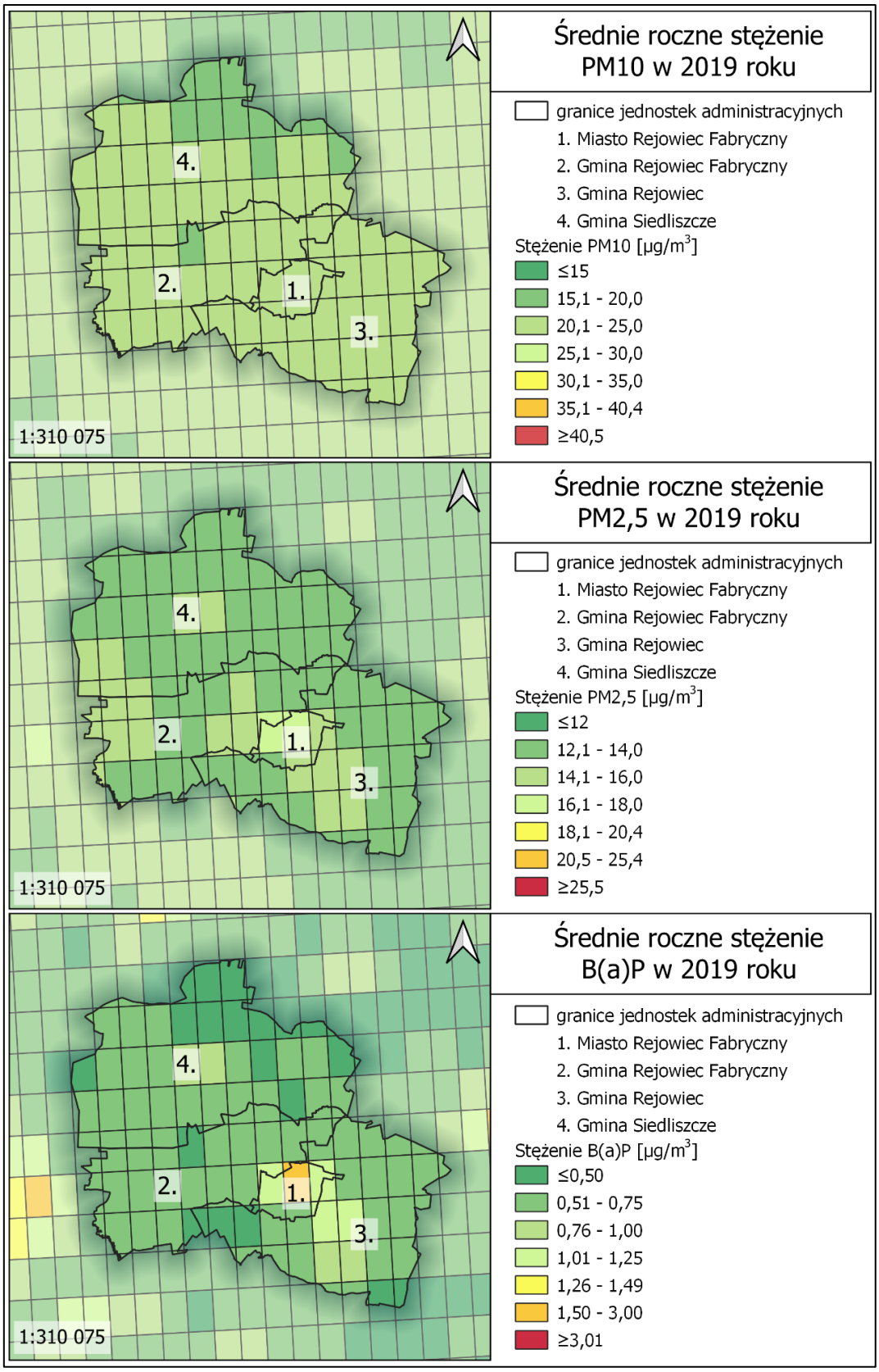
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 20. Udział obszarów prawnie chronionych i powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem

Jednostka	obszary prawnie chronione		terenów zieleni	
	2019	2023	2019	2023
LUBELSKIE	22,69%	22,70%	0,11%	0,11%
Powiat chełmski	38,23%	38,42%	0,06%	0,07%
4 gminy - razem	**18,66%**	**18,66%**	**0,07%**	**0,08%**
Miasto Rejowiec Fabryczny	3,50%	3,50%	0,90%	0,89%
Gmina Rejowiec Fabryczny	55,15%	55,14%	0,02%	0,09%
Gmina Siedliszcze	11,94%	11,94%	0,01%	0,01%
Gmina Rejowiec	0,32%	0,33%	0,07%	0,07%

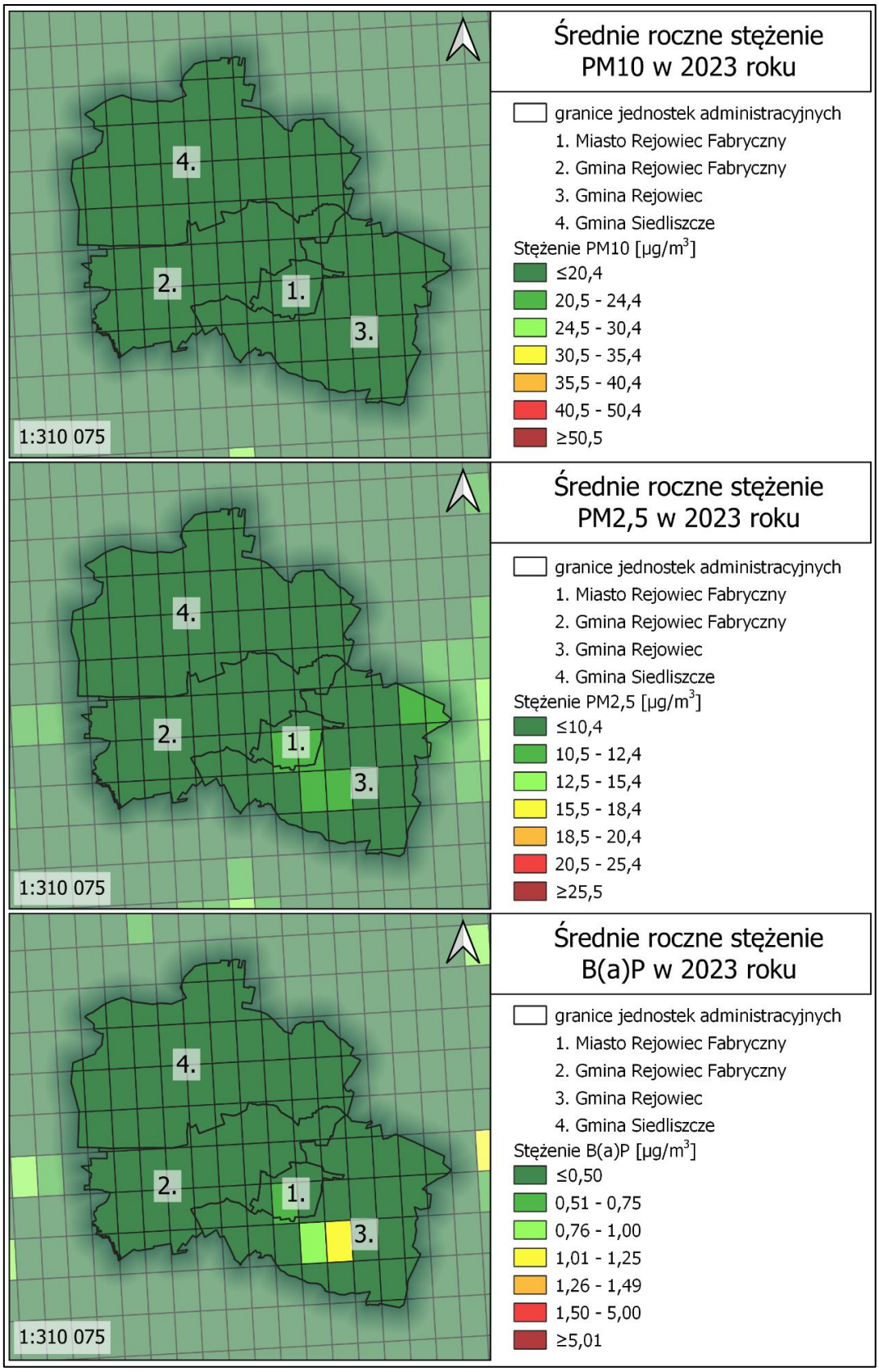
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Rysunek 1. Rozkłady stężeń zanieczyszczeń w 2019 roku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Rysunek 2. Rozkłady stężeń zanieczyszczeń w 2023 roku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ).

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

- Gminy objęte strategią charakteryzują się **wysokim odsetkiem mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej** (średnio 90,2% w 2023 r.), co przewyższa średnią dla województwa lubelskiego (87,8%) i powiatu chełmskiego (81,7%). Wskaźnik ten pozostaje od lat na wysokim, stabilnym poziomie.
- Znacznie gorzej wygląda sytuacja w zakresie kanalizacji – **średni poziom skanalizowania wynosił w 2023 r. zaledwie 34,4%**, a więc wyraźnie poniżej średniej wojewódzkiej (54,5%). Tylko miasto Rejowiec Fabryczny osiąga poziom zbliżony do standardów miejskich (ponad 72%), pozostałe gminy wiejskie utrzymują się na poziomie 23–28%, co potwierdza konieczność dalszych inwestycji w sieć kanalizacyjną.
- Wskaźnik korzystania z komunalnych oczyszczalni ścieków, będący miernikiem nie tylko poziomu wyposażenia w infrastrukturę techniczną, lecz także faktycznego funkcjonowania systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, pozostaje niski – średnio **45,2%** w 2023 r. dla czterech gmin. Wyraźnie ponadprzeciętną wartość odnotowuje jedynie **miasto Rejowiec Fabryczny (82,4%)**, podczas gdy w **gminie wiejskiej Rejowiec Fabryczny** nastąpił spadek udziału mieszkańców korzystających z oczyszczalni – z **30,5% do 29,1%**. Należy zaznaczyć, że wartość wskaźnika nie obejmuje mieszkańców korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków ani zbiorników bezodpływowych (szamb).

Tabela 21. Odsetek korzystających z urządzeń sieciowych i oczyszczalni ścieków w 2019 i 2023 roku (%)

	Odsetek mieszkańców korzystających:					
	z sieci wodociągowej (%):		z sieci kanalizacyjnej		z oczyszczalni ścieków	
Jednostka	**2019**	**2023**	**2019**	**2023**	**2019**	**2023**
LUBELSKIE	87,28	87,77	53,53	54,52	58,0	58,7
Powiat chełmski	80,20	81,71	26,51	27,76	30,2	32,7
4 gminy - razem	**89,58**	**90,18**	**33,91**	**34,36**	**42,9**	**45,2**
Miasto Rejowiec Fabryczny	93,62	93,60	72,78	72,77	75,2	82,4
Gmina Rejowiec Fabryczny	84,17	85,21	26,40	27,69	30,5	29,1
Gmina Siedliszcze	85,62	86,74	23,48	23,34	27,2	28,4
Gmina Rejowiec	94,63	94,81	23,34	24,75	45,8	48,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

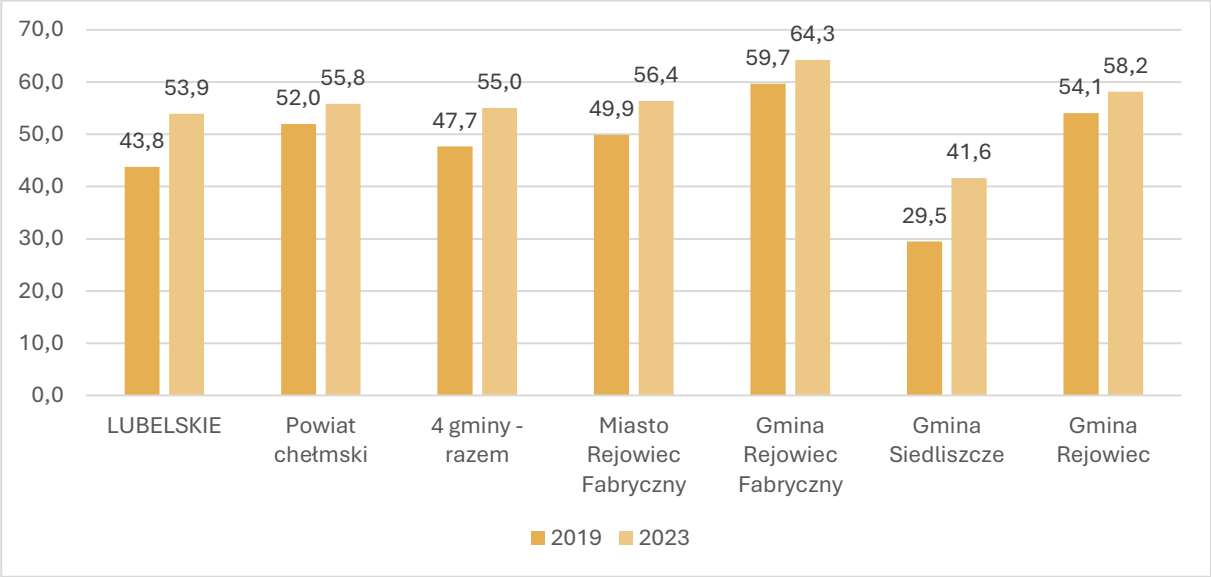
Gospodarka odpadami komunalnymi

- W latach 2019–2023 we wszystkich gminach objętych strategią ponadlokalną zanotowano **wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie** w całkowitej masie odpadów komunalnych. Świadczy to o postępującej zmianie systemów gospodarki odpadami oraz rosnącej świadomości ekologicznej mieszkańców. Średni poziom

selektywnej zbiórki w czterech gminach wzrósł z **47,7%** w 2019 r. do **55%** w 2023 r., co oznacza zbliżenie do poziomu notowanego w powiecie chełmskim (55,8%) i województwie lubelskim (53,9%). Najwyższy poziom selektywnej zbiórki odnotowano w Gminie Rejowiec Fabryczny (64,3%) i Gminie Rejowiec (58,2%).

- Obszar objęty strategią nadal nie dysponuje skoordynowaną, ponadgminną polityką odpadową – funkcjonują odrębne systemy zbiórki, zagospodarowania i opłat, co utrudnia osiągnięcie efektów skali oraz planowanie wspólnych inwestycji. Mieszkańcy wskazują na różnice między gminami w zakresie zasad segregacji, częstotliwości odbioru odpadów, dostępności usług dodatkowych (np. odbiór wielkogabarytów, bioodpadów, opon itp.) oraz wysokości opłat. Różnice te są źródłem **poczucia nierówności**, niezrozumienia systemu oraz **narastających zastrzeżeń i napięć społecznych**, zwłaszcza na obszarach o silnych powiązaniach sąsiedzkich i funkcjonalnych.
- Potrzeba rozważenia **budowy wspólnej infrastruktury komunalnej**, odpowiadającej skali i potencjałowi obszaru – np. Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), magazynu odpadów problemowych lub systemu kompostowania bioodpadów.
- W świetle rosnących kosztów gospodarki odpadowej i społecznych oczekiwań dotyczących przejrzystości systemu, konieczne jest także **wzmocnienie działań edukacyjnych i informacyjnych**, ułatwiających mieszkańcom zrozumienie zasad segregacji oraz zasadności ponoszonych opłat.

Wykres 21. Udział odpadów zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku z gospodarstw domowych w 2019 i 2023 roku (%)



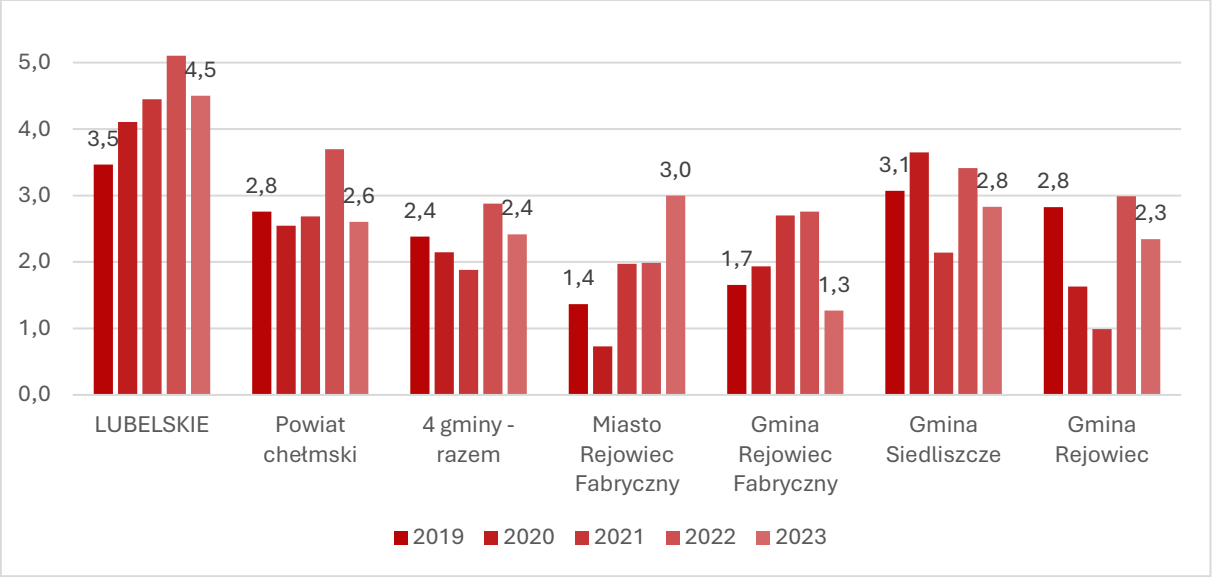
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

MIESZKALNICTWO, PLANOWANIE PRZESTRZENNE I INFRASTRUKTURA CYFROWA

- **Rozwój zasobu mieszkaniowego** w gminach objętych strategią postępował w umiarkowanym tempie – liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2019–2023 pozostaje niższa niż średnia wojewódzka, z istotnymi różnicami pomiędzy gminami. Wartości wskaźnika wskazują na ograniczony potencjał rozwojowy lokalnego rynku mieszkaniowego, przy czym zauważalna jest duża nieregularność inwestycji.
- **Zasób mieszkań komunalnych** w ujęciu ogólnym (7,4 mieszkań komunalnych na 1000 mieszkańców w 2022 r.) był istotnie wyższy niż średnia powiatowa (3,0) i zbliżony do poziomu województwa (9,5), głównie dzięki bardzo wysokiemu wskaźnikowi w Mieście Rejowiec Fabryczny (26,8). W pozostałych gminach wskaźniki są znacznie niższe, co może ograniczać lokalne możliwości realizacji polityki mieszkaniowej wobec grup wymagających wsparcia.
- **Pełne pokrycie planami miejscowymi (MPZP)** w gminach objętych strategią – wyróżnik na tle regionu. Taka sytuacja tworzy solidne podstawy do prowadzenia świadomej i przewidywalnej polityki przestrzennej oraz może stanowić atut w pozyskiwaniu inwestorów.
- **Dostępność stacjonarnego internetu szerokopasmowego** stanowi jedno z istotnych wyzwań infrastrukturalnych. Średni poziom dostępności usług (67,3% punktów adresowych) w czterech gminach jest istotnie niższy niż w województwie lubelskim (84,2%). Największe deficyty występują w Gminie Siedliszcze (51,7%) i Gminie Rejowiec (70,6%), co może utrudniać rozwój kompetencji cyfrowych, usług e-administracji oraz atrakcyjność inwestycyjną obszaru[4].

[4] Rozwój infrastruktury stacjonarnego internetu szerokopasmowego pozostaje zadaniem realizowanym na poziomie krajowym, w ramach programów rządowych i projektów operatorów telekomunikacyjnych. Jednostki samorządu terytorialnego nie posiadają kompetencji decyzyjnych w zakresie lokalizacji ani tempa rozbudowy sieci, mogą natomiast zgłaszać potrzeby oraz wspierać procesy inwestycyjne poprzez działania informacyjne i współpracę z operatorami.

Wykres 22. Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023



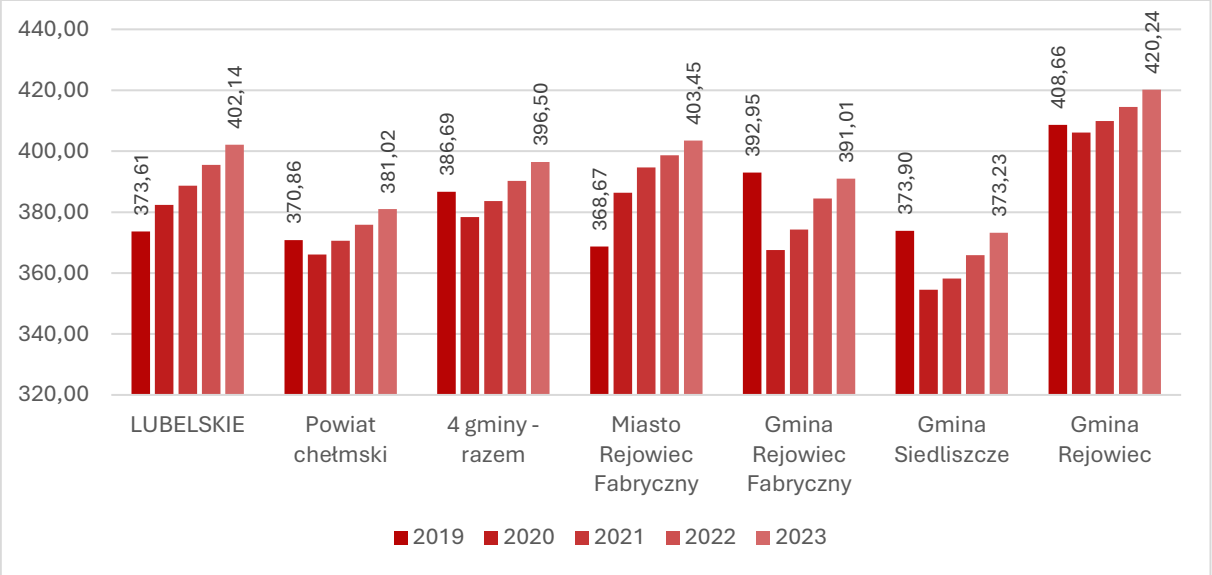
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 22. Mieszkania komunalne na 1000 mieszkańców w latach 2018 i 2022

Jednostka	2 018	2022
LUBELSKIE	9,62	9,52
Powiat chełmski	3,09	2,99
4 gminy - razem	**7,13**	**7,42**
Miasto Rejowiec Fabryczny	25,81	26,81
Gmina Rejowiec Fabryczny	1,65	2,76
Gmina Siedliszcze	2,78	2,79
Gmina Rejowiec	2,49	2,49

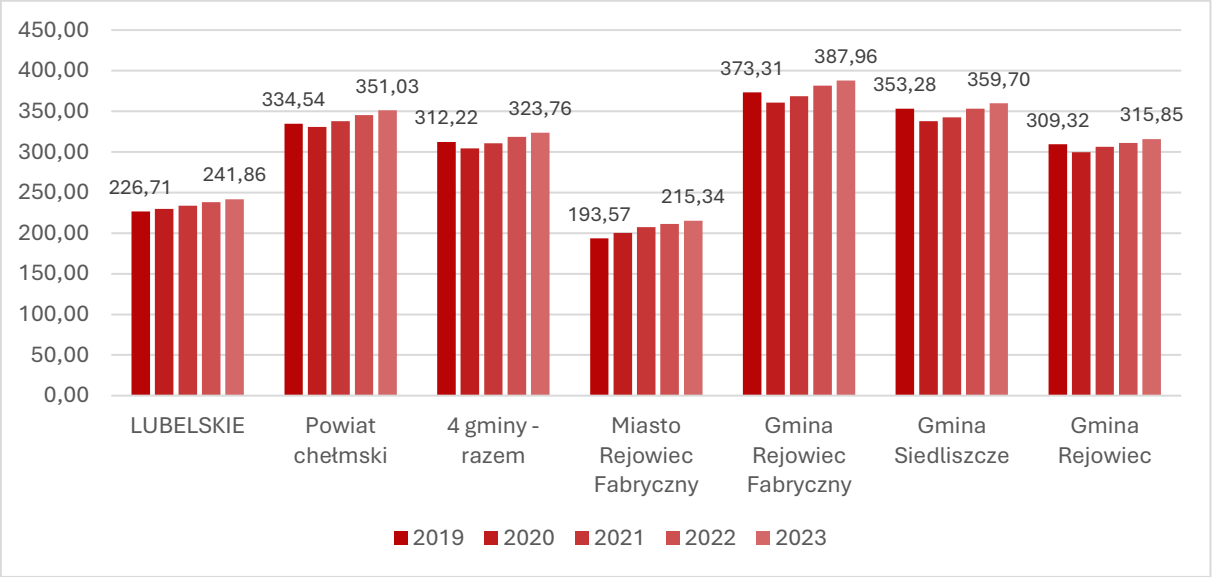
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 23. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 24. Liczba budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Tabela 23. Udział punktów adresowych w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych (stan na koniec marca 2025)

Jednostka	**Udział punktów adresowych w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych**
LUBELSKIE	84,20
Powiat chełmski	84,09
4 gminy - razem	**67,34**
Miasto Rejowiec Fabryczny	82,33
Gmina Rejowiec Fabryczny	72,71
Gmina Siedliszcze	51,70
Gmina Rejowiec	70,56

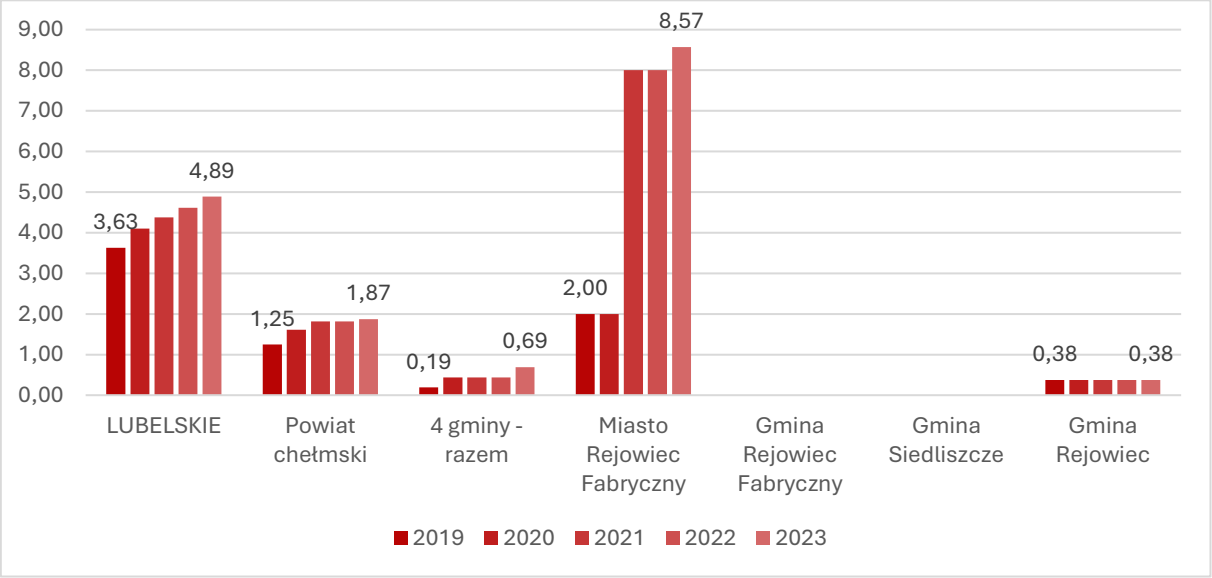
Źródło: Raport „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu", I kwartał 2025 roku (internet.gov.pl)

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

- Obszar współpracy cechuje się **korzystnym położeniem komunikacyjnym** – w sąsiedztwie powstającej drogi ekspresowej S12 prowadzącej do przejścia granicznego w Dorohusku (planowany węzeł Sieliszcze) oraz dróg wojewódzkich DW 812 DW 838). Układ drogowy zapewnia szybkie powiązania z Chełmem i Lublinem, co stanowi ważny atut rozwojowy. W zakresie infrastruktury kolejowej obszar obsługują linie o znaczeniu krajowym i międzynarodowym: Warszawa–Lublin–Chełm–Dorohusk, Lublin–Rejowiec–Zawada–Zamość, a także szerokotorowa linia towarowa Zawadówka–Dorohusk. Na terenie gmin funkcjonują stacje i przystanki kolejowe w Rejowcu, Rejowcu Fabrycznym, Zawadówce, Kani Stacji, Zalesiu Krasieńskim i Wólce Kańskiej, obsługujące ruch pasażerski w relacjach do Lublina, Chełma, Dorohuska, Zamościa i Hrubieszowa. Sieć komunikacyjna zapewnia nie tylko dobre powiązania wewnątrzregionalne, ale także potencjał obsługi ruchu transgranicznego, co podkreśla strategiczne znaczenie położenia obszaru współpracy.
- Infrastruktura rowerowa na obszarze współpracy cechuje się **niskim poziomem spójności i funkcjonalności** – istniejące odcinki tras nie tworzą logicznego systemu codziennej komunikacji ani atrakcyjnej oferty rekreacyjnej. **Brakuje połączeń rowerowych między gminami** oraz podstawowej **infrastruktury towarzyszącej**, takiej jak punkty odpoczynku, oznakowanie czy stojaki rowerowe. Obserwowana jest rosnąca potrzeba tworzenia **tras rowerowych o funkcjach transportowych i turystyczno-edukacyjnych** – w tym tras tematycznych powiązanych z lokalnym dziedzictwem i zasobami przyrodniczymi.
- Likwidacja połączeń autobusowych oraz brak zorganizowanego transportu lokalnego i międzygminnego powodują trwałe **ograniczenia mobilności dla osób nieposiadających własnego środka transportu** – szczególnie dotkliwe dla seniorów, dzieci i młodzieży. Obszar współpracy nie dysponuje obecnie wspólnymi

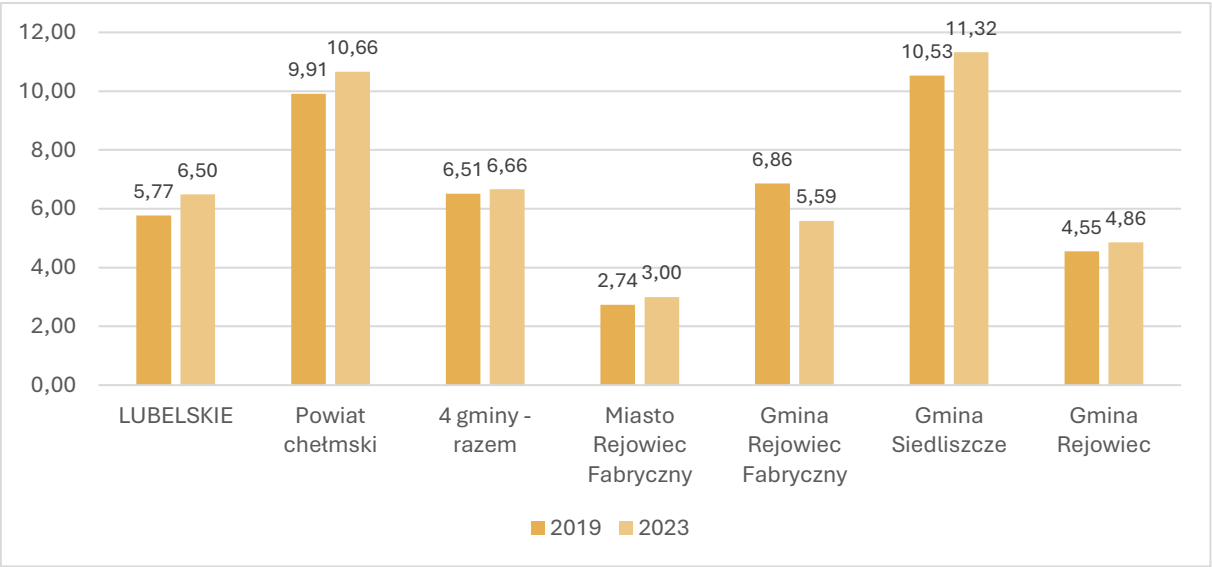
rozwiązaniami kompensującymi te ograniczenia, takimi jak transport specjalistyczny, transport na wezwanie czy taksówka społeczna, co znacząco utrudnia dostęp do usług publicznych o podstawowym znaczeniu – zwłaszcza w zakresie ochrony zdrowia, edukacji i integracji społecznej. Pozytywnym wyjątkiem na tle całego obszaru jest **uruchomiony w 2025 roku gminny transport publiczny w Gminie Siedliszcze**, obejmujący cztery linie zapewniające regularną obsługę komunikacyjną poszczególnych miejscowości. Rozwiązanie to stanowi ważny krok w kierunku przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu oraz poprawy dostępności transportowej, zwłaszcza dla osób starszych i młodzieży szkolnej.

Wykres 25. Długość dróg dla rowerów w przeliczeniu na 100 km2



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wykres 26. Liczba czynnych przystanków komunikacji zbiorowej na 1000 mieszkańców



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

JAKOŚĆ PRZESTRZENI I ZAGOSPODAROWANIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH

- **Zdegradowane przestrzenie poprzemysłowe** – m.in. po cementowniach, cukrowniach i kopalniach – które wymagają przekształceń przestrzennych i środowiskowych. **Brakuje spójnej koncepcji ich zagospodarowania**, uwzględniającej zarówno poprawę ładu przestrzennego, jak i nadanie im nowych funkcji społecznych, rekreacyjnych czy edukacyjno-kulturalnych. Rewitalizacja tych terenów powinna uwzględniać także **walory krajobrazowe, przywrócenie dostępności przestrzeni mieszkańcom oraz wprowadzenie zieleni i infrastruktury publicznej**, co może sprzyjać odbudowie tożsamości lokalnej i poprawie jakości życia w sąsiedztwie terenów zdegradowanych.
- Na obszarze partnerstwa widoczny jest **deficyt działań systemowo ukierunkowanych na poprawę estetyki przestrzeni publicznych**. Przestrzenie te często nie odpowiadają współczesnym standardom urbanistycznym i wizualnym, co **osłabia ich funkcje społeczne i reprezentacyjne**. Wskazywane są braki w zakresie **zieleni urządzonej, małej architektury, uporządkowanych miejsc spotkań sąsiedzkich oraz czytelnych przestrzeni rekreacyjnych**. Tego typu niedostatki wpływają negatywnie na postrzeganą jakość życia mieszkańców oraz na atrakcyjność miejscowości – zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających.
- Na poziomie lokalnym brakuje skutecznych narzędzi porządkujących krajobraz wizualny i wzmacniających ład przestrzenny – takich jak uchwały krajobrazowe, standardy lokalizacji i form reklamy czy zasady kształtowania estetyki przestrzeni wspólnych. Skutkiem tego są niekontrolowane formy zabudowy, nadmiar przypadkowych reklam i szyldów, a także wizualny chaos wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.

Wizja rozwoju obszaru objętego współpracą strategiczną

Wizja rozwoju obszaru objętego współpracą strategiczną to syntetyczny obraz przyszłości, do której wspólnie dążą cztery gminy objęte strategią. Odpowiada na pytania: *jakim miejscem ma stać się obszar współpracy w perspektywie najbliższych lat*, *jakie aspiracje łączą partnerów*, *jaką wspólną tożsamość chcą budować* oraz *jakie cele mają wyznaczać kierunek działań rozwojowych*.

Wizja pełni rolę drogowskazu – wskazuje pożądany stan docelowy, który będzie osiągany poprzez konsekwentną realizację celów strategicznych i współdziałanie gmin. Powinna być jednocześnie ambitna i inspirująca, ale też realistyczna i możliwa do urzeczywistnienia przy zaangażowaniu wszystkich stron. Jej zadaniem jest zakreślenie wspólnej perspektywy rozwoju, która łączy lokalne potencjały, odpowiada na wspólne wyzwania i kreuje spójną przyszłość dla mieszkańców całego obszaru.

Wersja skrócona:

Zintegrowany i nowocześnie zarządzany obszar czterech gmin – spójny społecznie, gospodarczo i przestrzennie, atrakcyjny do życia, rozwoju zawodowego i inwestowania – rozwijający się w sposób zrównoważony, ambitny i oparty na lokalnych potencjałach oraz partnerskiej współpracy.

W **2035 roku** gminy objęte **współpracą strategiczną** to obszar, w którym:

- 📌 Rozwija się wspólna przestrzeń gospodarcza, oparta na efektywnym wykorzystaniu atutów transportowych – w tym przebiegu drogi ekspresowej S12 oraz linii kolejowej nr 7 (Lublin–Chełm–Dorohusk). Prowadzone są wspólne działania na rzecz przyciągania inwestorów, koordynacji promocji oferty gospodarczej oraz tworzenia przyjaznych warunków do rozwoju lokalnych firm. Szczególne znaczenie mają uzbrojone i gotowe do zagospodarowania tereny inwestycyjne m.in. w Pawłowie oraz teren wyrobiska po kopalni margla, który stanowi strategiczny zasób przestrzenny – z potencjałem do przekształcenia w obszar nowych funkcji gospodarczych, rekreacyjnych lub środowiskowych.

- 📌 Zapewniona jest spójność przestrzenna – dzięki nowoczesnej infrastrukturze transportowej, rozbudowanej sieci dróg i ścieżek rowerowych oraz dostępności atrakcyjnych terenów pod zabudowę mieszkaniową i działalność gospodarczą.

📌Rozwój odbywa się w sposób zrównoważony i przyjazny środowisku – z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, dbałością o krajobraz oraz wysoką jakość przestrzeni publicznych.

📌Funkcjonuje spójna oferta społeczna i usługowa – obejmująca wysokiej jakości edukację, opiekę zdrowotną (w tym specjalistyczną), kulturę i rekreację, zaspokajającą potrzeby mieszkańców w różnym wieku i sytuacji życiowej.

📌Świadomie odpowiada się na wyzwania związane ze zmieniającą się strukturą demograficzną – w tym rosnącym udziałem osób starszych (także napływowych, szukających spokojnej i sielskiej przestrzeni na emeryturę). Gminy wspólnie rozwijają usługi opiekuńcze, zdrowotne i mieszkaniowe, inwestują w dostępność i mobilność infrastruktury publicznej, a także tworzą przyjazne warunki do aktywnego starzenia się – z pełnym włączeniem seniorów w życie społeczne i lokalną wspólnotę.

📌Mieszkańcy – w tym szczególnie młode osoby wkraczające w dorosłość lub powracające po studiach – chętnie wiążą swoją przyszłość z tym obszarem, znajdując tu warunki do życia rodzinnego, rozwoju zawodowego i realizacji pasji. Gminy wspólnie tworzą klimat sprzyjający zakładaniu rodziny, podejmowaniu pracy i prowadzeniu działalności lokalnej – przełamując trend migracji odpływowej.

📌Gminy działają wspólnie – realizując zintegrowane projekty, wspierając się kompetencyjnie, instytucjonalnie i promocyjnie, by razem odpowiadać na wyzwania rozwojowe i wzmacniać znaczenie obszaru w układzie ponadlokalnym.

📌Turystyka oraz produkty lokalne i dziedzictwo kulturowe stają się ważnym filarem tożsamości i rozwoju. Są wspierane przez wspólne działania promocyjne, tworzenie infrastruktury turystycznej oraz rezerwę terenową na potrzeby przyszłych usług i inwestycji turystycznych. Współpraca opiera się m.in. na eksponowaniu lokalnych zasobów kulturalnych i naturalnych, takich jak dolina rzeki Wieprz, oraz na budowie wspólnej marki turystycznej.

Sfery strategicznego rozwoju obszaru objętego współpracą strategiczną

SFERA SPOŁECZNA

Opiera się na czterech powiązanych ze sobą filarach:

- tworzeniu przyjaznego środowiska życia dla osób starszych,
- wzmacnianiu roli młodzieży w życiu publicznym i jej wszechstronnego rozwoju,
- budowaniu poczucia wspólnoty i tożsamości lokalnej,

- oraz zapewnieniu dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

Działania w tym obszarze odpowiadają na kluczowe wyzwania demograficzne i społeczne – starzenie się populacji, potrzebę zatrzymania i aktywizacji młodych mieszkańców, wzmocnienia więzi społecznych oraz podniesienia jakości i dostępności infrastruktury publicznej.

Strategia zakłada rozwój ponadlokalnej polityki senioralnej obejmującej usługi opiekuńcze, asystenckie i transportowe, dostosowanie przestrzeni publicznych i budynków do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz wspieranie integracji i aktywności seniorów w oparciu o sieć instytucji kultury, klubów i organizacji społecznych. W obszarze młodzieży przewidziano działania zwiększające jej udział w procesach decyzyjnych, rozwój dedykowanej infrastruktury rekreacyjnej i edukacyjnej, a także programy profilaktyki zdrowia psychicznego i wyrównywania szans edukacyjnych.

Ważnym elementem jest wzmacnianie poczucia wspólnoty mieszkańców czterech gmin poprzez koordynację oferty wydarzeń, rozwój współpracy kulturalnej, promocję dziedzictwa lokalnego oraz wspieranie organizacji pozarządowych i liderów społecznych.

Komponent infrastrukturalny obejmuje modernizację i rozwój obiektów użyteczności publicznej – od świetlic i obiektów sportowych po remizy OSP – oraz poprawę bazy lokalowej dla podstawowej opieki zdrowotnej i wczesnej opieki nad dziećmi. Wdrażane będą programy profilaktyki zdrowotnej, promocji aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia. Wszystkie działania projektowane są z uwzględnieniem zasad dostępności i projektowania uniwersalnego, tak aby odpowiadały na zróżnicowane potrzeby mieszkańców, sprzyjały integracji i podnosiły jakość życia w całym obszarze współpracy.

SFERA GOSPODARCZA

Rozwój gospodarczy obszaru współpracy opiera się na wykorzystaniu jego położenia, potencjału inwestycyjnego oraz zasobów lokalnych w sposób, który sprzyja tworzeniu stabilnych miejsc pracy i przyciąganiu nowych mieszkańców oraz przedsiębiorców. Kierunki działań skupiają się na trzech wzajemnie uzupełniających się płaszczyznach:

- usprawnieniu dostępności transportowej i skomunikowania kluczowych terenów inwestycyjnych,
- budowaniu silnej, spójnej oferty inwestycyjnej w układzie międzygminnym,
- oraz wzmacnianiu lokalnej przedsiębiorczości i gospodarki opartej na unikatowych zasobach regionu.

Strategia przewiduje skoordynowane inwestycje w infrastrukturę drogową i transport zbiorowy, które ułatwią codzienny dojazd do pracy oraz zwiększą atrakcyjność lokalnych terenów dla inwestorów. Ważnym priorytetem jest przygotowanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych, w tym możliwość utworzenia Stref Aktywności Gospodarczej, a także zapewnienie im odpowiednich zapisów w dokumentach planistycznych.

Rozwój polityki inwestycyjnej ma być oparty na współpracy gmin – poprzez powołanie międzygminnego Centrum Obsługi Inwestora, wspólną bazę ofert oraz ujednolicone standardy obsługi. Działania obejmą także poprawę warunków do pracy zdalnej

i hybrydowej, rozwój infrastruktury teleinformatycznej i przestrzeni coworkingowych, co ma sprzyjać napływowi nowych mieszkańców, w tym osób powracających z zagranicy.

Wzmacnianie lokalnej gospodarki będzie realizowane poprzez edukację przedsiębiorczości w szkołach, ułatwienie dostępu do doradztwa i usług wspierających, a także promocję lokalnych produktów i usług. Szczególną rolę odegra rozwój oferty turystycznej i okołoturystycznej opartej na zasobach naturalnych, dziedzictwie kulturowym oraz poprzemysłowym – od szlaków i produktów lokalnych po nowe atrakcje turystyczne związane z historią regionu.

Planowane jest również zagospodarowanie kluczowych terenów poprzemysłowych w sposób, który połączy funkcje gospodarcze, turystyczne i społeczne, tworząc nowe przestrzenie aktywności i budując tożsamość lokalną opartą na dziedzictwie.

SFERA PRZESTRZENNA I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

Jakość środowiska naturalnego i sposób zagospodarowania przestrzeni w bezpośredni sposób wpływają na komfort życia mieszkańców, atrakcyjność inwestycyjną oraz odporność gmin na wyzwania przyszłości. W obszarze współpracy szczególnego znaczenia nabiera integracja działań technicznych, środowiskowych i planistycznych – tak, aby poprawa jakości powietrza, wody i gleby szła w parze z ładem przestrzennym, zrównoważoną mobilnością i rozwojem miejsc rekreacji.

Planowane cele strategiczne obejmują zarówno wzmocnienie odporności klimatycznej, jak i podniesienie jakości usług komunalnych. Obejmują one modernizację i rozbudowę systemów gospodarki odpadami, wodno-kanalizacyjnej oraz energetycznej, w tym rozwój odnawialnych źródeł energii i poprawę efektywności energetycznej. Ważnym elementem będzie także dostosowanie przestrzeni do wymogów ładu przestrzennego – poprzez przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, uporządkowanie własności gruntów i wprowadzanie rozwiązań retencyjnych sprzyjających ochronie zasobów wodnych.

Równolegle rozwijana będzie infrastruktura mobilności – zarówno drogowa o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, jak i sieci pieszo-rowerowe, które ułatwią codzienne przemieszczanie się i pozwolą w pełni korzystać z walorów turystyczno-rekreacyjnych obszaru. Poprawa dostępności transportu publicznego, w tym kolejowego, stanowi element kluczowy dla integracji przestrzennej i ograniczenia wykluczenia komunikacyjnego.

Trzeci wymiar działań w tej sferze dotyczy podniesienia jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz terenów zielonych. Rewitalizacja błękitno-zielonej infrastruktury, modernizacja istniejących miejsc rekreacji i tworzenie nowych powiązanych z układem tras rowerowych mają zwiększyć możliwości aktywnego spędzania czasu, integracji społecznej i promocji walorów przyrodniczych. Uzupełnieniem będzie rozwój dostępnego budownictwa mieszkaniowego odpowiadającego na zróżnicowane potrzeby mieszkańców – od nowych osiedli po mieszkania chronione i treningowe.

Tak zintegrowane podejście łączy ochronę środowiska, racjonalne gospodarowanie przestrzenią i podnoszenie jakości infrastruktury w jedną spójną wizję rozwoju, w której korzyści odczuwają zarówno obecni mieszkańcy, jak i przyszłe pokolenia.

Struktura planów działań dla obszaru współpracy ponadlokalnej

W niniejszym rozdziale zaprezentowano plany działań dla poszczególnych sfer strategicznego rozwoju obszaru objętego strategią ponadlokalną.

Dla każdej ze sfer opracowano plan działań oparty na trójstopniowej strukturze celów i instrumentów wdrożeniowych, obejmującej:

1. **Cele strategiczne** – określają nadrzędne kierunki rozwoju w danej sferze, wskazując na główne wyzwania i długofalowe efekty, do których dążą gminy (odpowiadają na pytanie: *dlaczego to robimy?*).
2. **Kierunki działań** – precyzują sposoby osiągania celów strategicznych, wyznaczając kluczowe obszary interwencji oraz zakres oczekiwanych zmian (odpowiadają na pytanie: *jak to robimy?*).
3. **Zadania i przedsięwzięcia** – stanowią konkretne propozycje działań możliwych do realizacji w partnerstwie lub w ramach współpracy między gminami, odnosząc się do zidentyfikowanych potrzeb i potencjałów (odpowiadają na pytanie: *co konkretnie robimy?*).

Taka konstrukcja pozwala na zachowanie spójności strategicznej oraz umożliwia elastyczne dopasowanie narzędzi do zmieniających się uwarunkowań rozwojowych i możliwości realizacyjnych partnerów.

SFERA SPOŁECZNA	
CELE STRATEGICZNE	**KIERUNKI DZIAŁAŃ**
1 – Tworzenie przyjaznego środowiska życia dla osób starszych poprzez rozwój usług wspierających, wzmacnianie aktywności społecznej oraz koordynację polityki senioralnej na poziomie ponadlokalnym	1.1 Rozwój oferty usług wspierających seniorów.
	1.2 Wzmacnianie aktywności społecznej i integracji osób starszych
	1.3 Dostosowanie przestrzeni publicznej i usług do potrzeb osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami
	1.4 Koordynacja i wspólne zarządzanie ponadlokalną polityką senioralną
2 – Wzmacnianie roli młodzieży w życiu publicznym oraz tworzenie warunków sprzyjających jej wszechstronnemu rozwojowi społecznemu, edukacyjnemu, obywatelskiemu i emocjonalnemu.	2.1 Aktywne włączanie młodych mieszkańców w życie lokalne
	2.2 Tworzenie przestrzeni publicznych zaprojektowanych z myślą o młodych mieszkańcach
	2.3 Profilaktyka zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży realizowana w formule ponadlokalnej
	2.4 Wspieranie rozwoju edukacyjnego dzieci i młodzieży
3 – Wzmacnianie poczucia wspólnoty i tożsamości lokalnej mieszkańców obszaru objętego strategią	3.1 Koordynacja kalendarza wydarzeń i rozwój oferty imprez gminnych i ponadgminnych
	3.2 Rozwój oferty kulturalnej i promocja dziedzictwa lokalnego w oparciu o współpracę i zasoby wspólne
	3.3 Wzmacnianie organizacji społecznych, grup nieformalnych i liderów lokalnych
	3.4 Wzmacnianie partycypacji społecznej i komunikacji z mieszkańcami
4 – Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych	4.1 Podniesienie standardów lokalowych i infrastruktury obiektów użyteczności publicznej oraz zwiększenie dostępności do świadczonych usług społecznych
	4.2 Rozwój bazy lokalowej na potrzeby podstawowej opieki zdrowotnej i wzmocnienie profilaktyki zdrowia
	4.3 Rozwój dostępnej i zróżnicowanej oferty opieki nad dziećmi do lat 3 w formule współpracy międzygminnej
SFERA GOSPODARCZA	
CELE STRATEGICZNE	**KIERUNKI DZIAŁAŃ**
1 – Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych i zwiększenie mobilności pracowników	1.1 Koordynacja inwestycji drogowych i transportowych o znaczeniu gospodarczym w układzie ponadlokalnym
2 – Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru i rozwój zintegrowanej polityki przyciągania inwestorów	2.1 Planowanie i zarządzanie terenami inwestycyjnymi
	2.2 Rozwój współpracy i profesjonalizacji obsługi inwestorów w układzie międzygminnym
3 – Wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości i wspieranie rozwoju gospodarki opartej na zasobach lokalnych	3.1 Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców oraz rozwój systemu doradztwa i informacji
	3.2 Rozwój lokalnej oferty produktów i usług wspierającej lokalny rynek usług okołoturystycznych
	3.3 Koordynacja działań w zakresie przyszłości kluczowych terenów poprzemysłowych (w tym m.in. terenów po kopalni, cementowni i cukrowni)
SFERA PRZESTRZENNA I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	
CELE STRATEGICZNE	**KIERUNKI DZIAŁAŃ**
1 – Zwiększenie odporności środowiskowej i klimatycznej obszaru oraz zapewnienie wysokiej jakości usług komunalnych i infrastruktury technicznej	1.1 Rozwój i integracja infrastruktury gospodarki odpadami, wodno-kanalizacyjnej oraz energetycznej
	1.2 Poprawa efektywności energetycznej i rozwój odnawialnych źródeł energii
	1.3 Zarządzanie przestrzenią zgodne z zasadami ładu przestrzennego i odporności klimatycznej
2 – Poprawa dostępności przestrzennej i jakości infrastruktury mobilności dla mieszkańców i odwiedzających	2.1 Rozwój infrastruktury drogowej o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym
	2.2 Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej i promowanie bezpiecznej mobilności lokalnej
	2.3 Zwiększenie dostępności do transportu publicznego - organizacja komunikacji lokalnej, budowa lub modernizacja infrastruktury transportu publicznego - w szczególności udrożnienia i poprawy połączeń transportowych z Lublinem, Świdnikiem i Chełmem
3 – Zwiększenie atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz miejsc do zamieszkania	3.1 Rewitalizacja i rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz miejsc rekreacji mieszkańców
	3.2 Rozwój dostępnego budownictwa mieszkaniowego zaspokajającego potrzeby lokalnej społeczności

Sfera społeczna - cele strategiczne i kierunki działań

CEL STRATEGICZNY 1 – TWORZENIE PRZYJAZNEGO ŚRODOWISKA ŻYCIA DLA OSÓB STARSZYCH POPRZEZ ROZWÓJ USŁUG WSPIERAJĄCYCH, WZMACNIANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ ORAZ KOORDYNACJĘ POLITYKI SENIORALNEJ NA POZIOMIE PONADLOKALNYM

▶ Kierunek działania 1.1

Rozwój oferty usług wspierających seniorów.

Proponowane zadania:

- Utworzenie wspólnego systemu transportu na życzenie dla seniorów („taksówka senioralna") funkcjonującego na zasadach porozumienia międzygminnego i wspólnego finansowania.
- Utworzenie międzygminnego ośrodka opieki na potrzeby senioralne ze specjalistyczną opieką medyczną i centrum seniora w zespole dworsko-parkowym w Siedliszczu oraz w zespole pałacowo – parkowym w Kaniem (Gmina Rejowiec Fabryczny).
- Powołanie międzygminnej spółdzielni socjalnej oferującej usługi wspierające dla seniorów (w tym transport, usługi opiekuńcze, asystenckie i porządkowe).
- Rozwój i poszerzanie zakresu usług opiekuńczych i asystenckich dla seniorów – obejmujących już funkcjonujące formy wsparcia związane z codziennym funkcjonowaniem (np. pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego, wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych i zdrowotnych, towarzyszenie w wizytach lekarskich, opieka wytchnieniowa), a także stopniowe rozszerzanie oferty o mobilne formy pomocy dostosowane do osób o ograniczonej samodzielności, w odpowiedzi na rosnące potrzeby mieszkańców.

▶ Kierunek działania 1.2

Wzmacnianie aktywności społecznej i integracji osób starszych

Proponowane zadania:

- Powołanie Gminnych Rad Seniorów w każdej z jednostek samorządowych.
- Organizacja cyklicznych wydarzeń dedykowanych seniorom z czterech JST – np. „Dni Seniora" w formule rotacyjnej (co roku inna gmina jako gospodarz).
- Opracowanie i upowszechnienie wspólnego kalendarza wydarzeń, imprez i zajęć adresowanych do seniorów z całego obszaru.
- Rozwój i pełniejsze wykorzystanie potencjału instytucji kultury oraz klubów seniora jako miejsc integracji, edukacji i aktywizacji osób starszych – w tym utworzenie

wspólnego dla czterech gmin Uniwersytetu Trzeciego Wieku – oraz organizacja działań skierowanych do seniorów dotychczas nieaktywnych, z uwzględnieniem indywidualnego docierania do tej grupy, przełamywania barier psychologicznych, stereotypów i poczucia wstydu.

▶ Kierunek działania 1.3

Dostosowanie przestrzeni publicznej i usług do potrzeb osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami

Proponowane zadania:

- Systematyczne dostosowywanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (likwidacja barier architektonicznych, oznaczenia, dostępność toalet).
- Podejmowanie wspólnych działań na rzecz eliminacji barier informacyjno-komunikacyjnych i cyfrowych (np. prosty język, infolinie, pomoc cyfrowa dla seniorów).
- Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności mieszkań dostosowanych do potrzeb seniorów i osób niesamodzielnych – obejmujących zarówno doradztwo i warsztaty w zakresie adaptacji mieszkań prywatnych (w tym wsparcie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, np. PFRON), jak i stopniowe powiększanie gminnych zasobów mieszkań wspomaganych lub treningowych poprzez adaptację istniejących lokali.

▶ Kierunek działania 1.4

Koordynacja i wspólne zarządzanie ponadlokalną polityką senioralną

Proponowane zadania:

- Wdrożenie modelu rotacyjnej prezydencji – co roku inna gmina pełni funkcję lidera w zakresie koordynacji wspólnych działań senioralnych (informowanie, wydarzenia, sieciowanie instytucji i organizacji).

◈ CEL STRATEGICZNY 2 - WZMACNIANIE ROLI MŁODZIEŻY W ŻYCIU PUBLICZNYM ORAZ TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH JEJ WSZECHSTRONNEMU ROZWOJOWI SPOŁECZNEMU, EDUKACYJNEMU, OBYWATELSKIEMU I EMOCJONALNEMU.

▶ Kierunek działania 2.1

Aktywne włączanie młodych mieszkańców w życie lokalne

Proponowane zadania:

- Inicjowanie powstawania Młodzieżowych Rad Gmin jako platformy konsultacyjnej i inicjatywnej (korzystanie z doświadczeń Młodzieżowej Rady Gminy Siedliszcze).
- Stworzenie programu lokalnych grantów dla organizacji społecznych i grup nieformalnych na inicjatywy młodzieżowe (młodzi dla młodych).
- Opracowanie i wdrożenie modelu międzygminnego wolontariatu młodzieżowego – inspirowanego dobrymi praktykami wolontariatu szkolnego, szczególnie dla uczniów klas ósmych.

▶ Kierunek działania 2.2

Tworzenie przestrzeni publicznych zaprojektowanych z myślą o młodych mieszkańcach

Proponowane zadania:

- Utworzenie w każdej gminie przestrzeni dedykowanej młodzieży – zaaranżowanej w odpowiedzi na ich potrzeby i projektowanej z ich udziałem.

  Standard wyposażenia przestrzeni: miejsce zadaszone do siedzenia/spędzania czasu (miejsca do siedzenia o różnej wysokości i aranżacji, stół do dyskusji, hamaki do relaksu i wyciszenia, miejsce na ognisko), w towarzystwie aranżacji otwartej z elementami urządzeń do kalisteniki i mini skate parku/pump tracku oraz elementami rozwiązań proekologicznych (np. panel fotowoltaiczny, dzięki któremu można naładować smartfon, rower stacjonarny do ładowania smartfona, itp.). Przestrzenie projektowane z aktywnym udziałem docelowych użytkowników.

  Zastosowanie elementów wspierających rozwój społeczny, fizyczny i emocjonalny młodzieży.
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury dla dzieci w mniejszych miejscowościach – budowa i odnowa boisk, placów zabaw oraz miejsc integracji.
- Sieć czterech tematycznych placów zabaw (wspólna identyfikacja wizualna) – po jednym w każdej gminie. Utworzenie spójnej koncepcji dużych placów zabaw o unikalnej tematyce, nawiązującej do lokalnych zasobów, historii lub przyrody (np. plac inspirowany żółwiem błotnym, runem leśnym, bednarstwem, Mikołajem Rejem, Wacławem Iwaniukiem itp.). Każdy plac zaprojektowany jako miejsce zabawy, rekreacji i integracji dla dzieci oraz rodzin, z elementami edukacyjnymi i sensorycznymi.

▶ Kierunek działania 2.3

Profilaktyka zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży realizowana w formule ponadlokalnej

Proponowane zadania:

- Opracowanie i wdrożenie programu edukacyjno-profilaktycznego dla szkół – cykl 10 spotkań rocznie prowadzonych przez psychologów/pedagogów w gminach sąsiednich (zasada: specjalista nie prowadzi zajęć w macierzystej placówce).
- Międzygminny program profilaktyki przeciwdziałania hejtowi i cyberprzemocy – z działaniami edukacyjnymi i warsztatowymi, z wykorzystaniem materiałów

multimedialnych opracowanych przez Gminę Rejowiec (m.in. filmy edukacyjne dotyczące uzależnień, zaburzeń odżywiania i problemów emocjonalnych młodzieży), które mogą być stosowane we wszystkich gminach obszaru współpracy.

- Wzmocnienie i rozbudowa oferty wsparcia dla dzieci i młodzieży poprzez rozwój działalności poradni psychologiczno-pedagogicznej.
- Wspieranie stałego podnoszenia kompetencji nauczycieli w zakresie profilaktyki problemów emocjonalnych i zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży – poprzez inicjowanie i umożliwianie udziału w szkoleniach, warsztatach i specjalistycznych działaniach edukacyjnych realizowanych we współpracy z odpowiednimi instytucjami.

▶ Kierunek działania 2.4

Wspieranie rozwoju edukacyjnego dzieci i młodzieży

Proponowane zadania:

- Modernizacja i doposażenie obiektów oświatowo-wychowawczych, w tym przebudowa szkoły w Pawłowie z uwzględnieniem stworzenia nowoczesnej bazy sportowej oraz pełnej dostępności architektonicznej.
- Działania zwiększające atrakcyjność oferty edukacyjnej placówek oświatowych, w tym promocja ich atutów i oferty zajęć w celu przyciągania uczniów również spoza obszaru partnerstwa.
- Międzygminny program pracy z uczniem zdolnym – obejmujący warsztaty rozwojowe, koła zainteresowań oraz lokalne stypendia dla dzieci i młodzieży z potencjałem edukacyjnym.
- Poprawa dostępności edukacji ponadpodstawowej poprzez działania lobbingowe na rzecz lepszych połączeń komunikacyjnych do szkół średnich w okolicy oraz rozwój współpracy międzygminnej w tym zakresie ze Starostwem Powiatowym jako organizatorem transportu publicznego (tego typu działania z sukcesem prowadzi już Gmina Rejowiec z miastem Chełm).
- Wyrównywanie jakości kształcenia pomiędzy gminami poprzez wdrożenie wspólnych programów doskonalenia nauczycieli, wymianę dobrych praktyk dydaktycznych oraz organizację wspólnych zajęć i konkursów przedmiotowych.
- Rozwój i zwiększanie dostępności wychowania przedszkolnego, szczególnie w gminach o najniższym poziomie objęcia dzieci edukacją przedszkolną.
- Zapewnienie bezpłatnych lub niskokosztowych zajęć pozalekcyjnych rozwijających talenty, kompetencje społeczne i zainteresowania dzieci i młodzieży we wszystkich gminach obszaru współpracy.

CEL STRATEGICZNY 3 - WZMACNIANIE POCZUCIA WSPÓLNOTY I TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU OBJĘTEGO STRATEGIĄ

▶ Kierunek działania 3.1

Koordynacja kalendarza wydarzeń i rozwój oferty imprez gminnych i ponadgminnych

Proponowane zadania:

- Coroczne uzgadnianie kalendarza wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych w czterech jednostkach w celu uniknięcia nakładania się terminów.
- Określenie tematycznych specjalizacji poszczególnych gmin w zakresie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i rozrywkowej oraz rozwój wydarzeń o charakterze ponadlokalnym, zakładający organizację co najmniej jednej dużej imprezy w roku w każdej gminie.

▶ Kierunek działania 3.2

Rozwój oferty kulturalnej i promocja dziedzictwa lokalnego w oparciu o współpracę i zasoby wspólne

Proponowane zadania:

- Inwentaryzacja i ocena funkcjonowania świetlic wiejskich obejmująca analizę stopnia ich wykorzystania, oferty programowej, stanu technicznego oraz identyfikację potrzeb remontowych lub inwestycyjnych, w tym doposażenia w odpowiednie zaplecze kuchenne umożliwiające organizację wydarzeń i spotkań.
- Wykorzystanie świetlic wiejskich jako lokalnych ośrodków kultury – w tym prowadzenie zajęć artystycznych, edukacyjnych i integracyjnych w uzgodnieniu z lokalnymi społecznościami i sołtysami.
- Wzmacnianie funkcji świetlic wiejskich poprzez działania informacyjne i integracyjne, w tym promowanie lokalnych inicjatyw takich jak samo-zbiory oraz innych aktywności wspierających mieszkańców.
- Wzmocnienie roli domów/centrów kultury jako całodziennych miejsc aktywności społeczno-kulturalnej – rozszerzenie działalności na weekendy, organizacja wydarzeń i inicjatyw w terenie (pikniki lokalne, dni sąsiada, spotkania młodzieżowe), rozwijanie oferty warsztatowej i animacyjnej także poza siedzibami, we współpracy ze świetlicami wiejskimi, szkołami i organizacjami społecznymi.
- Wdrożenie modelu zarządzania kulturą w formule kooperacyjnej – z udziałem m.in. Lokalnej Grupy Działania, parafii, organizacji społecznych, niezależnych animatorów kultury i sektora prywatnego.
- Rozwój oferty warsztatów i wydarzeń promujących lokalne rękodzieło (ceramika, garncarstwo, koronkarstwo) – połączonych z promocją produktów lokalnych.

▶ Kierunek działania 3.3

Wzmacnianie organizacji społecznych, grup nieformalnych i liderów lokalnych

Proponowane zadania:

- Wprowadzenie funkcji koordynatora działań organizacji pozarządowych i społecznych (w tym KGW) w każdej jednostce – inspirowanego dobrymi praktykami Gminy Rejowiec.
- Powołanie międzygminnego forum organizacji pozarządowych.
- Program wsparcia organizacji i grup w pozyskiwaniu środków zewnętrznych – w tym lokalne programy grantowe.
- Wdrażanie rozwiązań opartych na kontraktacji usług publicznych dla NGO (np. praca z uczniem zdolnym, opieka nad osobami starszymi).
- Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych dla mieszkańców oraz liderów lokalnych w zakresie weryfikowania źródeł informacji, rozpoznawania manipulacji i przeciwdziałania dezinformacji, w tym w mediach społecznościowych.

▶ Kierunek działania 3.4

Wzmacnianie partycypacji społecznej i komunikacji z mieszkańcami

Proponowane zadania:

- Wprowadzenie wspólnych standardów komunikacji poprzez aktywne prowadzenie profili w mediach społecznościowych i aktualizowanie stron internetowych, z jednoczesnym udostępnianiem informacji z gmin sąsiednich w wyodrębnionej zakładce tematycznej (np. „Co słychać u sąsiadów").
- Zwiększenie zakresu i różnorodności narzędzi konsultacji społecznych – z wykorzystaniem cyfrowych kanałów i formatów dostosowanych do różnych grup mieszkańców.
- Rozbudowa i uspójnienie tradycyjnych form komunikacji – m.in. aktualizacja i estetyzacja tablic ogłoszeń, wprowadzenie i rozwój systemów powiadamiania SMS, przekazywanie informacji poprzez lokalne organizacje i rady sołeckie, a także wykorzystanie aplikacji informatycznych umożliwiających bezpośredni kontakt z mieszkańcami.
- Modernizacja, remonty i adaptacja budynków urzędów gmin i ich jednostek w celu poprawy warunków obsługi mieszkańców oraz zapewnienia dostępności do usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Stworzenie wspólnej platformy komunikacyjno-informacyjnej (strona internetowa i aplikacja mobilna) służącej mieszkańcom i inwestorom – z przejrzystym dostępem do informacji o wydarzeniach lokalnych, przetargach, zagrożeniach oraz działaniach samorządów.

CEL STRATEGICZNY 4 - ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH

▶ Kierunek działania 4.1

Podniesienie standardów lokalowych i infrastruktury obiektów użyteczności publicznej oraz zwiększenie dostępności do świadczonych usług społecznych

Proponowane zadania:

- Modernizacja i rozwój infrastruktury społecznej – obejmujące budowę, przebudowę i dostosowanie obiektów takich jak świetlice, przedszkola (rozbudowa przedszkola w Rejowcu), ośrodki pomocy społecznej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, a także adaptację budynków do nowych funkcji społecznych, w tym obiektu dawnej restauracji „Adrianka" w Rejowcu (np. sala wystawowa do prezentacji prac powstałych na plenerach malarskich, pokoje gościnne dla artystów, sala integracji społecznej dla seniorów, przestrzeń warsztatowa na okazjonalne wydarzenia i spotkania) oraz innych niewykorzystanych obiektów, które utraciły swoje pierwotne przeznaczenie.
- Modernizacja i budowa obiektów i boisk sportowych, siłowni plenerowych, kortów tenisowych itp.
    - Budowa hali sportowej i stadionu piłkarskiego w Pawłowie
- Rozbudowa i budowa remiz strażackich na potrzeby lokalnych jednostek OSP (w Kaniem, Pawłowie, Wólce Kańskiej) a także rozbudowa budynku Domu Strażaka w Rejowcu (utworzenia izby pamięci straży pożarnej) w celu zwiększenia bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ratowniczego na obszarach wiejskich, we współpracy gmin i lokalnych jednostek OSP.
- Stworzenie odpowiedniej przestrzeni do działalności Orkiestry Dętej Rejowca (ponad 110 lat tradycji) oraz jej doposażenie w niezbędne instrumenty i wyposażenie.
- Kontynuacja prac nad zapewnieniem pełnej dostępności istniejących obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich użytkowników, niezależnie od wieku czy stopnia sprawności, poprzez ich dostosowanie do zasad projektowania uniwersalnego.

▶ Kierunek działania 4.2

Rozwój bazy lokalowej na potrzeby podstawowej opieki zdrowotnej i wzmocnienie profilaktyki zdrowia

Proponowane zadania:

- Budowa, rozbudowa lub modernizacja obiektów służby zdrowia i rehabilitacji.
- Projektowanie i wdrażanie ponadlokalnych programów profilaktyki zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia – obejmujących m.in. profilaktykę chorób cywilizacyjnych, badania przesiewowe, edukację zdrowotną oraz działania na rzecz

kondycji fizycznej mieszkańców. Programy realizowane będą we współpracy z podmiotami leczniczymi, instytucjami edukacyjnymi i organizacjami społecznymi.

▶ Kierunek działania 4.3

Rozwój dostępnej i zróżnicowanej oferty opieki nad dziećmi do lat 3 w formule współpracy międzygminnej

Zadania:

- Przeprowadzenie analizy potrzeb i możliwości w zakresie organizacji opieki nad dziećmi do lat 3 na obszarze współpracy – identyfikacja optymalnych form (żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun) oraz lokalizacji możliwych do adaptacji do nowych funkcji.
- Budowa żłobka na terenie Gminy Rejowiec Fabryczny, w Siedliszczu oraz Rejowcu.

Sfera gospodarcza - cele strategiczne i kierunki działań

CEL STRATEGICZNY 1 – POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ TERENÓW INWESTYCYJNYCH I ZWIĘKSZENIE MOBILNOŚCI PRACOWNIKÓW

▶ Kierunek działania 1.1

Koordynacja inwestycji drogowych i transportowych o znaczeniu gospodarczym w układzie ponadlokalnym

Proponowane zadania:

- Skorelowanie działań ze strategią rozwoju powiatu i współpraca ze Starostwem Powiatowym w tym zakresie (współfinansowanie inwestycji związanych z remontami i modernizacją dróg powiatowych) – m.in. modernizacja drogi powiatowej nr 2029L (przebiegającej od północnej granicy Gminy Siedliszcze, przez drogę krajową nr 12, Gminę Rejowiec Fabryczny, miasto Rejowiec Fabryczny do południowej granicy Gminy Rejowiec).
- Remonty i modernizacje dróg gminnych – dojazd do miejsc pracy i terenów inwestycyjnych (w tym rolniczych).
- Wzmocnienie efektywności lokalnego transportu zbiorowego (diagnoza potrzeb pracowniczych i dostosowanie siatki połączeń/rozkładów umożliwiających dotarcie i powrót z pracy).

CEL STRATEGICZNY 2 – ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ OBSZARU I ROZWÓJ ZINTEGROWANEJ POLITYKI PRZYCIĄGANIA INWESTORÓW

▶ Kierunek działania 2.1

Planowanie i zarządzanie terenami inwestycyjnymi

Proponowane zadania:

- Określenie zasobów kluczowych terenów inwestycyjnych we wszystkich gminach (tereny gminne, tereny kolejowe, tereny Skarbu Państwa, tereny prywatne).
- Uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych z opcja utworzenia Strefy Aktywności Gospodarczej (SAG).
- Opracowanie planów skupu/wymiany kluczowych gruntów – identyfikacja terenów atrakcyjnych do pozyskania przez gminy, priorytetowych dla stworzenia kompleksowej i konkurencyjnej oferty inwestycyjnej.
- Zabezpieczenie odpowiednich przeznaczeń gruntów atrakcyjnych inwestycyjnie w ramach dokumentów planistycznych gmin, w tym skoordynowanie tych działań pomiędzy samorządami (tereny na granicach gmin).

- Przebudowa i modernizacja targowisk gminnych.
- Prowadzenie stałych działań lobbingowych na rzecz rozbudowy i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej (w tym dostęp do Internetu szerokopasmowego) na terenie gmin, w celu zapewnienia warunków do rozwoju przedsiębiorczości, pracy zdalnej i hybrydowej oraz przyciągania nowych mieszkańców i inwestorów, w tym osób powracających z zagranicy czy studiów.
- Rozwój odnawialnych źródeł energii poprzez umożliwianie lokalizacji farm fotowoltaicznych i wiatrowych na gruntach niższych klas bonitacyjnych oraz wspieranie inwestorów zainteresowanych tworzeniem instalacji OZE na obszarze współpracy.

▶ Kierunek działania 2.2

Rozwój współpracy i profesjonalizacji obsługi inwestorów w układzie międzygminnym

Proponowane zadania:

- Utworzenie międzygminnego Centrum Obsługi Inwestora – opracowanie i bieżąca aktualizacja wspólnej bazy danych terenów inwestycyjnych (publicznych i prywatnych) wraz z ich waloryzacją oraz wyznaczenie osób kontaktowych w każdej gminie. Centrum ma pełnić funkcję punktu informacyjnego i koordynacyjnego w zakresie obsługi inwestorów i promocji oferty gospodarczej obszaru w oparciu o już działające osoby do kontaktu z inwestorami w każdej z gmin.
- Zapewnienie przestrzeni i podstawowego wsparcia dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości – poprzez utworzenie punktu wspierającego mieszkańców w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej (np. lokalna przestrzeń coworkingowa, kontakt z doradcą, dostęp do Instytucji Otoczenia Biznesu z regionu).
- Przygotowanie wspólnej oferty inwestycyjnej – materiałów promocyjnych, w tym online oraz ich upowszechnianie we współpracy z PAIH, UMWL, Centrum Inwestora w Chełmie i in.
- Aktywna promocja i pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych do przygotowanych terenów inwestycyjnych, w tym w pełni uzbrojonych lokalizacji w Pawłowie zarządzanych przez Tarnobrzeską Specjalną Strefę Ekonomiczną EURO-PARK WISŁOSAN oraz innych kluczowych terenów na obszarze współpracy, poprzez działania promocyjne prowadzone zarówno na poziomie regionalnym, jak i ogólnopolskim.
- Wdrożenie wspólnych standardów obsługi inwestora – realizacja wspólnych działań ukierunkowanych na podnoszenie jakości obsługi inwestora i prowadzenia aktywnej polityki inwestycyjnej.
- Utworzenie lokalnego inkubatora przedsiębiorczości.

CEL STRATEGICZNY 3 – WZMACNIANIE LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I WSPIERANIE ROZWOJU GOSPODARKI OPARTEJ NA ZASOBACH LOKALNYCH

▶ Kierunek działania 3.1

Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców oraz rozwój systemu doradztwa i informacji

Proponowane zadania:

- Realizacja programów edukacji do przedsiębiorczości w szkołach – m.in. cykl małych projektów dla dzieci z klas 4–8 szkół podstawowych.
- Wypracowanie stałych form komunikacji i wymiany informacji samorządów z lokalnymi przedsiębiorcami.
- Poprawa dostępu do oferty wsparcia informacyjno–doradczego dla nowych lub istniejących podmiotów gospodarczych (we współpracy m.in. z LGD Promenada S12, Fundacją Rozwoju Lubelszczyzny, Specjalną Strefą Ekonomiczną EURO-PARK WISŁOSAN).

▶ Kierunek działania 3.2

Rozwój lokalnej oferty produktów i usług wspierającej lokalny rynek usług okołoturystycznych

Proponowane zadania:

- Rozwój oferty lokalnych produktów turystyczno–rekreacyjnych (szlak dworków i produktów lokalnych, rozbudowa zielonego i niebieskiego szlaku rowerowego, wspólna mapa turystyczno–rekreacyjna z oznaczeniem produktów i twórców lokalnych) wspierającej powstawanie oferty usług, w tym agroturystycznych.
- Opracowanie i dystrybucja broszury promującej lokalną ofertę agroturystyczną oraz produkty i usługi turystyczne świadczone przez mieszkańców regionu – jako narzędzie wspierające rozwój rynku usług, zwiększające widoczność małych gospodarstw i zachęcające do podejmowania działalności w sektorze turystyki wiejskiej.
- Organizacja i rozwój cyklicznych wydarzeń kulturalnych o ugruntowanej lokalnej marce – w tym międzygminnych plenerów malarskich oraz jarmarków bożonarodzeniowych w Rejowcu, promujących lokalne tradycje, twórczość i rękodzieło.
- Przygotowanie i wykreowanie nowych produktów turystycznych np. wokół symbolu żółwia błotnego, bogactwa runa leśnego – grzybów i jagód.
- Organizacja cyklicznych targów rzemiosła i produktów lokalnych z udziałem lokalnych twórców, rzemieślników, rolników i przedstawicieli KGW – jako narzędzia promocji przedsiębiorczości, aktywizacji rynku wewnętrznego oraz integracji lokalnych producentów z mieszkańcami.
- Stworzenie bazy ofert pracy sezonowej u lokalnych pracodawców.

▶ Kierunek działania 3.3

Koordynacja działań w zakresie przyszłości kluczowych terenów poprzemysłowych (w tym m.in. terenów po kopalni, cementowni i cukrowni)

Proponowane zadania:

- Wspólne działania planistyczne i inwestycyjne dotyczące zagospodarowania terenów poprzemysłowych o istotnym znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym.
- Inicjowanie partnerstw i lobbing na rzecz pozyskania środków na rewitalizację i aktywizację gospodarczo-społeczną obszarów (np. w kierunku turystyki, dziedzictwa przemysłowego, przedsiębiorczości).
- Kreowanie nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie poprzemysłowym, np. utworzenie muzeum cukrownictwa i punktu widokowego na terenie dawnej cukrowni w Rejowcu, izby przemysłu cementowego czy izby pamięci epoki PRL w Rejowcu Fabrycznym.

Sfera przestrzenna i klimatyczno-środowiskowa – cele strategiczne i kierunki działań

CEL STRATEGICZNY 1 – ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI ŚRODOWISKOWEJ I KLIMATYCZNEJ OBSZARU ORAZ ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG KOMUNALNYCH I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

▶ Kierunek działania 1.1

Rozwój i integracja infrastruktury gospodarki odpadami, wodno-kanalizacyjnej oraz energetycznej

Proponowane zadania:

- Budowa nowych Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w gminach Rejowiec i Siedliszcze oraz modernizacja istniejącego PSZOK-u w mieście Rejowiec Fabryczny, z uwzględnieniem potrzeb lokalnych mieszkańców oraz wymogów systemu gospodarki odpadami.
- Wdrożenie zintegrowanego systemu recyklingu odpadów, obejmującego m.in. stworzenie punktów zbiórki wybranych frakcji poza PSZOK (np. mobilne zbiórki, kontenery selektywne), rozwój logistyki odbioru, współpracę z instalacjami odzysku oraz narzędzia do monitorowania poziomu recyklingu.
- Realizacja działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu, ukierunkowanych na różne grupy mieszkańców (dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy), wspierających zmianę nawyków konsumenckich i wzrost świadomości ekologicznej.
- Opracowanie i wdrażanie wspólnej polityki odbioru i zagospodarowania odpadów (w tym np. wspólne zbiórki frakcji problemowych: tekstyliów, opon).
- Powołanie wspólnej spółdzielni socjalnej lub zakładu komunalnego do realizacji zadań komunalnych (gospodarka odpadami, porządek publiczny, usługi porządkowe), w tym powołanie międzygminnej spółdzielni energetycznej (Gmina Siedliszcze i Gmina Rejowiec).
- Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków (potencjału do współpracy międzygminnej), wsparcie dla przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Budowa i modernizacja sieci wodociągowych wraz z ujęciami lub przepompowniami wody
- Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami ścieków
- Budowa i modernizacja zbiorników wodnych
- Prowadzenie wspólnych działań edukacyjnych w zakresie gospodarki odpadami, w tym zajęcia w szkołach i przedszkolach, warsztaty i grywalizacje.

▶ Kierunek działania 1.2

Poprawa efektywności energetycznej i rozwój odnawialnych źródeł energii

Proponowane zadania:

- Kontynuacja termomodernizacji budynków komunalnych i obiektów użyteczności publicznej wraz zastosowaniem ekologicznych źródeł ciepła (szkoły, świetlice, ciepłownie).
- Promowanie i wspieranie wymiany pieców „kopciuchów" w gospodarstwach domowych – m.in. poprzez prowadzenie zweryfikowanej bazy firm oraz punktów doradztwa energetycznego.
- Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej oraz rozwój lokalnych magazynów energii.
- Tworzenie warunków do rozwoju inwestycji w odnawialne źródła energii, w tym budowa farm fotowoltaicznych (np. na terenie po kopalni margla) i wiatrowych oraz innych instalacji OZE.
- Tworzenie spółdzielni energetycznych jako modelu lokalnej produkcji, dystrybucji i współdzielenia energii odnawialnej – z udziałem mieszkańców, samorządów i lokalnych przedsiębiorstw.

▶ Kierunek działania 1.3

Zarządzanie przestrzenią zgodne z zasadami ładu przestrzennego i odporności klimatycznej

Proponowane zadania:

- Wypracowanie wspólnego stanowiska i wspólny lobbing w sprawie utylizacji azbestu – zabieganie o środki zewnętrzne.
- Wspólne i spójne zapisy w regulaminach odbioru odpadów, w tym w zakresie edukacji i egzekucji selektywnej zbiórki w zabudowie wielorodzinnej.
- Konsekwentne stosowanie zasad koncentracji zabudowy – przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy wzdłuż dróg i poza obszarami planowanymi.
- Sukcesywne przejmowanie wspólnot wiejskich na majątek gminy jako element uporządkowania struktur własnościowych.
- Prowadzenie działań w zakresie melioracji szczegółowej na obszarach rolniczych i zagrożonych podtopieniami – w celu poprawy retencji wodnej, ochrony gruntów oraz zwiększenia odporności obszaru na skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych.
- Promowanie i wspieranie mieszkańców w realizacji działań małej retencji – np. poprzez dotacje, doradztwo i programy edukacyjne w zakresie montażu zbiorników na wodę deszczową, ogrodów deszczowych i innych rozwiązań sprzyjających zatrzymywaniu wody na terenie posesji.

- Poprawa wyglądu i spójności wizualnej centralnych przestrzeni miejscowości, z możliwością wykorzystania narzędzi takich jak uchwała krajobrazowa w celu uporządkowania elementów wizualnych i podniesienia jakości przestrzeni publicznej.

◈ CEL STRATEGICZNY 2 – POPRAWA DOSTĘPNOŚCI PRZESTRZENNEJ I JAKOŚCI INFRASTRUKTURY MOBILNOŚCI DLA MIESZKAŃCÓW I ODWIEDZAJĄCYCH

▶ Kierunek działania 2.1

Rozwój infrastruktury drogowej o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym

Proponowane zadania:

- Poprawa układu drogowego w powiązaniu z trasami prowadzącymi do węzła S12 oraz do węzła kolejowego (w tym: modernizacja przystanków, poprawa dostępności do Zawadówki).
- Współpraca z Powiatem Chełmskim przy przebudowie drogi powiatowej nr 2029L jako kluczowego ciągu komunikacyjnego.
- Budowa układu drogowego zapewniającego dostęp do tzw. gniazd rozwojowych i terenów inwestycyjnych.
- Budowa i przebudowa dróg gminnych na obszarze czterech gmin – z priorytetem dla odcinków zapewniających spójność układu drogowego, poprawę bezpieczeństwa ruchu i dostępność do usług publicznych.
- Przebudowa przejazdów kolejowych na bezkolizyjne w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu oraz zwiększenia płynności komunikacji na obszarze współpracy ponadlokalnej.

▶ Kierunek działania 2.2

Rozbudowa infrastruktury pieszo-rowerowej i promowanie bezpiecznej mobilności lokalnej

Proponowane zadania:

- Budowa i uzupełnienie sieci pieszo-rowerowej – odseparowanej od ruchu samochodowego, z priorytetem dla szlaków rekreacyjnych i turystycznych.
- Tworzenie spójnych tras tematycznych powiązanych z atrakcjami i infrastrukturą towarzyszącą (wiaty, punkty serwisowe, ładowarki do hulajnóg i rowerów elektrycznych), w tym wytyczenie i oznakowanie turystycznego szlaku rowerowego przebiegającego przez teren czterech gmin, uwzględniającego lokalne zasoby kulturowe i przyrodnicze, aktywność KGW, stowarzyszeń oraz lokalnych twórców.
- Poprawa infrastruktury pieszej w miejscowościach – doświetlenie przejść dla pieszych, likwidacja barier architektonicznych, zwiększenie bezpieczeństwa dla niechronionych uczestników ruchu.

- Przeprowadzenie inwentaryzacji istniejących tras i przestrzeni przyjaznych użytkownikom urządzeń transportu osobistego (hulajnóg, rolek, deskorolek itp.) na terenie gmin, oznaczenie ich w terenie oraz budowa nowych, wydzielonych przestrzeni do bezpiecznego korzystania z tego typu urządzeń (np. rolkowisk, pumptracków, torów asfaltowych).
- Kontynuacja programów edukacyjnych z zakresu bezpiecznego poruszania się po drogach i trasach pieszo-rowerowych dla dzieci i młodzieży, obejmujących zarówno zasady ruchu drogowego, jak i umiejętności praktyczne.
- Organizacja szkolnych rajdów rowerowych jako formy edukacji i integracji mieszkańców.

▶ Kierunek działania 2.3

Prowadzenia działań lobbingowych gmin objętych Strategią na rzecz udrożnienia i poprawy połączeń transportowych z Lublinem, Świdnikiem, Krasnymstawem i Chełmem.

Proponowane zadania:

- Budowa nowych przystanków kolejowych m.in. w Rejowcu.
- Budowa dworca kolejowego w mieście Rejowiec Fabryczny.
- Przebudowa zabytkowego dworca kolejowego w miejscowości Kanie-Stacja.
- Realizacji parkingu typu P&R w mieście Rejowiec Fabryczny w sąsiedztwie przystanku PKP.

CEL STRATEGICZNY 3 – ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI I FUNKCJONALNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH ORAZ MIEJSC DO ZAMIESZKANIA

▶ Kierunek działania 3.1

Rewitalizacja i rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz miejsc rekreacji mieszkańców

Proponowane zadania:

- Zwiększenie wykorzystania istniejących terenów zielonych – systematyczna konserwacja, modernizacja, dostosowanie do aktualnych potrzeb mieszkańców.
- Urządzanie nowych terenów zieleni w powiązaniu z układem rowerowym i funkcjami rekreacyjnymi – plenerowe miejsca spotkań i integracji.
- Modernizacja istniejących przestrzeni rekreacyjnych poprzez łączenie w jednym miejscu różnych funkcji – wypoczynkowej, sportowej i kulturalnej – w celu zwiększenia atrakcyjności oraz częstotliwości korzystania z tych przestrzeni.
- Budowa ścieżek edukacyjnych w terenach chronionych.
- Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne istniejących zbiorników wodnych

- Modernizacja zbiornika Grądki wraz z otoczeniem (oczyszczenie i pogłębienie zbiornika w centrum miejscowości Kanie oraz zagospodarowanie terenów wokół tj. trasy spacerowe, mała architektura, nasadzenia)
- Uzupełnienie potencjału rekreacyjnego kąpieliska Biały Rów na terenie Gminy Rejowiec oraz Zalewu Majdan Zahorodyński na terenie Gminy Siedliszcze poprzez rozwój infrastruktury towarzyszącej, w tym stref wypoczynkowych, miejsc do grillowania oraz pola kempingowego dla kamperów z odpowiednim wyposażeniem technicznym.
- Budowa zbiornika retencyjnego (zalewu) wraz z infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną na terenie Gminy Siedliszcze w lokalizacjach Wojciechów–Romanówka i Mogilnica.
- Budowa zbiornika retencyjnego (zalewu) wraz z infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną na terenie Pawłów–Poczekajka, na rzeczce Rejce w Gminie Rejowiec Fabryczny.
- Wykorzystanie potencjału planowanego Zbiornika Oleśniki na Wieprzu – we współpracy z samorządem województwa
- Rewitalizacja terenów wyrobiska margla na terenie Gminy Rejowiec Fabryczny oraz Miasta Rejowiec Fabryczny – zbiornik i teren wokół.

- Monitorowanie i włączanie w ofertę turystyczno-rekreacyjną prywatnych inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym (np. teren wypoczynkowo-rehabilitacyjny w miejscowości Toruń)

▶ Kierunek działania 3.2

Rozwój dostępnego budownictwa mieszkaniowego zaspokajającego potrzeby lokalnej społeczności

Proponowane zadania:

- Zwiększenie dostępu do mieszkań komunalnych w różnych formułach – budowa, adaptacja, udział w programach SIM, TBS lub tworzenie mieszkań treningowych, chronionych, socjalnych i tymczasowych – w zależności od lokalnych potrzeb i dostępnych możliwości, w tym dla osób wymagających czasowego wsparcia po sytuacjach kryzysowych (np. hospitalizacji, pożarze, utracie samodzielności).
- Tworzenie warunków dla rozwoju budownictwa jedno- i wielorodzinnego – m.in. poprzez uzbrajanie terenów, promocję oferty osiedleńczej i zachęty dla nowych mieszkańców oraz osób rozważających powrót.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)

OSI określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

OSI O ZNACZENIU REGIONALNYM

W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 jako narzędzie koncentracji i koordynacji działań rozwojowych, wyznaczono Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) o znaczeniu regionalnym i krajowym. Jednym z obszarów regionalnych istotnych dla gmin objętych strategią ponadlokalną jest **OSI Polesie**, którego priorytetem jest społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz terenów nadbużańskich.

Podstawę wyznaczenia OSI Polesie stanowią m.in.: zasięg Obszaru Funkcjonalnego Polesie, strefa oddziaływania Kanału Wieprz–Krzna, obszar Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie" oraz system Kanału Wieprz–Krzna. Cechy wiodące tego obszaru to bardzo duża koncentracja terenów cennych przyrodniczo o kluczowym znaczeniu dla powiązań ekologicznych, obecność licznych jezior i zbiorników wodnych sprzyjających gospodarce rybackiej, występowanie torfowisk i mokradeł wymagających ochrony stosunków wodnych, znaczny udział użytków zielonych sprzyjających hodowli, a także wysoki poziom nasłonecznienia i korzystne położenie w korytarzach krajowych i europejskich powiązań transportowych.

W skład OSI Polesie wchodzą m.in. gminy objęte niniejszą strategią: miasto Rejowiec Fabryczny, gmina wiejska Rejowiec Fabryczny oraz gminy miejsko-wiejskie: Rejowiec oraz Siedliszcze.

Kierunki interwencji przewidziane dla OSI Polesie obejmują m.in.:

- poprawę konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez retencjonowanie wód, modernizację systemów melioracyjnych i rozwój agroturystyki,
- rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w tym drogi ekspresowej S12 i obwodnic miast, a także modernizację linii kolejowych (w tym linii nr 7 Warszawa–Dorohusk oraz budowę dworca kolejowego w Kaniem),
- ochronę zasobów przyrodniczych, w tym renaturyzację rzek, zwiększanie małej retencji i opracowanie planów ochrony obszarów cennych przyrodniczo,
- rozwój kompleksowej oferty turystycznej w oparciu o lokalne marki i dziedzictwo kulturowe, w tym rozwój infrastruktury dla różnych form turystyki oraz przemysłów kreatywnych,

- wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej, w szczególności w zakresie infrastruktury granicznej i turystyki transgranicznej.

Udział gmin w OSI Polesie oznacza dostęp do ukierunkowanego wsparcia regionalnego w ramach realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, z priorytetem dla projektów łączących rozwój gospodarczy z ochroną unikalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych.

OSI O ZNACZENIU KRAJOWYM

Zgodnie z *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030* istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju – zarówno miejskich, jak i wiejskich – w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. W tym celu, dla efektywnego rozwoju obszarów województwa lubelskiego, określono priorytety rozwojowe oraz działania komplementarne, które są wspierane z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego.

Na terenie województwa lubelskiego wyznaczono dwa typy OSI o znaczeniu krajowym:

- **obszary zagrożone trwałą marginalizacją**,
- **miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze**.

Obszary zagrożone trwałą marginalizacją obejmują jednostki samorządu terytorialnego, na których występują utrwalone bariery rozwojowe i negatywne procesy społeczno-gospodarcze, takie jak niski poziom przedsiębiorczości, słaba dostępność transportowa, niekorzystne trendy demograficzne czy ograniczony dostęp do usług publicznych. W skali regionu stanowią one priorytetowe tereny interwencji – miejsca, gdzie konieczne jest zintegrowanie wsparcia z poziomu krajowego i regionalnego w celu eliminowania barier rozwojowych oraz wykorzystania lokalnych zasobów i potencjałów.

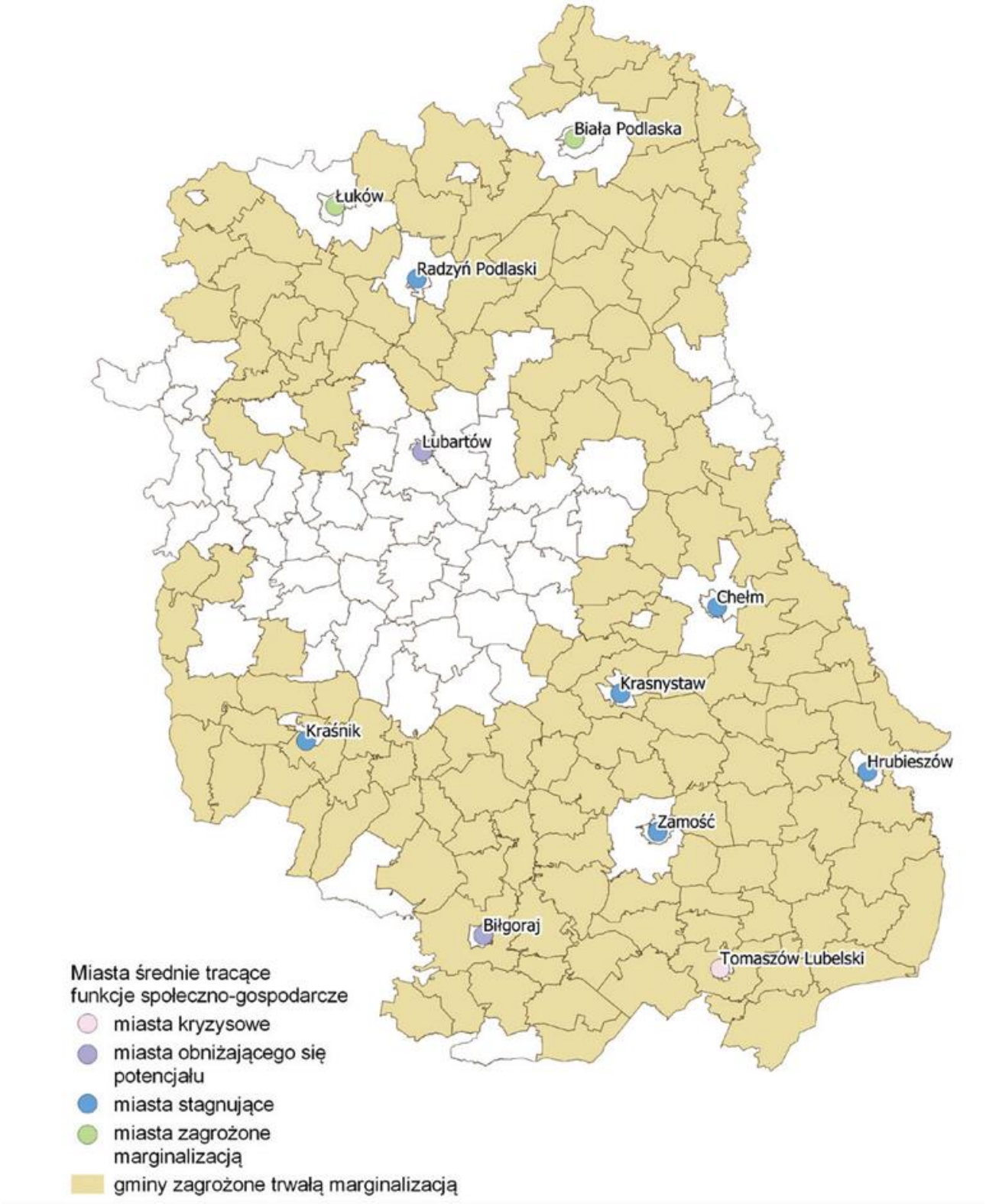
W obszarze objętym niniejszą strategią ponadlokalną do OSI krajowego typu „obszary zagrożone trwałą marginalizacją" należą:

- gmina wiejska Rejowiec Fabryczny,
- gmina Rejowiec,
- gmina Siedliszcze.

Oczekiwanym efektem interwencji na tych obszarach jest m.in.:

- rozwój lokalnych firm,
- tworzenie miejsc pracy,
- wzrost dochodów mieszkańców i bazy podatkowej samorządów,
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z miastami pełniącymi rolę ośrodków wzrostu.

Rysunek 3. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze



Źródło: STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO do 2030 roku

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Wprowadzenie

Zgodnie z Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 1378) jak również Ustawą 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1688 i dalej nowelizacja z 7.07.2023 r.) strategia rozwoju ponadlokalnego (podobnie jak strategia rozwoju gminy) zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni w tym: strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, system powiązań przyrodniczych, główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych oraz główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Model jest narzędziem, które umożliwia efektywne kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej, zgodnie z celami rozwojowymi i potrzebami społeczności lokalnej. Model jest także podstawą ustaleń i rekomendacji dotyczących formułowania i wdrażania lokalnych polityk przestrzennych.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej w ramach strategii ponadlokalnej gmin Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze wynika z przyjętej w Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025-2035 wizji rozwoju, która służy osiągnięciu celów rozwojowych o charakterze przestrzennym. Struktura funkcjonalno-przestrzenna obejmuje rozmieszczenie i powiązania obiektów oraz zjawisk społecznych, gospodarczych i przyrodniczych. W treści modelu ujęto zagadnienia hydrologiczne, a także kwestie związane z ochroną środowiska i krajobrazu. Treść i forma modelu funkcjonalno-przestrzennego odpowiada cechom i specyfice gmin: Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze, objętych strategią ponadlokalną, uwzględniając charakterystykę terenu gmin.

Część graficzna rozdziału (Model) składa się z dwóch dopełniających się map/plansz zawierających:

- strukturę funkcjonalno-przestrzenną (formy użytkowania terenu, powiązania komunikacyjne/ciągi drogowe – sieć transportową, główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej, itd.);
- sieć osadniczą wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych;
- aspekty środowiskowe i obszary chronionego krajobrazu w układzie systemu powiązań przyrodniczych, w tym także aspekty hydrologiczne, oraz zagrożenia

naturalne (zagrożenie powodziowe i podtopienia, tereny osuwiskowe i tereny o ruchach masowych ziemi).

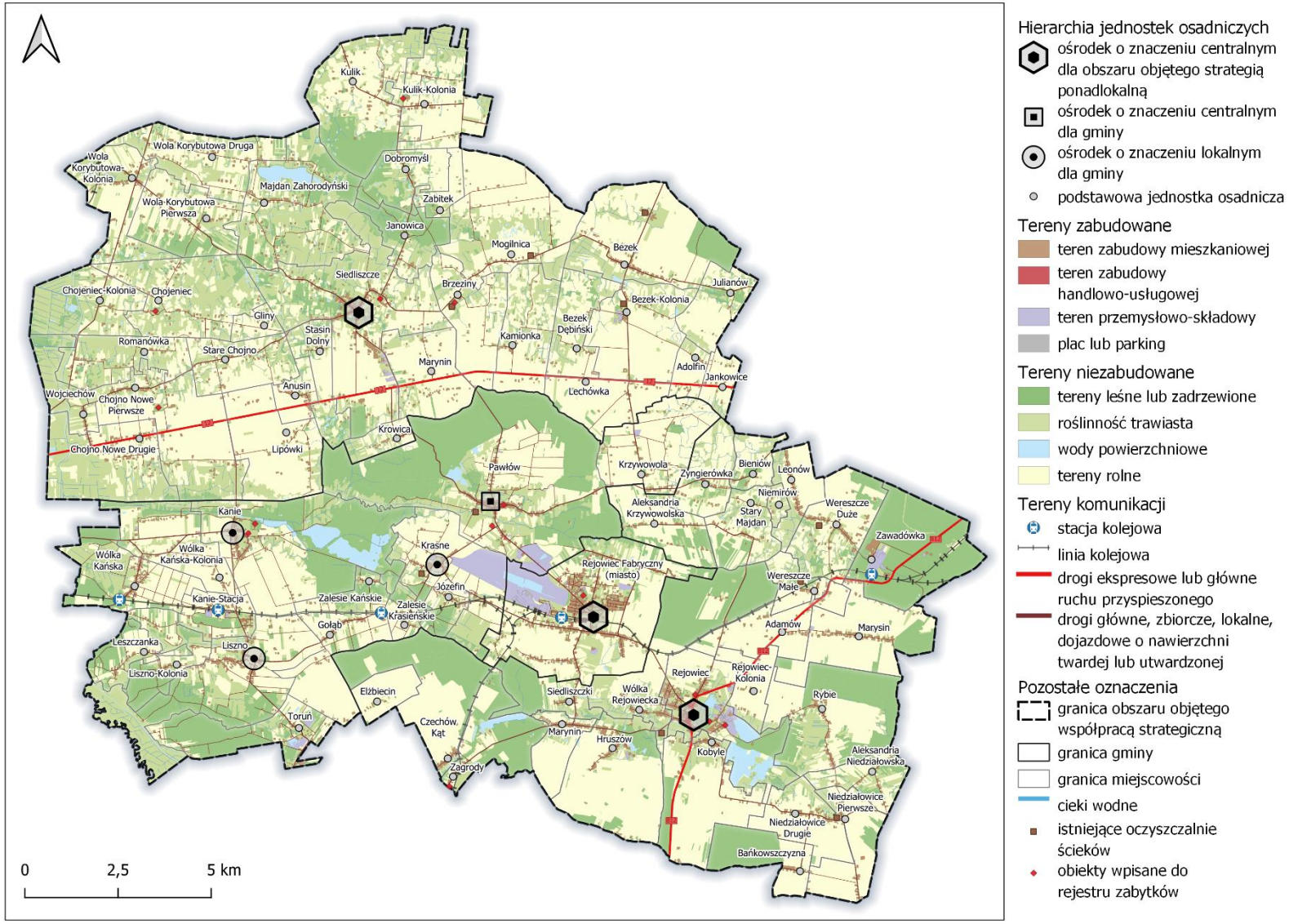
Do przygotowania poniższych plansz wykorzystano najbardziej aktualne dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (GUGiK) udostępniane w zestawieniu BDOT10K, Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID), Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ), Państwowego Instytutu Geologicznego - Państwowego Instytutu Badawczego (PIG-PIB), OpenStreetMap oraz Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin: Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze. Korzystano również z założeń odpracowywanych równocześnie planów ogólnych dla: Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny oraz Gminy Rejowiec. Plansze prezentujące aspekty hydrologiczne oraz zagrożenia powodziami i podtopieniami utworzone zostały także z wykorzystaniem danych z Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Uwarunkowania funkcjonalno – przestrzenne i środowiskowe oraz działania przewidziane do realizacji

Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne oraz środowiskowe gmin: Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze, objętych strategia ponadlokalną, zostały zaprezentowane na poniższych planszach.

Plansza nr 1 przedstawia strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych gmin: Miasto Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec, Gmina Siedliszcze (objętych strategią ponadlokalną). Na planszy zaprezentowany został podział administracyjny obszaru na gminy i kolejno także na gminne jednostki pomocnicze - sołectwa.

Plansza 1. Struktura funkcjonalno – przestrzenna wraz z hierarchią jednostek osadniczych



Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUGIK (BDOT10K), NID oraz Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin objętych Strategią Ponadlokalną.*

Sieć osadniczą[5] gmin Miasto Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec, Gmina Siedliszcze tworzą wyodrębnione przestrzenie obszary zabudowy mieszkaniowej wraz z obiektami infrastruktury technicznej i obiektami użyteczności publicznej, powszechnie określanie mianem miejscowości, wpisujące się w układ jednostek osadniczych poszczególnych gmin objętych strategią ponadlokalną. Za jednostkę osadniczą w przypadku gmin: Gmina Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec, Gmina Siedliszcze uważa się każde miejscowość. Miasto Rejowiec Fabryczny to kolejna jednostka osadnicza w ramach obszaru objętego strategią ponadlokalną.

Rozwój sieci osadniczej danego obszaru jest bezpośrednio powiązany z długookresowym procesem osiedlania się ludności, który to warunkowany jest zarówno przez czynniki środowiska przyrodniczego (ukształtowanie terenu, woda, itp.) jak również przez czynniki historyczne (m.in. wydarzenia kształtujące granice terytoriów zajmowanych przez społeczności) oraz czynniki społeczno – gospodarcze, w tym także czynniki polityczno-administracyjne.

Jednostki osadnicze pełnią szereg funkcji: m.in. mieszkaniowe, usługowe i inne. Hierarchia jednostek osadniczych wynika z różnic w ich potencjałach. Pozycja sołectwa/miejscowości w sieci osadniczej jest związana z funkcjami, które pełni.

W celu analizy funkcji poszczególnych, wyodrębnionych jednostek osadniczych obszaru objętego strategią ponadlokalną, zinwentaryzowano występujące na ich terenach:

- instytucje publiczne oraz obiekty i przestrzenie użyteczności publicznej oraz usługi społeczne[6],
- obiekty/instytucje oraz przestrzenie związane z działalnością gospodarczą w tym także centra handlowe i usługi gospodarcze[7],
- obiekty i przestrzenie sportu, rekreacji, turystyki i kultury[8],
- urządzone tereny zielone[9],

[5] Sieć osadnicza to zbiór izolowanych od siebie osiedli, które są współzależne w swym rozmieszczeniu, wielkości i funkcjach (Liszewski i Maik 2000).

[6] Analizowano występowanie m.in.: siedziba władz gminy, siedziba sołectwa, Ośrodek Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej lub placówka o zbliżonych charakterze, ośrodek zdrowia, szpital, komenda Policji/posterunek Policji, szkoła, centrum przesiadkowe, poczta, kościół, cmentarz.

[7] Analizowano występowanie m.in.: centra handlowe powyżej 300 m2, lokalne centra handlowe poniżej 300 m2, stacje paliw, apteki, paczkomaty, dostępu/zjazdu z drogi ekspresowej, przedsiębiorstwa średnie – zatrudnienie 50 – 249 pracowników, przedsiębiorstwa duże – zatrudnienie 250 i więcej pracowników, Strefy Aktywności Gospodarczej, Specjalne Strefy Ekonomiczne, Park naukowo – technologiczny/Park przemysłowy, inkubator przedsiębiorczości.

[8] Analizowano występowanie m.in.: hotel, restauracja, generator ruchu turystycznego (np. muzeum, zamek, itp.), park rozrywki/dyskoteka, zespół obiektów sportowych/Orlik, kąpielisko/plaża, hala sportowa, pływalnia, inny obiekt sportowy o charakterze generatora ruchu, Dom Kultury i filie, biblioteka i filie, kino, świetlica wiejska, remiza OSP z przestrzenią powszechnie dostępną dla mieszkańców.

[9] Analizowano występowanie: parków i terenów zieleni urządzonej, terenów rekreacji oraz terenów zieleni w sąsiedztwie świetlic wiejskich.

— obiekty/instytucje bezpieczeństwa specjalnego[10]

pełniące rolę generatorów ruchu.

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji (stan bieżący) oraz w kontekście strategicznego rozwoju obszaru czterech gmin, określonego w postawionych celach strategicznych w dokumencie Strategii, wskazano na cztery zasadnicze kategorie ośrodków osadniczych jakie występują na obszarze objętym strategią ponadlokalną:

- ośrodek o znaczeniu centralnym dla obszaru objętego strategią ponadlokalną (17 i więcej zinwentaryzowanych funkcji),
- ośrodek o znaczeniu centralnym dla gminy (12 - 16 zinwentaryzowanych funkcji),
- ośrodek o znaczeniu lokalnym dla gminy (6 – 11 zinwentaryzowanych funkcji),
- podstawowa jednostka osadnicza (0 – 5 zinwentaryzowanych funkcji).

Sieć osadnicza gminy objętych strategią ponadlokalną wpisuje się zarówno w modele osadnictwa wiejskiego, które definiowane są przez kształty wynikające z rozmieszczenia ludności/zabudowy na obszarach wiejskich[11] (gmina Rejowiec Fabryczny), jak również modele miejsko – wiejskie (Gmina Rejowiec, Gmina Siedliszcze, czy także Miasto Rejowiec Fabryczny) o charakterze pośrednim, które z uwagi na swój charakter trudno jednoocznie zakwalifikować do typowych miast lub typowych wsi.

Analiza sieci osadniczej obszaru objętego strategią ponadlokalną, wykonana w oparciu o przeprowadzaną inwentaryzację generatorów ruchu, wskazuje na występowanie trzech ośrodków miejskich stanowiących podstawę struktury osadniczej obszaru:

- miasto Rejowiec Fabryczny,
- miasto Rejowiec
- miasto Siedliszcze.

Trudno wskazać wśród nich jednostkę o wyraźnej dominacji przestrzennej, a więc taką która jednoznacznie pełniłaby rolę stolicy/ośrodka centralnego, czy też wyraźnego „bieguna wzrostu" dla czterech gmin objętych strategią ponadlokalną.

W ośrodkach centralnych, dla obszaru objętego strategią ponadlokalną, występują zarówno instytucje publiczne (siedziby władz gminy i jednostek gminnych, szkoły czy ośrodki kultury) jak również koncentrują się usługi społeczne oraz gospodarcze. To także miejsca, gdzie zlokalizowane są obiekty sportowo – rekreacyjne, czy urządzone przestrzenie zielone (m.in. miejsca spotkań, odpoczynku, organizacji wydarzeń lokalnych).

Ośrodki o znaczeniu centralnym dla poszczególnych gmin obszaru objętego strategią ponadlokalną to analogicznie trzy wskazane powyżej ośrodki miejskie oraz w przypadku gminy Rejowiec Fabrycznym – sołectwo Pawłów.

[10] Analizowano występowanie: jednostki wojskowej, straży granicznej, lotniska.

[11] Obszarem wiejskim nazywamy terytorium położone poza granicami administracyjnymi miast (Bański, 2006). Definicja ta została przyjęta przez Główny Urząd Statystyczny (GUS).

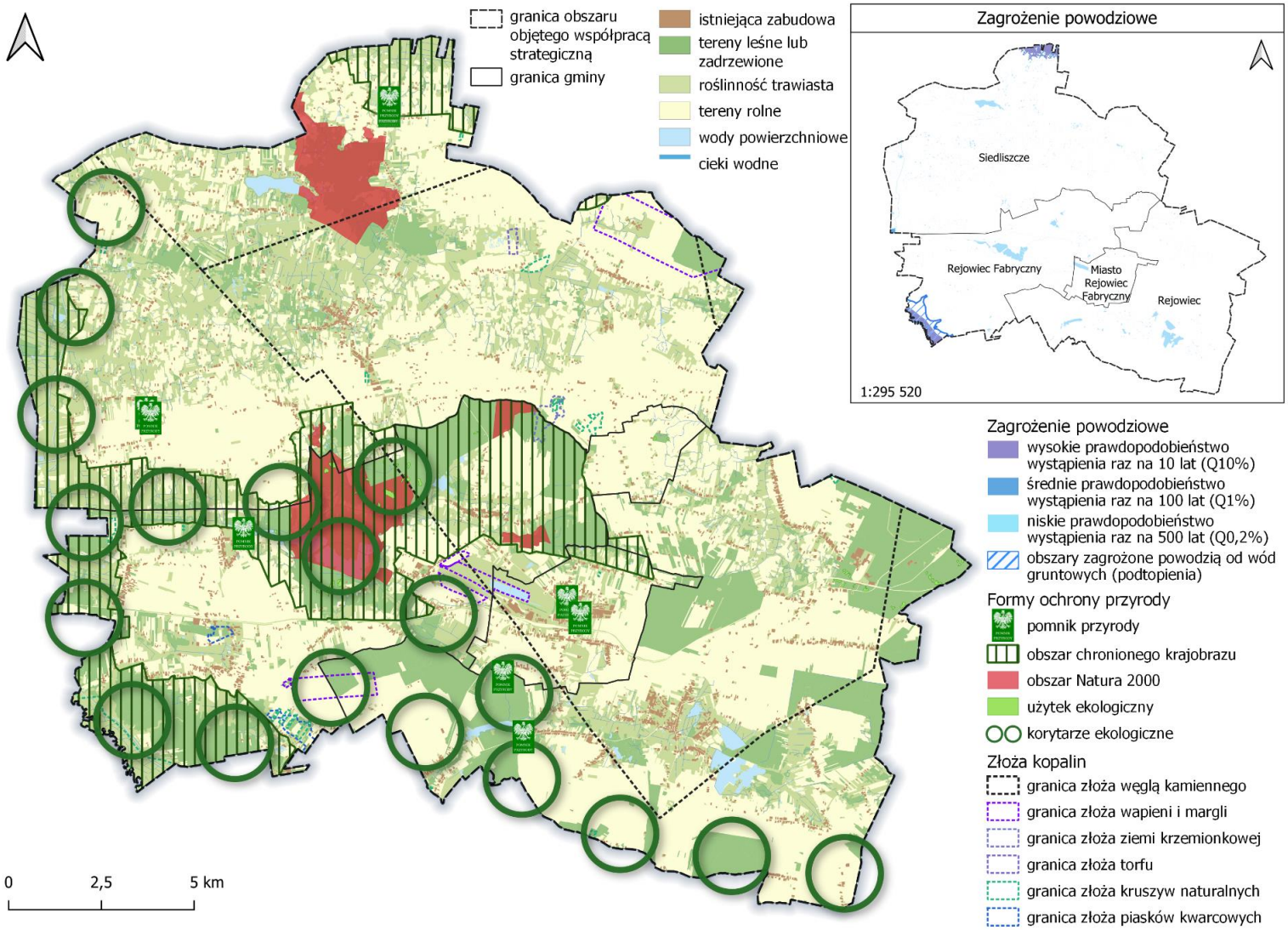
Ośrodki o znaczeniu lokalnym jakie zidentyfikowano w ramach przeprowadzonej inwentaryzacji gminnych generatorów ruchu zarysowały się w gminie Rejowiec Fabryczny – są to sołectwa: Kanie, Krasne i Liszno. W przypadku gminy Siedliszcze oraz Gminy Rejowiec nie występują inne, poza samym miastem, ośrodki o znaczeniu lokalnym, „konkurencyjne" dla miasta. Miasto Rejowiec Fabryczny z uwagi na swój charakter oraz stosunkowo niewielką powierzchnię (tzw. „miasto w zasięgu spaceru" o powierzchni 14,28 km2) zostało potraktowane jednorodnie – nie dokonano podziały na mniejsze jednostki miejskie typu dzielnice/osiedla.

Plansza prezentuje ponadto sieć komunikacyjną (drogi zgodnie z przyjętą klasyfikacją oraz sieć kolejową), strukturę osadniczą gmin, w tym tereny zabudowy mieszkaniowej, usługi publiczne oraz obiekty zabytkowe (zgodnie z przyjęta klasyfikacją) – sytuacja bieżąca.

Kolejna plansza prezentują uwarunkowania środowiskowe m.in. formy ochrony przyrody, obszary zagrożenia powodziowego i obszary zagrożone podtopieniami, złoża kopalin oraz system powiazań przyrodniczych (Plansza 2).

Dalej znajduje się opis sieci transportowej pieszo - rowerowej i rowerowej jaka jest proponowana do rozwoju na obszarze czterech gmin.

Plansza 2. Uwarunkowania środowiskowe wraz z systemem powiązań przyrodniczych gmin



Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUGIK (BDOT10K), Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – Hydroportal, GDOŚ, PIG-PIB, Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin objętych Strategią Ponadlokalną.*

Zalecenia dotyczące ścieżek pieszo - rowerowych oraz rowerowych, w niniejszym Modelu struktury funkcjonalno - przestrzennej gmin, obejmują rozwój obecnie istniejącej, fragmentarycznej sieci pieszo – rowerowej / rowerowej w spójny układ powiązań przestrzennych, pozwalający na efektywną i bezpieczną komunikację po terenie czterech gmin objętych Strategią ponadlokalną. Proponowane połączenia pozwalają na stworzenie sieci powiązań, uwzględniającej główne korytarze komunikacyjne łączące centra gmin oraz ośrodki o znaczeniu lokalnym dla każdej z gmin. Co ważne rekomendowany układ komunikacyjny / transportowy uwzględnia też połączenia pozwalające na powiązania komunikacyjne obszaru objętego Strategią ponadlokalną z gminami sąsiednimi.

W rozwoju rekomendowanej sieci pieszo – rowerowej i rowerowej ważne jest zapewnienie odpowiednich parametrów technicznych, m.in. takich jak szerokość: minimum 1,5 m dla jednokierunkowych, 2,0 m dla dwukierunkowych, 2,5 m dla jednokierunkowych z ruchem pieszych. Należy również uwzględnić ich funkcjonalność w kontekście innych elementów zagospodarowania przestrzennego i krajobrazowego jak np. tereny rekreacyjne oraz zabezpieczyć środki finansowe na realizację przyszłych inwestycji.

Proponowana sieć uwzględnia tzw. oś centralną o jednolitym przebiegu łączącym cztery gminy: Gminę Siedliszcze, Gminę Rejowiec Fabryczny, Miasto Rejowiec Fabryczny i Gminę Rejowiec, o przebiegu północny zachód – południowy wschód czyli od granic z Gminą Puchaczów/Gmina Siedliszcze (północny – zachód), przez Wolę Korybutową Kolonia, Wolę Korybutową Pierwszą, Siedliszcze, Pawłów, Miasto Rejowiec Fabryczny i kolejno w dwóch rozgałęzieniach na terenie Gminy Rejowiec w kierunku wschodnim i południowym.

Ponadto na terenie każdej z gmin objętych Strategią ponadlokalną rekomenduj się dodatkowe (poza tzw. osią centralną) powiązania komunikacyjne / transportowe pieszo - rowerowe i rowerowe.

W ramach Gminy Siedliszcze układ sieci pieszo – rowerowych i rowerowych ma przyjąć rekomendowany charakter tzw. gwiaździsty z centrum w Siedliszczu i z pięcioma głównymi przebiegami:

- kierunek północno – zachodni w okolicę Zalewu Edwarda Wojtasa,
- kierunek północny – kierunek Gmina Cyców,
- kierunek wschodni - Bezek,
- kierunek południowy - Lipówki i dalej do Gminy Rejowiec Fabryczny i miejscowość Kanie,
- kierunek zachodni, z licznymi rozgałęzieniami, m.in. przebiegi w kierunku miejscowości Chojeniec - Kolonia oraz Wojciechów i Chojno Nowe Drugie.

W Gminie Rejowiec Fabryczny układ sieci pieszo – rowerowej i rowerowej rekomenduje się w postaci trzech głównych węzłów spinających szereg przebiegów:

- węzeł Pawłów i rozchodzące się z niego cztery główne przebiegi: kierunek północ w stronę Gminy Siedliszcze (oś centralna), kierunek wschód w stronę Gminy Rejowiec, kierunek południowy - zachód na Krasne oraz kierunek Miasto Rejowiec Fabryczny (w przebiegu tzw. osi centralnej),
- węzeł Liszno i kierunek południowy na Toruń i dalej do Gminy Łopiennik Górny, kierunek północny na Kanie, kierunek zachodni do Leszczanka oraz kierunek wschód na Krasne,

- węzeł Kanie i rozchodzące się z niego pięć podstawowych przebiegów: na północ w kierunku Gminy Siedliszcze, na zachód kierunek Wólka Kańska, na południe kierunek Liszno, na wschód kierunek Krasne oraz na południowy – wchód kierunek Gołąb.

W Mieście Rejowiec Fabryczny układ sieci pieszo – rowerowej i rowerowej należy oprzeć na przebiegu tzw. osi centralnej zlokalizowanej wzdłuż ul. Lubelskiej oraz ul. Chełmskiej.

W Gminie Rejowiec układ sieci pieszo – rowerowej i rowerowej to przede wszystkim kontynuacja tzw. osi centralnej z dwoma podstawowymi rozgałęzieniami na dwa przebiegi: kierunek południowy na Kobyle i dalej w kierunku gminy Krasnystaw oraz kierunek wschodni na Rejowiec Kolonia.

Uwarunkowania środowiskowe – opis aspektów hydrologicznych, ruchów masowych ziemi, osuwisk oraz susz

Opisane poniżej uwarunkowania środowiskowe – aspekt hydrologiczny – zostały zaprezentowane w oparciu o treści Studiów uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gmin objętych strategią ponadlokalną oraz Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie - Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk oraz Hydroportal.

SIEĆ HYDROLOGICZNA

Hydrosfera obszaru gmin: Miasto Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec i Gmina Siedliszcze jest wynikową miejscowych warunków hydrogeologicznych. Pod względem hydrograficznym analizowany obszar w całości należy do dorzecza Wisły. Sieć hydrologiczną obszaru buduje kilka głównych cieków wodnych takich jak: Wieprz, Mogilnica, Rejka, Garka, Uherka, Białka, Rów Mokry, Świnka, Lepitucha oraz Kanał Wieprz-Krzna (o całkowitej długości około 140 km – najdłuższy kanał nawadniający w Polsce), zespoły stawów, zbiorniki wodne i liczne drobne, okresowo wyschnięte rowy melioracyjne służące gospodarce rolnej lub leśnej. W większości, poza obszarem gminy Siedliszcze (gdzie sieć rzeczna jest bardziej rozwinięta), charakteryzuje go stosunkowo uboga sieć rzeczna.

Odpowiednio gminy obszaru objętego strategią ponadlokalną, w zakresie sieci hydrograficznej, można scharakteryzować następująco:

- Miasto Rejowiec Fabryczny posiada bardzo słabo rozwiniętą sieć wód powierzchniowych. Lokalny dział wodny znajduje się w północnej części miasta, gdzie wody opadowe spływają do niewielkiego cieku tworząc prawobrzeżny dopływ rzeki Rejki (prawobrzeżny dopływ rzeki Wieprz - przepływa poza granicami miasta). Na terenie miasta występują drobne zagłębienia bezodpływowe typu krasowego, często wypełnione wodą;
- Gmina Rejowiec Fabryczny charakteryzuje się stosunkowo ubogą siecią rzeczną. W północno-wschodniej części gminy biegnie dział wodny II rzędu rozdzielający dorzecze rzeki Bug i Wieprz. Przeważająca część gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Wieprz, jedynie niewielki fragment w północno-wschodniej części leży w dorzeczu rzeki Bug. W dorzeczu Wieprza występują niewielkie cieki o małych przepływach. W obrębie dorzecza rzeki Bug bierze swój początek rzeka Garka. Największą rzeką w gminie jest rzeka Wieprz, która na odcinku ok. 4 kilometrów stanowi zachodnią granicę gminy. Wzdłuż rzeki Wieprz biegnie kanał Wieprz-Krzna, którego głównym zadaniem jest łagodzenie deficytu wody dla potrzeb rolnictwa. Ważnym elementem sieci hydrograficznej gminy są stawy w okolicy Zalesia Kańskiego o powierzchni około 150 hektarów oraz szeroko rozwinięty system rowów melioracyjnych w północno-zachodniej części gminy. Na terenie gminy występuje także ciek wodny o nazwie Drohucza nie sklasyfikowany jednak w ramach Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (klasyfikacja prowadzona przez Państwowe Gospodarstwo

Wodne Wody Polskie na podstawie danych od Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska i w ramach monitoringu prowadzonego przez ten podmiot);

- Gmina Rejowiec – przez obszar gminy przebiega wododział wód powierzchniowych II rzędu, dzielący obszar na zlewnię rzeki Bug i Wieprz. Głównym ciekiem wodnym jest rzeka Rejka - dopływ Wieprza. Garka zaś jest dopływem rzeki Uherki w zlewni Bugu. System wód powierzchniowych gminy tworzą obok w/w cieków system rowów melioracyjnych oraz zbiorników wodnych: Biały i Czerwony Rów oraz stawy hodowlane. Zbiorniki wodne stanowią rezerwę wód i są wykorzystywane w produkcji rybackiej;
- Gmina Siedliszcze - główną rzeką gminy jest rzeka Mogilnica, która przepływa w kierunku: z południowego – wschodu w kierunku północno – zachodnim, a następnie uchodzi do Wieprza. Dorzecze Mogilnicy charakteryzuje się dużą gęstością sieci wodnej, wśród której dominują urządzenia melioracyjne, głównie kanały i rowy odwadniające. Zachodnią część gminy przecina Kanał Wieprz-Krzna. Kanał prowadzi wodę w poziomie wyższym od krzyżujących się z nim rzek, które zostały przeprowadzone syfonami pod kanałem i uchodzą do Wieprza. Bieg kanału nie wpływa na wielkość prawobrzeżnych dopływów Wieprza. Sieć hydrograficzną gminy uzupełniają rowy melioracyjne (najczęściej napełniane woda okresowo) występujące w największym nasyceniu w rejonie Mokrego Rowu oraz w północnozachodniej części gminy. Istotnym elementem hydrografii gminy są tereny bagien i mokradeł z okresowo lub stale stagnującą wodą na powierzchni terenu (m.in. rejon Mokrego Rowu, Chojeńca, Mogilnicy, Kulik – Kolonia). Na terenie gminy obecnie znajduje się jeden sztuczny zbiornik wód powierzchniowych w Majdanie Zahorodyńskim o funkcji retencyjnej. Ma on powierzchnię 48,8 ha i pojemność 1 133 000 m3 (średnia głębokość to 2,32 m). Zbiornik ten połączony jest rowem rzeką Mogilnicą. Lokalnie na terenie gminy występują tereny podmokłe. Koncentrują się one głównie w części środkowej, w rejonie kompleksów leśnych, na północ od miasta Siedliszcze. Tereny bagienne występują lokalnie w południowo – zachodnim krańcu gminy w obrębie Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Tabela 24. Jednolite Części Wód Powierzchniowych

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan (ogólny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
RW200015267143439	Uherka do Garki	NAT - naturalna część wód	zły stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	zagrożona
RW200011267144289	Kanał Wieprz-Krzna	SCW - sztuczna część wód	słaby potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	zagrożona
RW20001024389	Rejka	NAT - naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły	zagrożona
RW20000624374	Siennica	NAT - naturalna	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły	zagrożona

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan (ogólny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
		część wód				
RW20001024376	Bzdurka	NAT - naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	brak danych	zły	zagrożona
RW20001124371	Wieprz od Żółkiewki do oddzielenia się Kan. Wieprz-Krzna	NAT - naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	dobry	zły	zagrożona
RW2000112479	Wieprz od oddzielenia się Kanału Wieprz-Krzna do Tyśmienicy	NAT - naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	brak danych	zły	zagrożona
RW200010243949	Rudka	NAT - naturalna część wód	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	brak danych	brak danych	zagrożona
RW20001024569	Świnka	NAT - naturalna część wód	słaby stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	zagrożona
RW20001024529	Mogilnica	NAT - naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	dobry	zły	zagrożona
RW200010243989	Rów Mokry	SZCW - silnie zmieniona część wód	słaby potencjał ekologiczny	poniżej dobrego	zły	zagrożona
RW200010245169	Białka	NAT - naturalna część wód	umiarkowany stan ekologiczny	poniżej dobrego	zły	zagrożona

Wody podziemne

Obszar objęty strategią ponadlokalną pokrywa się z zasięgiem głównego zbiornika wód podziemnych Zbiornik Chełm - Zamość (GZWP nr 407).

Tabela 25. Jednolite Części Wód Powierzchniowych

Kod JCWPd	Stan chemiczny	Stan ilościowy	Stan JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
GW200091	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
GW200090	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Odpowiednio charakterystyki trenów poszczególnych gmin:

- Miasto Rejowiec Fabryczny - wody podziemne stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę (cele bytowe i przemysłowe). W ramach krajowej strategii ochrony głównych zbiorników wód podziemnych, obszar miasta znajduje się w obszarze najwyższej ochrony GZWP (ONO) Zbiornik Chełm - Zamość (GZWP nr 407). Wyróżnić tutaj można wody podziemne zlokalizowane w osadach czwartorzędowych oraz szczelinowo – warstwowych utworach górnej kredy. Głębokość poziomu wód podziemnych jest uzależniona od rzeźby terenu. Płytkie zaleganie wód gruntowych (mniej niż 2 m ppt) występuje w obszarze południowym i częściowo także północnym miasta. W poziomie wód gruntowych wynoszącej od 4 do 10 m p.p.t. znajdują się obszary w rejonie północnym, centralnym oraz wschodnim miasta. W rejonie płytkiego zalegania gruntów trudno przepuszczalnych ze względu na znajdujące się tam m.in. gliny oraz iły występują wody typu „wierzchówek" pochodzących ze stagnacji wód opadowych. Głównym elementem drenażu sztucznego na terenie miasta oraz w jego okolicach jest odkrywkowa kopalnia margla. W rejonie wyrobiska wytworzony został rozległy regionalny lej depresyjny kredowego zwierciadła wody, jednakie zgodnie z dokumentacją wodno prawną ww. pobór wody nie oddziałuje na okoliczne tereny, w tym na Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, a rzędne zwierciadła wody są stabilne.
- Gmina Rejowiec Fabryczny - w ramach krajowej strategii ochrony głównych zbiorników wód podziemnych, obszar gminy znajduje się w obszarze najwyższej ochrony GZWP (ONO) Niecka Lubelska (GZWP nr 406), Zbiornik Chełm - Zamość (GZWP nr 407). Charakteryzuje się występowaniem zarówno wód porowych w utworach czwartorzędu jak i wód porowo - szczelinowych w utworach górnej kredy. Elementem drenażu sztucznego na terenie gminy jest odkrywkowa kopalnia margla. W rejonie wyrobiska wytworzony został rozległy regionalny lej depresyjny kredowego zwierciadła wody, jednakie zgodnie z dokumentacją wodno-prawną ww. pobór wody nie oddziałuje na okoliczne tereny, w tym na Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, a rzędne zwierciadła wody są stabilne.
- Gmina Rejowiec - w ramach krajowej strategii ochrony głównych zbiorników wód podziemnych, obszar gminy znajduje się w obszarze najwyższej ochrony GZWP (ONO) Zbiornik Chełm - Zamość (GZWP nr 407). Zdecydowana większa część obszaru gminy charakteryzujący się występowaniem wód porowo - szczelinowych w utworach kredy górnej, w mniejszej skali występują wody porowe w utworach czwartorzędu.

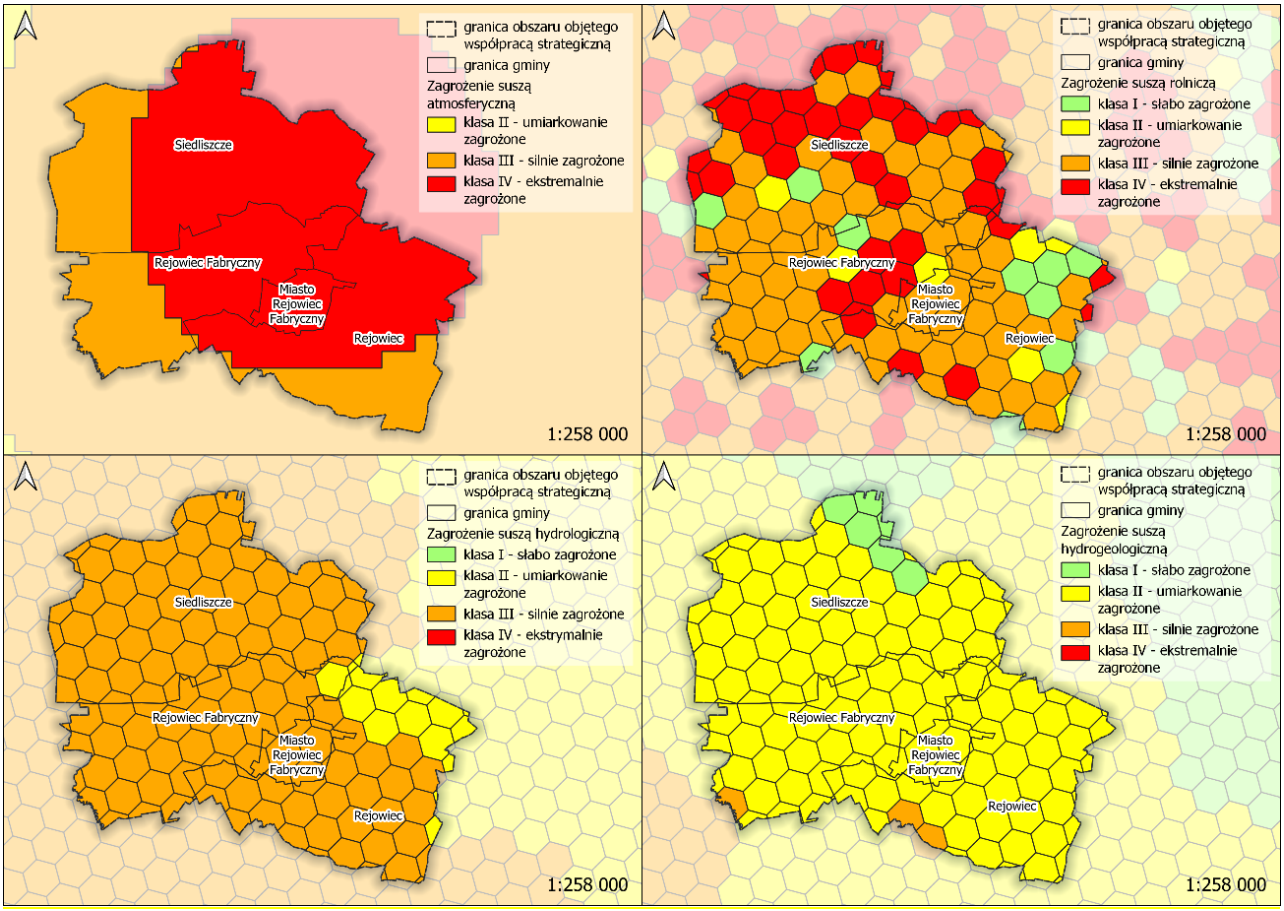
Oceniając stopień naturalnej ochrony kredowego poziomu wodonośnego od wpływu ognisk zanieczyszczeń, w którym jako kryterium przyjęto miąższość warstw izolujących, teren Gminy Rejowiec charakteryzuje się generalnie dużym stopniem zagrożenia wód podziemnych – nakład warstwy wodonośnej posiada małą miąższość.

- Gmina Siedliszcze - w ramach krajowej strategii ochrony głównych zbiorników wód podziemnych, obszar gminy znajduje się w obszarze najwyższej ochrony GZWP (ONO) Zbiornik Chełm - Zamość (GZWP nr 407).

Na obszarze objętym strategią ponadlokalną występują ujęcia wód podziemnych:

- Miasto Rejowiec Fabryczny – 2 ujęcia,
- Gmina Rejowiec Fabryczny – 3 ujęcia,
- Gmina Rejowiec – 5 ujęć (wodociągi miejskie) oraz ujęcia tzw. zakładowe,
- Gmina Siedliszcze – 2 ujęcia.

Rysunek 4. Zagrożenia suszą



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (Plan przeciwdziałania skutkom suszy) oraz strony internetowej https://stopsuszy.pl/

Wskazania strategiczne

Prowadząc inwestycje, o charakterze przestrzennym/infrastrukturalnym, na terenie objętym strategią ponadlokalną należy na etapie planowania realizacji przedsięwzięć uwzględniać:

- „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły" (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dn. 04.11.2022 r.) i wskazane w nim cele środowiskowe dla JCW i obszarów chronionych,
- „Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym" cykl 2 (2021) i towarzyszące mu, publikowane przez Wody Polskie, Mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego (MZP i MRP),
- „Plan przeciwdziałania skutkom suszy" (art. 315 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, z późn. zm.).

Zalecenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze objętym strategią ponadlokalną

Zalecenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze gmin objętych strategią ponadlokalną (Miasto Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec, Gmina Siedliszcze) oparto na zaleceniach zawartych w dokumentach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla każdej z czterech gmin jako obowiązujących na dzień opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025 - 2035 dokumentach planistycznych, określających politykę przestrzenną gminy i koordynujących ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto prace nad Strategią Rozwoju Ponadlokalnego dla Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec, Gminy Siedliszcze na lata 2025 - 2035 zbiegły się z pracami nad Planem Ogólnym gmin czyniąc założenia w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej zbieżnymi w każdym z opracowań. W świetle zmian, jakie od 30 czerwca 2026 r. będą dotyczyć zasad kształtowania polityki przestrzennej każdej polskiej gminy, podstawowym instrumentem planowania polityki przestrzennej gminy będzie Plan Ogólny (któremu kierunki kształtowania polityki przestrzennej wyznaczy Model struktury funkcjonalno – przestrzennej) zaś narzędziem polityki przestrzennej pozostaną, jak do tej pory, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które rozwijane czy też poddawane aktualizacji, będą realizować wprost kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego (określone w Planie Ogólnym).

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I ZASOBÓW , W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Uwarunkowań prawne, jak również przeprowadzona, w pierwszym etapie prac nad Strategią, diagnoza gmin (m.in. w aspekcie środowiskowym, pozwalająca na ocenę zasobów i stanu środowiska przyrodniczego) pozwalają na sformułowanie wniosku, iż naczelnym celem w zakresie ochrony środowiska na obszarze gmin objętych strategią ponadlokalną powinien być trwały i zrównoważony rozwój, zgodny z wymogami czynnej ochrony środowiska przyrodniczego oraz zachowaniem wysokiej jakości środowiska naturalnego. W tym celu należy ograniczyć wszelkie zagrożenia oraz zapewnić ochronę wszystkich cennych obiektów i struktur przyrodniczych.

Przyjmuje się główne kierunki ochrony środowiska przyrodniczego na terenie gmin, które obejmują:

— zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych poprzez ich ochronę i zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych,

- ochronę powietrza, gleb, wód powierzchniowych i podziemnych oraz ich jakości,
- traktowanie ochrony środowiska jako nadrzędnej i nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych prowadzonych na obszarze objętym strategią ponadlokalną.

Zaleca się następujące zasady polityki przestrzennej w zakresie zasad ochrony środowiska i zasobów, w tym ochrony powietrza i krajobrazu:

- dalsza, stała ochrona terenów objętych ochroną prawną (określenie zakresu ochrony zgodnie z podstawą prawną jego ustanowienia) oraz innych obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów otwartych;
- dążenie do stworzenia spójnego systemu terenów zielonych pełniących ważną rolę dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemów oraz wysokiej jakości życia mieszkańców, poprzez utrwalenie i wprowadzenie takich przeznaczeń jak m.in.: tereny leśne, zieleń nieurządzona i urządzona, łąki i pastwiska, tereny o dominującym przeznaczeniu pod użytki rolne z zakazem zabudowy, śródlądowe wody powierzchniowe, zachowanie i uzupełnianie zieleni na terenie działek oraz zadrzewień ulicznych i przydrożnych;
- ochrona naturalnych ekosystemów dolin rzecznych i cieków wodnych;
- uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gmin w tym dokonywanie analiz techniczno – ekonomicznego gospodarowania ściekami w obszarze gmin (poza aglomeracjami) zgodnie z zaleceniami zawartymi w II aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- uwzględnienie ograniczeń wynikających z zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w tym w przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią m.in. nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków, niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego zgodnie z art. 390 ust. 1 ustawy Prawo wodne;
- ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych (np. nawożenie, składowanie nawozów i kiszonek w pobliżu cieków wodnych) poprzez wdrożenie i przestrzegacie zasad Dobrej Praktyki Rolnej;
- ochrona jakości gleb, wód powierzchniowych i podziemnych poprzez stały, optymalny rozwój sieci kanalizacyjnej oraz wprowadzanie rozwiązań planistycznych wspierających utrzymanie wysokiej jakości gleb i wód (powierzchniowych i podziemnych);
- wyznaczenie i/lub ochrona wyznaczonych stref ochronnych źródeł i ujęć wody;
- ochrona poziomu wodonośnego od wpływu ognisk zanieczyszczeń – ochrona zbiorników wód podziemnych (Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Niecka Lubelska (GZWP nr 406) i Chełm-Zamość (GZWP nr 407), poprzez prowadzenie ukierunkowanego gospodarowania na powierzchni. Poza obszarami szczególnej ochrony wód podziemnych ich zabezpieczenie odbywa się przez tzw. ogólną ochronę zapewnioną przestrzeganiem istniejących norm prawnych;

— ochrona unikalnych w skali europejskiej torfowisk niskich;

— adaptacja do zmian klimatycznych poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych;

— wprowadzanie ustaleń obligujących inwestorów (gospodarczych/ indywidulanych) do realizacji inwestycji z zastosowaniem rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na klimat oraz adaptacyjnych do zmian klimatu;

— promowanie i rozwijanie niebiesko-zielonej infrastruktury m.in. poprzez odpowiednie wskazania na poziomie aktów prawa miejscowego odnoszących się do standardów intensywności zainwestowania terenów oraz zapewniania odpowiedniej retencji wody (m.in. wskazania w zakresie zapewnienia powierzchni biologicznie czynnej, budowy zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania wody, zalecenie gromadzenia wody deszczowej przy inwestycjach prywatnych jak również prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwerozyjnych, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych, ochrona zieleni łęgowej i nadwodnej, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł, retencjonowanie wody w istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych);

— wspieranie działań w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i na rzecz likwidacji źródeł niskiej emisji (m.in. upowszechnianie OZE, wprowadzanie zapisów umożliwiających realizację termomodernizacji budynków, itp.);

— prowadzenie polityki przestrzennej opartej na kontroli gospodarki odpadami, z wytycznymi i ograniczeniami wprowadzanymi z poziomu aktów planistycznych;

— określanie standardów akustycznych zgodnie z przepisami odrębnymi dla poszczególnych kategorii terenów oraz wprowadzenie rozwiązań przestrzennych propagujących m.in. strefowanie zabudowy, wprowadzanie barier czy też zieleni o funkcji izolacyjnej.

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, w tym zabezpieczanie ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją oraz na zapewnienie im warunków trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania to podstawowy cel w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. W ramach tych działań konieczne jest również uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.

Generalne ustalenia polityki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej obejmują następujące priorytety:

- objęcie stałą ochroną wszystkich obszarów i obiektów zabytkowych oraz elementów zabytkowych, które z racji posiadanej rangi historycznej i wartości powinny zostać zachowane dla następnych pokoleń;

- podjęcie działań zmierzających do powstrzymania degradacji substancji zabytkowej,
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej,
- dbanie o zachowanie czytelności i rozpoznawalności przestrzeni historyczno-kulturowych obszaru, w tym m.in. zachowanych układów ruralistycznych wsi, zespołów pałacowo – parkowych - folwarcznych;
- w odniesieniu do zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego obowiązuje priorytet wymagań konserwatorskich we wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych. Zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji, w tym zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz podziałów historycznych założeń winny być podporządkowane uwarunkowaniom konserwatorskim. Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona przy tych obiektach i w otoczeniu zabytku musi odbywać się na zasadach określonych w przepisach odrębnych obowiązujących w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego szczegółowych działań ochronnych dla obiektów i obszarów wpisanych do gminnych ewidencji zabytków a dla ochrony zabytkowych układów przestrzennych - wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej, które określają warunki działań konserwatorskich i inwestycyjnych w odniesieniu do obiektów i zespołów zabytkowych oraz ich otoczenia,
- nadanie priorytetu wymaganiom i ustaleniom konserwatorskim nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej,
- przeciwdziałanie dewaloryzacji krajobrazu kulturowego poprzez ochronę widokową, zapobieganie kolizyjnemu zainwestowaniu i wymianie zabudowy historycznej na nową o obcych formach;
- zachowanie miejsc kultu religijnego oraz miejsc pamięci ważnych dla społeczności lokalnej i historii gmin;
- ustalanie zasad dla wkomponowania nowo projektowanej zabudowy (w sąsiedztwie zabudowy zabytkowej), w sposób nie przesłaniający wglądów widokowych na cenne obiekty, uwzględniając nawiązywanie w nowych obiektach (skali i formie) do zabytkowego otoczenia.

ZALECANIE I REKOMENDACJE W KIERUNKU ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Należy dążyć do skoordynowania wszelkich planowanych działań podejmowanych w przestrzeni gmin objętych strategią ponadlokalną tak, aby prowadzone były one w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym. Tym samym proces decyzyjny, odnoszący się do wprowadzania zmian w strukturze zagospodarowania terenów, musi następować w oparciu o możliwości wykorzystania przestrzeni pod kątem przewidywanych ingerencji w jej struktury, jak również stanowić odpowiedź na problemy przestrzeni (takie m. in. jak chaotyczne rozpraszanie zabudowy, nieefektywne wykorzystanie przestrzeni skutkujące marnotrawieniem terenów zielonych i rolnych, działania w przestrzeni

naruszające krajobraz i dziedzictwo kulturowe, konflikty pomiędzy użytkownikami przestrzeni/konflikt funkcji).

W ramach realizacji polityki zagospodarowana terenów gmin objętych strategią ponadlokalną należy uwzględnić występowanie złóż naturalnych i związanych z tym ograniczeń lub zakazów zabudowy i zalesiania do czasu podjęcia eksploatacji, położenia w strefach potencjalnego oddziaływania linii elektroenergetycznych wysokiego, średniego i niskiego napięcia, położenia w sąsiedztwie rurociągów (obecnych i planowanych), strefach sanitarnych (obejmujących n.in. ujęcia wody, cmentarze), strefach ochrony wód podziemnych. Ponadto tereny wyłączone spod zabudowy to wszystkie tereny objęte prawną ochroną ze względu na walory środowiskowe jak również tereny bezspornego zagrożenia powodzią (zgodnie z obowiązującymi ograniczeniami wynikającymi z Prawa Wodnego).

Priorytety polityki przestrzennej z zakresie zagospodarowania terenów gmin określono w podziale na kategorie dotyczące kierunków działań dla sieci osadniczej i zagospodarowania (zabudowy) dla poszczególnych funkcji terenów:

<u>Sieć osadnicza:</u>

- kształtowanie struktury przestrzennej z utrzymaniem i wzmacnianiem podziału na wykształcone już jednostki osadnicze;
- kształtowanie wyodrębnionych stref urbanizacji i terenów otwartych,
- rozwój ośrodków centralnych dla obszaru – miast: Rejowiec Fabryczny, Rejowiec oraz Siedliszcze, jak również ośrodka centralnego dla gminy Rejowiec Fabryczny – Pawłowa. Dalsza koncentracja usług użyteczności publicznej kształtujących pozytywny i przyjazny społecznie wizerunek;
- wzmacnianie roli centrów poszczególnych jednostek osadniczych poprzez koncentrację nich usług dla mieszkańców jak również kreowanie przestrzeni w sposób urządzony z zachowkiem dostępu do zieleni m.in. zieleni urządzanej, małej architektury – w duchu tworzenia miejsc sąsiedzkich;
- wydzielanie ogólnodostępnych terenów publicznych, w szczególności placów i skwerów, jako miejsc integracji społecznej (tzw. lokalne przestrzenie publiczne);
- kształtowanie systemowej polityki przestrzennej w zakresie zieleni urządzonej;
- wzmacnianie zewnętrznych i wewnętrznych połączeń komunikacyjnych oraz kształtowanie dogodnych połączeń drogowych, w tym pieszych i rowerowych, lokalnych centrów, obszarów usług, obszarów miejsc pracy i rekreacji z terenami z dominacją funkcji mieszkaniowej.

Rozwój terenów mieszkaniowych (w tym w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej):

- kształtowanie zwartej struktury przestrzennej poprzez zapobieganie rozpraszaniu zabudowy oraz właściwe relacje przestrzenne z otwartymi terenami zieleni oraz terenami rolniczymi;
- na terenach budownictwa siedliskowego, o niskiej intensywności zabudowy, dopuszczenie dalszej zabudowy zagrodowej (zabudowa jednorodzinna oraz agroturystyka);
- kształtowanie funkcji w sposób eliminujący konflikty społeczne, funkcjonalne oraz estetyczne;
- lokalizowanie zabudowy (jednorodzinnej i wielorodzinnej) w sposób kształtujący jednolity charakter, z zachowaniem harmonijnego układu urbanistycznego oraz w nawiązaniu do lokalnej tradycji budowlanej (nawiązanie wysokością, kształtem, rodzajem dachu, detalami, kolorystyką oraz materiałami wykończenia ścian i dachów);
- wprowadzenie nowej zabudowy w terenach z przygotowaną infrastrukturą techniczną (sieci, drogi, itp.);
- utrzymanie dominującej formy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej realizowanej indywidualnie, ze szczególnym uwzględnieniem kontroli nad charakterem zabudowy, jej intensywnością oraz rozdrobnieniem podziałów ewidencyjnych, przy rozwoju zabudowy mieszkaniowej kierowanie się zasadą dostępności do usług podstawowych;
- rozwijanie centrów miejscowości oraz wspierania kształtowania centów nowych skupisk zabudowy mieszkaniowej poprzez zapewnienie dostępności do terenów zieleni publicznej, usług sportu i rekreacji oraz funkcjonalnych przestrzeni publicznych – w tym poprzez odpowiedzenie przeznaczenie terenu (wielofunkcyjność) czy rozwój lokalnych układów komunikacji kołowej, pieszej i rowerowej;
- kształtowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w oparciu o kompleksowo rozwiązany szkielet układu komunikacyjnego, o parametrach dostosowanych do intensywności zabudowy, zapewniających przepustowość w skali lokalnej i ponadlokalnej.

Rozwój trenów usługowych (publicznych i komercyjnych):

- rozwój usług publicznych dostosowany do planowanych nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową;
- kształtowanie standardów przestrzennych zapewniających dostępność do infrastruktury społecznej poprzez rozwoju terenów usług publicznych w relacjach przestrzennych z terenami zieleni publicznej, sportu i rekreacji, z jednoczesnym wysokim udziałem terenów biologicznie czynnych;
- zachowanie i wzmacnianie funkcji usługowych w częściach centralnych gmin;
- racjonalne łączenie funkcji usługowej z funkcją mieszkaniową – zapobieganie potencjalnym uciążliwością/konfliktom sąsiedztwie;

- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Rozwój terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych:

- bieżące oraz perspektywiczne zabezpieczenie terenów pod rozwój funkcji związanej z aktywnością gospodarczą;
- koncentracja funkcji związanych z działalnością gospodarczą w bezpośrednim lub pobliskim sąsiedztwie dróg publicznych, w tym z drogą krajową S-12 oraz funkcjonujących już obszarów koncentracji funkcji gospodarczych (m.in. Pawłów);
- dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi, w szczególności terenami zabudowy mieszkaniowej, poprzez wypracowanie odpowiednich mechanizmów ochronnych;
- wprowadzenie ograniczeń w lokalizacji zakładów, które mogłyby znacząco niekorzystnie wpłynąć na warunki środowiskowe życia mieszkańców oraz ustalenie bezpiecznych dla środowiska i nieuciążliwych dla sąsiedztwa zasad gospodarki odpadami;
- wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Tereny otwarte – rolne, leśne i zieleni nieurządzonej:

- zabezpieczenie terenów zielonych poprawiających jakość życia mieszkańców;
- wspieranie funkcji ekologicznych, bioklimatycznych terenów rolnych oraz otwartych terenów zielonych jako obszarów powiązań przyrodniczych (korytarze ekologiczne, tereny cenne przyrodniczo, korytarze przewietrzania, ekosystemy dolin rzecznych i cieków wodnych);
- ochrona istniejącego zasobu leśnego, stanowiącego element systemu przyrodniczego o znaczeniu gminnym i ponadlokalnym;
- stworzenie warunków do prowadzenia gospodarki leśnej;
- zachowanie i zaspokojenie potrzeb w zakresie terenów obsługujących produkcję rolną i ogrodniczą;
- zachowanie oraz zabezpieczenie terenów otwartych, umożliwiających ekspozycję obiektów cennych krajobrazowo;
- ochrona naturalnych ekosystemów dolin rzecznych i cieków wodnych, bagien, torfowisk i oczek wodnych;
- wspieranie roli terenów rolniczych w kształtowaniu walorów krajobrazowych gmin.

Teren zamknięty związany z obronnością kraju (kolejowy, wojskowy):

Tereny zamknięte - w rozumieniu przepisów odrębnych - na obszarze Miasta Rejowiec Fabryczny, Gminy Rejowiec Fabryczny oraz Gminy Rejowiec to tereny kolejowe. Tereny te nie posiadają i nie wymagają ustanowienia stref ochronnych.

Zalecenia:

- realizacja polityki w zakresie zachowania i rozwoju obronności państwa.

Na obszarze Gminy Siedliszcze nie występują tereny zamknięte.

ZALECANIE I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (DZ.U. Z 2003 R. POZ. 977, 1506, 1597 I 1688)

Pod pojęciem obiektów handlu wielkopowierzchniowego - w myśl ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597 i 1688) - rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2.

Na terenie objętym strategią ponadlokalną dopuszcza się lokalizację obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym DZ.U. z 2003 r. poz. 977, 1506, 1597 i 1688).

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, służące zaspokojeniu potrzeb mieszkańców poszczególnych gmin, mogą być lokalizowane na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub przepisów specustaw na terenie tychże gmin. Obejmują one:

- budowę nowych i modernizację istniejących dróg publicznych oraz urządzeń infrastruktury komunikacyjnej,
- budowę nowych Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w gminach Rejowiec i Siedliszcze oraz modernizację istniejących,
- budowę nowych i modernizację istniejących systemów infrastruktury technicznej, w tym obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń służących zaopatrzeniu w wodę oraz odprowadzeniu ścieków, zaopatrzenia w energię elektryczną i cieplną oraz gaz,
- modernizację i utrzymanie istniejących, a także budowę nowych obiektów oświaty i edukacji publicznej, instytucji kultury, obiektów ochrony zdrowia, domów pomocy społecznej i placówek opiekuńczo - wychowawczych, żłobków, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych i innych służących mieszkańcom gmin,
- inwestycje w zakresie terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- ochronę nieruchomości stanowiących zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

- inwestycje w zakresie realizacji i utrzymania zieleni gminnej i zadrzewień,
- rozbudowę i utrzymywanie cmentarzy (w zgodzie z przepisami odrębnymi obowiązującymi w tym zakresie),
- realizację innych celów publicznych określonych w przepisach odrębnych.

W zakresie zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego wskazuje się w szczególności:

- rozwój usług publicznych dostosowany do bieżących potrzeb i planowanych nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową,
- zachowanie i wzmacnianie funkcji usługowych w częściach centralnych gmin,
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

W prowadzonej polityce przestrzennej należy uwzględniać inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym jakie będą realizowań na obszarze objętym strategią ponadlokalną typu: przebiegi sieci przesyłowych (m.in. gaz, energia elektryczna), modernizacja i rozwój linii kolejowych, modernizacja i rozwój sieci drogowej.

ZALECANIE I REKOMENDACJE W KIERUNKU ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Infrastruktura techniczna:

- stworzenie warunków umożliwiających zachowanie i rozwój infrastruktury technicznej;
- uwzględnienie ograniczeń wynikających z lokalizacji sieci, obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi w tym zakresie,
- zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych m.in. poprzez eliminację paliw powodujących nadmierną emisję zanieczyszczeń, szczególnie pyłu zawieszonego, tlenków azotu i dwutlenku siarki;
- rozbudowa oraz przebudowa i modernizacja sieci wodociągowej (w tym także ujęć wody) o złym stanie technicznym w celu poprawy jakości dostaw wody do istniejących odbiorców, zmniejszenia ilości awarii, zminimalizowania strat wody w sieci, wynikających z jej stanu technicznego oraz sukcesywna rozbudowa sieci i urządzeń wodociągowych w celu zapewnienia obsługi wszystkim nowym obszarom zainwestowania, wykorzystującym wodę do celów gospodarczych, bytowych i przeciwpożarowych;
- sukcesywna rozbudowa sieci i urządzeń kanalizacyjnych w celu zapewnienia obsługi wszystkim istniejącym i nowym obszarom zainwestowania, wyłącznie w systemie rozdzielczym. Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków. Dla rozproszonych obszarów zabudowy, możliwość budowy lokalnych systemów odprowadzania

i oczyszczania ścieków, jeżeli podłączenie do systemu kanalizacyjnego będzie nieuzasadnione ekonomicznie;

- rozwój niebiesko-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania, tworzenie polderów suchych i mokrych w terenach otwartych oraz parkowo-rekreacyjnych),
- konieczność ochrony gruntów i wód przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi i skażonymi substancjami ropopochodnymi,
- propagowanie technologii minimalizujących powstawanie odpadów i ograniczających ich uciążliwość dla środowiska.

Infrastruktura komunikacyjna:

- zapewnienie kompleksowej, spójnej przestrzenie i hierarchicznej obsługi komunikacyjnej istniejących i projektowanych terenów zainwestowanych (w tym tereny aktywności gospodarczej) oraz poprawę jakości życia mieszkańców, w szczególności poprzez zagęszczenie sieci dróg lokalnych;
- poprawa infrastruktury drogowej dla ułatwienia przemieszczania się po gminie, w tym realizacja sieci rowerowej i pieszej;
- trasy pieszo - rowerowe prowadzone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych (drogi powiatowe i gminne) możliwe odseparowane (także fizycznie np. pas zieleni, itp.) od ruchu samochodowego, a w przypadku niemożliwości separacji ruchu pieszo – rowerowego od ruchu samochodowego (względy techniczne) realizacja odseparowanych, alternatywnych ciągów pieszo - rowerowych poza istniejącym układem drogowym;
- planowanie nowych dróg publicznych i infrastruktury technicznej w oparciu o analizy potrzeb i możliwości finansowych gminy oraz z uwzględnieniem sukcesywnego rozwoju przestrzeni zurbanizowanych gminy (tereny przeznaczone pod zainwestowanie);
- przy projektowaniu nowych dróg lub modernizacji istniejących należy zapewnić odpowiednie szerokości i nośności dróg, zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi dotyczącymi przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych.

Infrastruktura rekreacyjno–sportowa:

- zachowanie oraz zaspokajanie potrzeb w zakresie rozwoju terenów usług sportu i rekreacji poprzez zwiększanie dostępności miejsc/ przestrzeni do spotkań, rekreacji i sportu;
- wzbogacenie terenów rekreacyjnych oraz tworzenie nowych terenów rekreacyjnych dla mieszkańców gmin m.in. poprzez: urządzone tereny zieleni publicznej, miejsca spotkań sąsiedzkich i młodzieży, tematyczne/edukacyjne place zabaw dedykowane mieszkańcom w każdym wieku;

- kształtowanie centrum gmin, ale także centrów wsi oraz otoczenia obiektów użyteczności publicznej, jako przestrzeni publicznych wzmacniających poczucie integracji i tożsamości lokalnej, z urządzonymi miejscami dla odpoczynku, z dobrą dostępnością komunikacyjną (kołową, pieszą, rowerową), bez barier dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- kształtowanie ośrodków sportu i rekreacji z zachowaniem wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej z warunkiem eliminacji szkodliwego oddziaływania na obszary objęte ochroną,
- rozwój sieci ścieżek rowerowych,
- udostępnione terenów lasów na cele turystyczne zgodnie z obowiązującymi przepisami i planami urządzania lasu, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony wartości przyrodniczych.

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KW

Na obszarze objętym strategią ponadlokalną przewiduje się lokalizację urządzeń wytwarzających energie elektryczną o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 Kw. Lokalizacja inwestycji zostanie określona w planie ogólnym każdej z gmin.

Ponadto na obszarze objętym strategią ponadlokalną dopuszcza się lokalizację elektorowi wiatrowych i biogazowni – ich potencjalne lokalizacje będą wynikać z rozstrzygnięć planistycznych zawartymi w dokumentach planistycznych każdej (plany ogólne poszczególnych gmin oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, za przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko należy uznać przedsięwzięcia, które określone zostały przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r., poz. 1839 z późn. zm.) w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W ramach polityki przestrzennej gmin należy:

- wprowadzać wytyczne i ograniczenia z poziomu aktów planistycznych – miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- koncentrować przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w rejonie/rejonach wyznaczonych w aktach planowania przestrzennego na ten cel z zachowaniem stref ochronnych i rozgraniczających tereny produkcyjno-usługowe i przemysłowe od stref mieszkaniowo – usługowych (zapobieganie potencjalnej kolizji funkcji);

— wprowadzenie działań służących tworzeniu regulacji dotyczących odległości przedsięwzięć oraz lokalizacji zielonych stref buforowych rozgraniczających zabudowę przemysłową od zabudowy z funkcją mieszkaniową;

— wprowadzanie regulacji obligujących inwestorów do realizacji inwestycji z zastosowaniem rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko oraz tereny sąsiadujące, w tym w zakresie wskaźników zabudowy i zasad zagospodarowania terenów.

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Znacząca część obszaru objętego strategią ponadlokalną obejmuje zarówno grunty rolne jak i obszary leśne, tym samym w ramach prowadzonej polityki przestrzennej należy sprzyjać utrzymaniu obu tych form produkcji (poprawa rentowności produkcji rolnej, wspieranie produkcji leśnej).

Rekomenduje się:

- zachowanie i zaspokojenie potrzeb w zakresie terenów związanych z prowadzeniem działalności rolniczej w tym m.in. ograniczanie parcelacji gruntów wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz ograniczania rozpraszania zabudowy na terenach otwartych celem tworzenia dużych powierzchniowo gospodarstw rolnych podnoszących rentowność prowadzonej produkcji rolniczej (z wyłączeniem gospodarstw specjalistycznych);
- tworzenia gospodarstw specjalistycznych w oparciu o istniejące warunki środowiskowe i ekonomiczne;
- w ramach struktury zagospodarowania przestrzennego zachowanie terenów otwartych jako istotnej cechy krajobrazu gminy (kształtowanie walorów krajobrazowych gminy), w tym zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedliski gatunków chronionych i zagrożonych. Właściwe kształtowanie ekosystemów rolnych z wykorzystaniem otaczających je systemów naturalnych i ich zdolności do autoregulacji;
- lokalizacja obiektów usług rolniczych i produkcji rolniczej w wyselekcjonowanych terenach - z zachowaniem warunku nieuciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej oraz warunków ochrony wód powierzchniowych i podziemnych;
- zachowanie i zaspokojenie potrzeb w zakresie terenów związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej poprzez utrzymanie istniejących obszarów leśnych oraz zwiększenie powierzchni lasów dzięki zalesieniu użytków rolnych (w strefach sugerowanych zalesień);
- przy realizacji zalesień należy uwzględniać warunki siedliskowe a zalesienia w obszarach objętych ochroną powinny być prowadzone wyłącznie pod warunkiem zgodności z właściwym planem zadań ochronnych takiego obszaru.

ZALECANIE I REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Gminy, gdzie wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji to odpowiednio: Miasto Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec Fabryczny.

Obszary wskazane jako obszary wymagające rekultywacji zostały wskazane w:

- Miasto Rejowiec Fabryczny - teren górniczy „Rejowiec II" – zakończenie eksploatacji złoża i proces rekultywacji wyrobiska. Rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych może mieć kierunek: rekreacyjny lub inny określony w stosownych decyzjach;
- Gmina Rejowiec Fabryczny - wszystkie tereny eksploatacji powierzchniowej kruszyw naturalnych. Rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych może mieć kierunek: leśny, rolniczy, wodny, rekreacyjny lub inny określony w stosownych decyzjach;
- Gmina Siedliszcze – tereny gdzie prowadzona jest eksploatacja kopalin.

Ponadto:

- wskazane jest powiązanie rozwiązań projektowych z zagospodarowaniem terenu wyrobiska po byłej kopalni margla znajdującego się w granicach administracyjnych gmin: Miasto Rejowiec Fabryczny, Gmina Rejowiec Fabryczny;
- na obszarze objętym strategią ponadlokalną nie wyznacza się obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub mediacji.

System realizacji Strategii

Zarządzanie realizacją Strategii

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego będzie wdrażana i monitorowana przez wyznaczone podmioty reprezentujące poszczególne gminy, przy wykorzystaniu dostępnych narzędzi, procedur oraz mechanizmów współpracy ponadlokalnej. Proces wdrażania będzie prowadzony zgodnie z zasadami skutecznego zarządzania polityką rozwoju, obejmującymi zarówno elementy planowania i koordynacji, jak i systematycznego monitorowania postępów.

Wdrażanie Strategii będzie realizowane w oparciu o przyjęte **standardy prowadzenia polityki rozwoju w ujęciu ponadlokalnym**. Stanowią one zbiór dobrych praktyk i zobowiązań, których celem jest zapewnienie spójności, przejrzystości oraz wysokiej jakości działań podejmowanych przez gminy uczestniczące w Strategii.

Standardy te porządkują kluczowe aspekty kultury organizacyjnej samorządów, obejmując m.in.:

- komunikację społeczną,
- partycypację mieszkańców,
- współpracę międzygminną,
- dostępność przestrzeni i usług,
- planowanie mobilności,
- wykorzystanie danych i informacji.

Przyjęcie wspólnych standardów ma na celu ujednolicenie praktyk, poprawę efektywności zarządzania oraz wzmocnienie zaufania mieszkańców do instytucji publicznych. Będą one stanowiły punkt odniesienia w planowaniu, wdrażaniu i ocenie działań realizowanych w ramach Strategii, a także narzędzie wspierające osiąganie zakładanych celów strategicznych w okresie 2025–2035.

💬 1. Standardy komunikacji społecznej i informacyjnej

— We wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego objętych strategią funkcjonuje spójny system komunikacji z mieszkańcami, obejmujący m.in. strony internetowe, media społecznościowe, aplikacje mobilne i systemy powiadomień SMS.

— Informacje dotyczące wydarzeń, usług i ofert (kulturalnych, zdrowotnych, edukacyjnych) są przekazywane w sposób zrozumiały, aktualny i zgodny z zasadami prostego i łatwego do zrozumienia języka.

— Wspólna przestrzeń informacyjna (np. kalendarz wydarzeń, portal) zapewnia mieszkańcom dostęp do ofert i inicjatyw z całego obszaru objętego strategią.

2. Standardy partycypacji i współdecydowania

- Mieszkańcy mają zapewnioną możliwość udziału w procesach konsultacyjnych i współdecydowania – m.in. poprzez spotkania otwarte, konsultacje internetowe oraz włączenie w procesy decyzyjne lokalnych liderów/przedstawicieli społeczności.
- Prowadzone są regularne spotkania między przedstawicielami samorządów, organizacjami społecznymi, instytucjami lokalnymi (takimi jak OSP, KGW, biblioteki) i mieszkańcami, służące wymianie doświadczeń i tworzeniu wspólnych inicjatyw.
- W każdej jednostce wyznacza się osoby odpowiedzialne za kontakt i współpracę z organizacjami społecznymi i środowiskami lokalnymi w wybranych obszarach (np. organizacje społeczne, kultura, edukacja).

---

3. Standardy współpracy między jednostkami samorządu

- Gminy działają na rzecz wypracowywania wspólnego stanowiska w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi, w tym w zakresie planowania inwestycji, pozyskiwania środków czy wnoszenia uwag do dokumentów planistycznych wyższego rzędu.
- Realizowana jest koordynacja i synergia oferty społecznej, edukacyjnej i kulturalnej – tak, aby nie dublować podobnych rozwiązań, lecz zapewniać komplementarne i zróżnicowane propozycje dla mieszkańców całego obszaru.
- Wspólna baza ofert inwestycyjnych (publicznych i prywatnych) oraz wspólna promocja potencjału gospodarczego zapewniają spójność i przejrzystość działań proinwestycyjnych.
- Działania w obszarze usług publicznych i rozwoju lokalnego realizowane są w duchu kooperacji, a nie konkurencji, ze świadomością wspólnych zasobów i wzajemnych uzupełnień.

---

4. Standardy dostępności i włączenia społecznego

- Budynki użyteczności publicznej oraz przestrzenie zewnętrzne są dostosowywane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i grup o ograniczonej mobilności, zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania.
- W każdym nowym lub modernizowanym projekcie inwestycyjnym finansowanym ze środków publicznych uwzględnia się działania na rzecz eliminacji barier architektonicznych.
- Każda jednostka realizuje działania w ramach polityki senioralnej, zapewniające wsparcie, dostępność usług oraz przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych.

---

5. Standardy mobilności

- Inwestycje w infrastrukturę drogową oraz pieszo-rowerową są planowane w sposób skoordynowany, tak aby zapewnić ciągłość i powiązania funkcjonalne pomiędzy miejscowościami z różnych gmin i miasta.
- Wspólnie podejmowane są działania na rzecz uruchomienia lub rozwijania transportu międzygminnego, ułatwiającego mieszkańcom dostęp do usług, oferty edukacyjnej, kulturalnej i zdrowotnej.

📊 **6. Standardy zarządzania wiedzą i informacją**

- Pomiędzy gminami i miastem funkcjonuje system wymiany danych i informacji dotyczących usług, zasobów i planowanych działań, koordynowany przez wyznaczone osoby kontaktowe.
- Wspólne bazy danych i narzędzia informacyjne są aktualizowane co najmniej raz w roku i udostępniane w formatach umożliwiających wykorzystanie przez inne jednostki samorządowe lub parterów społecznych.
- Planowanie i ocena działań rozwojowych opierają się na aktualnych danych statystycznych oraz wynikach badań opinii mieszkańców, prowadzonych z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych i tradycyjnych.

Dodatkowo system realizacji dopełniają wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych oraz ramy finansowe i źródła finansowania.

PODMIOTY ZAANGAŻOWANE WE WDRAŻANIE STRATEGII

Wdrażanie, monitorowanie i ocena Strategii Rozwoju Ponadlokalnego będzie realizowane w ramach wspólnego systemu zarządzania, obejmującego szczebel decyzyjny, koordynacyjny i wykonawczy. Struktura ta ma zapewnić skuteczną realizację zapisów Strategii, przejrzystość procesów oraz spójność działań wszystkich gmin uczestniczących w porozumieniu.

1. Komitet Sterujący Strategii

- W skład Komitetu wchodzą burmistrzowie/wójtowie wszystkich gmin uczestniczących w Strategii.
- Jest najwyższym organem decyzyjnym w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego.
- Do jego zadań należy:
    - zatwierdzanie rocznych planów wdrażania strategii oraz raportów zbiorczych z jej realizacji,
    - rozstrzyganie kwestii spornych dotyczących interpretacji zapisów strategii lub podziału zadań,

  - podejmowanie decyzji o wnioskach o aktualizację strategii i przekazywanie ich do rad gmin,
  - wyznaczanie priorytetów realizacji w przypadku ograniczonych środków finansowych.
- Posiedzenia Komitetu odbywają się nie rzadziej niż raz w roku, a w razie potrzeby częściej – na wniosek którejkolwiek z gmin.

2. Rady Gmin

- Analizują postępy wdrażania Strategii oraz akceptują sprawozdania z jej realizacji.
- Rozpatrują wnioski o aktualizację Strategii.
- Odnoszą się do zadań wskazanych w Strategii przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych.

3. Burmistrzowie/Wójtowie Gmin

- Odpowiadają za wykonanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego na obszarze swojej gminy.
- Wyznaczają Opiekuna Strategii w strukturze urzędu gminy.
- Inicjują realizację zadań przewidzianych w Strategii.

4. Opiekunowie Strategii[12] (po jednym w każdej gminie)

- Pełnią funkcję koordynacyjną wobec pozostałych partnerów lokalnych.
- Mobilizują zasoby na rzecz realizacji zadań strategicznych.
- Upowszechniają założenia Strategii wśród mieszkańców.
- Przygotowują sprawozdania okresowe z realizacji strategii na poziomie gminy.
- Rekomendują wprowadzenie zmian do Strategii.
- Rotacyjnie pełnią rolę **Przewodniczącego Zespołu Koordynacyjnego:**
  - prowadzi prace Zespołu Koordynacyjnego (zwołuje spotkania, pilnuje harmonogramu, zbiera dane do raportów zbiorczych),
  - dba o bieżący przepływ informacji między gminami oraz o spójność wdrażania całości strategii,
  - przekazuje Komitetowi Sterującemu wnioski i raporty roczne.

Zespół Koordynacyjny Strategii

[12] Miasto Rejowiec Fabryczny – Kierownik Wydziału Rozwoju Gospodarczego
Gmina Rejowiec Fabryczny – Inspektor w Wydziale Rozwoju Gospodarczego.
Gmina Rejowiec – Kierownik Referatu Infrastruktury, Geodezji i Ochrony Środowiska
Gmina Siedliszcze – Zastępca Kierownika Wydziału Infrastruktury

- tworzą Opiekunowie Strategii z każdej gminy objętej strategią ponadlokalną,
- odpowiada za bieżącą wymianę informacji, uzgadnianie wspólnych działań oraz rozwiązywanie problemów pojawiających się w trakcie wdrażania strategii,
- koordynuje przygotowanie wspólnych sprawozdań i raportów z realizacji strategii,
- identyfikuje możliwości współpracy ponadlokalnej i proponuje wspólne projekty,
- zbiera wnioski od gmin i przekazuje je do Komitetu Sterującego,
- pracami Zespołu kieruje Przewodniczący wyznaczany rotacyjnie spośród Opiekunów Gminnych.

5. Partnerzy realizacji Strategii

- Do partnerów należą poszczególne komórki organizacyjne urzędów gmin, jednostki organizacyjne gmin, instytucje lokalne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty zaangażowane w realizację zadań.
- Ich zadania obejmują:
    - realizację lub współrealizację zadań strategicznych,
    - informowanie Opiekuna Strategii o stopniu realizacji zadań,
    - przekazywanie danych do monitoringu realizacji strategii,
    - wnioskowanie o zmiany w zapisach strategii.

WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego stanowi nadrzędny punkt odniesienia przy opracowywaniu lub aktualizacji dokumentów strategicznych i planistycznych we wszystkich gminach partnerskich. Zachowanie zgodności tych dokumentów z ustaleniami Strategii jest warunkiem ich skutecznego wdrażania oraz zapewnia im status dokumentów wykonawczych w odniesieniu do Strategii.

Zgodność oceniana jest na kilku poziomach:

- **Poziom wizji** – przygotowanie nowych dokumentów wykonawczych powinno być poprzedzone tzw. *testem wizji*. Osoby odpowiedzialne za ich opracowanie powinny zweryfikować, czy:
    - dokument jest zgodny z wizją rozwoju obszaru współpracy ponadlokalnej,
    - wpisuje się w przyjęte strategiczne obszary rozwoju (społeczny, gospodarczy, przestrzenny i klimatyczno-środowiskowy),
    - uwzględnia przyjęte w Strategii standardy prowadzenia polityki rozwoju.

- **Poziom celów** – programy, plany i inne dokumenty niższego rzędu powinny wynikać z celów określonych w Strategii lub wprost je wspierać.
- **Poziom zaplanowanych efektów** – realizacja dokumentów wykonawczych powinna przyczyniać się do osiągania wartości wskaźników docelowych zapisanych w Strategii.
- **Poziom wytycznych przestrzennych** – dokumenty powinny być spójne z wytycznymi i rekomendacjami dotyczącymi kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w obszarze współpracy ponadlokalnej.

W związku z powyższym, w ramach opracowania Strategii przeprowadzono przegląd istniejących dokumentów wykonawczych w każdej z gmin partnerskich, wraz z oceną ich zgodności z zapisami Strategii lub wskazaniem rekomendowanych zmian.

Jednostka	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Rejowiec	Plan ogólny gminy	W trakcie sporządzania	Zapewnić pełną zgodność ze Strategią Ponadlokalną i rekomendacjami przestrzennymi
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	2022–2030	Aktualny; stosować jako dokument ramowy. Aktualizacje i programy wykonawcze prowadzić z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Gminny program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy	2024–2030	Aktualny. Coroczne plany/aktualizacje weryfikować pod kątem zgodności ze Strategią Ponadlokalną; zalecane ujednolicenie procedur i wskaźników na poziomie ponadlokalnym.
	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	2025–2028	Aktualny. Kolejną edycję po 2028 r. przygotować z pełnym dostosowaniem do Strategii Ponadlokalnej.
	Program Wspierania Rodziny	2023–2025	Obowiązuje do 31.12.2025. W przypadku decyzji o nowej edycji – opracować na lata 2026+ z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
Siedliszcze	Plan ogólny gminy	W trakcie sporządzania	Zapewnić pełną zgodność ze Strategią Ponadlokalną i rekomendacjami przestrzennymi
	Program Ochrony Środowiska	2020–2023 (perspektywa do 2027)	Aktualny (perspektywa do 2027). Zmiany i kolejna edycja po 2027 r. prowadzić z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej	2025-2030	Aktualny; stosować jako dokument ramowy. Aktualizacje i założenia i cele realizować z zachowaniem zgodności standardów prowadzenie polityki rozwoju.

Jednostka	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
	Programu Współpracy Gminy Siedliszcze z Organizacjami Pozarządowymi w roku 2026	2026	Aktualny – dokument roczny. Kolejne edycje przygotowywać z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Siedliszcze	2024 - 2028	Aktualny; stosować jako dokument ramowy. Aktualizacje i założenia i cele realizować z zachowaniem zgodności standardów prowadzenie polityki rozwoju.
	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	2022-2025	Obowiązuje do 31.12.2025. W przypadku decyzji o nowej edycji – opracować na lata 2026+ z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Siedliszcze (roczny) zawierający dofinansowanie do zabiegów kastracji i znakowań psów i kotów właścicielskich oraz kotów wolno żyjących	2025	Aktualny – dokument roczny. Kolejne edycje przygotowywać z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Siedliszcze	2011 – 2032	Aktualny. W razie aktualizacji dokumentu – zachować zgodność ze Strategią Ponadlokalną.
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	do 2020	Nieaktualny. W przypadku decyzji o sporządzeniu nowej edycji/aktualizacji – zachować zgodność ze Strategią Ponadlokalną.
	Lokalny Program Rewitalizacji	2016–2023	Nieaktualny. W przypadku decyzji o sporządzeniu nowego dokumentu/aktualizacji – zachować zgodność ze Strategią Ponadlokalną.
Rejowiec Fabryczny (gmina)	Plan ogólny gminy	W trakcie sporządzania	Zapewnić pełną zgodność ze Strategią Ponadlokalną i rekomendacjami przestrzennymi
	Program ochrony środowiska	2022–2026 (perspektywa do 2030)	Aktualny (do 2026; perspektywa do 2030). Kolejną edycję po 2026 r. przygotować z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Program usuwania wyrobów zawierających azbest	2011–2032	Aktualny. W razie aktualizacji dokumentu – zachować zgodność ze Strategią Ponadlokalną.
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	2024–2030	Aktualny; stosować jako dokument ramowy. Aktualizacje i programy wykonawcze prowadzić z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny)	2025	Aktualny – dokument roczny. Kolejne edycje przygotowywać z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.

Jednostka	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy	2025–2029	Aktualny. Wdrażanie i kolejne edycje prowadzić z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	2025–2026	Aktualny. Kolejną edycję po 2026 r. przygotować z pełnym dostosowaniem do Strategii Ponadlokalnej.
	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej	2025–2030	Aktualny. Coroczne plany/aktualizacje weryfikować pod kątem zgodności ze Strategią Ponadlokalną; zalecane ujednolicenie procedur i wskaźników na poziomie ponadlokalnym.
Rejowiec Fabryczny (miasto)	Plan ogólny gminy	W trakcie sporządzania	Zapewnić pełną zgodność ze Strategią Ponadlokalną i rekomendacjami przestrzennymi
	Strategia Rozwoju Miasta	2017-2026	Nie ma potrzeby sporządzania nowej, w przypadku uchwalenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
	Gminny Program Rewitalizacji (GPR)	2024–2033	Aktualny. Zmiany/aktualizacje prowadzić z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	2025–2028	Aktualny. Kolejną edycję po 2028 r. przygotować z pełnym dostosowaniem do Strategii Ponadlokalnej.
	Program Wspierania Rodziny	2025–2027	Aktualny. Nową edycję po 2027 r. opracować z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta	2022–2026	Aktualny do 2026. Kolejną edycję prowadzić z zachowaniem zgodności ze Strategią Ponadlokalną.
	Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	2022–2028	Aktualny. Coroczne plany/aktualizacje weryfikować pod kątem zgodności ze Strategią Ponadlokalną; zalecane ujednolicenie procedur i wskaźników na poziomie ponadlokalnym.

Monitoring i ewaluacja Strategii

Podstawowym celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności i efektywności działań, określonych w ramach celów i kierunków działań ujętych w dokumencie. Monitoring pozwoli sprawdzić, czy Strategia jest wdrażana zgodnie z planem, a osiągane rezultaty odpowiadają założeniom.

SFERA SPOŁECZNA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
1 – Tworzenie przyjaznego środowiska życia dla osób starszych poprzez rozwój usług wspierających, wzmacnianie aktywności społecznej oraz koordynację polityki senioralnej na poziomie ponadlokalnym	Zapewniony łatwiejszy dostęp do usług opiekuńczych, transportowych i asystenckich dla seniorów. Zwiększony poziom poczucia bezpieczeństwa i komfortu życia osób starszych. Rozszerzona oferta integracyjna, edukacyjna i kulturalna dostępna dla seniorów we wszystkich gminach. Zwiększony udział seniorów w życiu społecznym i w wydarzeniach ponadlokalnych. Stopniowo likwidowane bariery architektoniczne i komunikacyjne w przestrzeni publicznej. Wzmocniona koordynacja i współpraca międzygminna w zakresie polityki senioralnej.	Poziom satysfakcji seniorów z dostępności usług wspierających	Badania mieszkańców (co 2–3 lata)	Wzrost
		Liczba obiektów i przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób starszych	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	Wzrost
		Liczba gmin, które wdrożyły usługi opiekuńcze lub asystenckie dla seniorów w formule współpracy międzygminnej	JST – dokument porozumienia lub powołanie podmiotu (jednorazowo, aktualizacja w razie zmian)	4
		Ocena jakości życia i poczucia bezpieczeństwa osób starszych	Badania mieszkańców (co 2–3 lata)	Wzrost
2 – Wzmacnianie roli młodzieży w życiu publicznym oraz tworzenie warunków sprzyjających jej wszechstronnemu rozwojowi społecznemu, edukacyjnemu, obywatelskiemu i emocjonalnemu	Zwiększony poziom uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym i procesach decyzyjnych. Rozszerzona i atrakcyjna oferta przestrzeni, zajęć i wydarzeń dedykowanych dzieciom i młodzieży. Zwiększona dostępność wsparcia psychologicznego i działań profilaktycznych w skali ponadlokalnej. Poprawiona jakość i dostępność edukacji, w tym przedszkolnej i ponadpodstawowej. Wzmocniony rozwój kompetencji społecznych, emocjonalnych i edukacyjnych młodzieży.	Liczba inicjatyw i projektów realizowanych z udziałem młodzieży	JST, szkoły (corocznie)	Wzrost
		Poziom satysfakcji młodzieży z oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej	Badania mieszkańców (co 2–3 lata)	Wzrost
		Liczba szkół objętych programami profilaktyki zdrowia psychicznego i przeciwdziałania cyberprzemocy	Szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne (corocznie)	Wzrost
		Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z matematyki / języka polskiego / języka angielskiego	OKE – wyniki z egzaminów (corocznie)	Wzrost / wyrównanie poziomu średniej wojewódzkiej

SFERA SPOŁECZNA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
		Liczba gmin, w których funkcjonuje Młodzieżowa Rada Gminy	JST – uchwała powołania MRG (aktualizacja raz na kadencję)	3
		Liczba gmin, w których utworzono przestrzeń dedykowaną młodzieży	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	4
3 – Wzmacnianie poczucia wspólnoty i tożsamości lokalnej mieszkańców obszaru objętego strategią	Zwiększony udział mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych i integracyjnych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Dostępna infrastruktura lokalna sprzyjająca integracji i aktywności społecznej. Wzmocniony potencjał organizacji społecznych i liderów lokalnych. Zwiększony poziom współpracy między samorządami, organizacjami i mieszkańcami przy organizacji wydarzeń i usług. Wyższa jakość i przejrzystość komunikacji samorządów z mieszkańcami.	Liczba wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych o charakterze ponadlokalnym	JST, instytucje kultury (corocznie)	Wzrost
		Liczba świetlic lub innych obiektów objętych działaniami modernizacyjnymi lub doposażeniem	JST – dokumentacja inwestycyjna i zakupowa (corocznie)	Wzrost
		Liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych objętych wsparciem JST (np. szkolenia, konsultacje, dotacje)	JST (corocznie)	Wzrost
		Wdrożony skoordynowany kalendarz wydarzeń w czterech gminach	JST – ustalenia roczne (corocznie)	TAK
4 – Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych	Wyższa jakość i dostępność infrastruktury społecznej na obszarze partnerstwa. Zwiększony dostęp do usług opieki zdrowotnej i działań profilaktycznych dla mieszkańców.	Liczba przychodni POZ na 10 tys. mieszkańców	BDL GUS	Wzrost – dążenie do poziomu średniej wojewódzkiej

SFERA SPOŁECZNA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
	Zapewniony dostęp do opieki nad dziećmi do lat 3 w oparciu o współpracę międzygminną. Zwiększony poziom dostępności obiektów publicznych dla osób o szczególnych potrzebach. Wzmocniony potencjał jednostek OSP w zakresie infrastruktury i bezpieczeństwa ratowniczego.	Odsetek obiektów użyteczności publicznej spełniających zasady projektowania uniwersalnego	JST – gminny koordynator dostępności – inwentaryzacja dostępności (corocznie)	Wzrost
		Liczba gmin, w których zrealizowano inwestycje w infrastrukturę lokalnych jednostek OSP	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	3

SFERA GOSPODARCZA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
1 – Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych i zwiększenie mobilności pracowników	Zmodernizowana sieć drogowa zwiększająca dostępność do terenów inwestycyjnych i zakładów pracy. Usprawniona komunikacja zbiorowa odpowiadająca na potrzeby pracowników. Lepsza współpraca między gminami i powiatem w zakresie planowania i realizacji inwestycji transportowych.	Liczba kilometrów dróg gminnych i powiatowych zmodernizowanych na potrzeby obsługi terenów inwestycyjnych	JST – dokumentacja inwestycyjna	Wzrost
		Liczba wspólnych inwestycji drogowych zrealizowanych we współpracy z powiatem lub gminami	JST – dokumentacja inwestycyjna – porozumienia o współpracy	Wzrost
2 – Zwiększenie atrakcyjności	Zidentyfikowane i przygotowane do inwestowania kluczowe tereny inwestycyjne.	Powierzchnia nowych uzbrojonych terenów inwestycyjnych [ha]	JST – ewidencja terenów inwestycyjnych (corocznie)	Wzrost

SFERA GOSPODARCZA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
inwestycyjnej obszaru i rozwój zintegrowanej polityki przyciągania inwestorów	Poprawiona infrastruktura techniczna i teleinformatyczna sprzyjająca rozwojowi przedsiębiorczości. Utworzone i funkcjonujące międzygminne Centrum Obsługi Inwestora. Wdrożone wspólne standardy obsługi inwestora i jednolita oferta gospodarcza obszaru. Wzmocnione wsparcie dla lokalnej przedsiębiorczości (inkubator, przestrzenie coworkingowe).	Liczba inwestorów obsłużonych przez wspólne Centrum Obsługi Inwestora	Centrum Obsługi Inwestora (rejestr kontaktów/obsługi, corocznie)	Wzrost
		Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców	BDL GUS (rocznie)	Wzrost
3 – Wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości i wspieranie rozwoju gospodarki opartej na zasobach lokalnych	Zwiększona wiedza i kompetencje mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości. Rozszerzona i bardziej widoczna oferta lokalnych produktów i usług. Wzmocniona współpraca i integracja lokalnych przedsiębiorców, producentów i organizacji. Zagospodarowane i wykorzystywane na nowe cele tereny poprzemysłowe.	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców	BDL GUS (rocznie)	Wzrost
		Liczba wydarzeń promujących lokalne produkty i usługi (targi, festyny, wydarzenia turystyczne)	JST, instytucje kultury (rocznie)	Wzrost

SFERA PRZESTRZENNA I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
1 – Zwiększenie odporności środowiskowej	Poprawiona jakość systemu gospodarki odpadami i wyższy poziom recyklingu.	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)	BDL GUS (rocznie)	Wzrost

SFERA PRZESTRZENNA I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
i klimatycznej obszaru oraz zapewnienie wysokiej jakości usług komunalnych i infrastruktury technicznej	Rozbudowana i zmodernizowana infrastruktura wodno-kanalizacyjna i energetyczna. Zmniejszona energochłonność obiektów publicznych i większy udział OZE w bilansie energii. Zwiększona retencja wodna i odporność obszaru na skutki zmian klimatu. Wzmocniony ład przestrzenny i ograniczanie rozpraszania zabudowy.	Odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków i przydomowych oczyszczalni ścieków (%)	BDL GUS/ JST (rocznie)	Wzrost
		Udział odpadów zbieranych selektywnie w ogólnej masie odpadów komunalnych (%)	BDL GUS/ JST (rocznie)	Wzrost
		Powierzchnia obszarów objętych działaniami retencyjnymi (zbiorniki, mała retencja) [ha]	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	Wzrost
		Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji z zastosowaniem lub doposażeniem w OZE	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	Wzrost
2 – Poprawa dostępności przestrzennej i jakości infrastruktury mobilności dla mieszkańców i odwiedzających	Rozbudowana i zmodernizowana sieć dróg lokalnych i ponadlokalnych zwiększająca spójność układu komunikacyjnego. Rozwinięta sieć pieszo-rowerowa i poprawione bezpieczeństwo niechronionych uczestników ruchu.	Długość zmodernizowanych lub nowych dróg gminnych i powiatowych na obszarze objętym strategią [km]	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	Wzrost
		Długość dróg dla rowerów [km] oraz długość oznakowanych szlaków rowerowych (km)	BDL GUS (corocznie) JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	Wzrost

SFERA PRZESTRZENNA I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA				
CELE STRATEGICZNE	**REZULTAT**	**WSKAŹNIK**	**ŹRÓDŁO DANYCH I CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU**	**TENDENCJA / WARTOŚĆ DOCELOWA**
	Zwiększona dostępność transportu publicznego (kolej, komunikacja autobusowa) dla mieszkańców i odwiedzających. Podniesiona świadomość i kompetencje mieszkańców w zakresie bezpiecznego i zrównoważonego korzystania z infrastruktury mobilności.	Odsetek mieszkańców deklarujących korzystanie z transportu publicznego w dojazdach do pracy i szkoły (%)	Badania mieszkańców (co 2–3 lata)	Wzrost
		Liczba uczniów objętych programami edukacyjnymi z zakresu bezpiecznej mobilności	SP/JST - dokumentacja programów (corocznie)	Wzrost
3 – Zwiększenie atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni publicznych oraz miejsc do zamieszkania	Rozbudowane i atrakcyjne przestrzenie rekreacyjne oraz błękitno-zielona infrastruktura sprzyjająca integracji mieszkańców i rozwojowi turystyki. Większa dostępność do atrakcyjnych i funkcjonalnych miejsc wypoczynku nad wodą. Większy dostęp do mieszkań komunalnych i specjalistycznych (chronionych, treningowych, socjalnych). Bogatsza oferta budownictwa mieszkaniowego (jedno- i wielorodzinnego) dzięki uzbrojeniu terenów i inwestycjom prywatnym.	Liczba nowo utworzonych lub zmodernizowanych przestrzeni rekreacyjnych i turystycznych (parki, zbiorniki wodne, miejsca integracji)	JST – dokumentacja inwestycyjna (corocznie)	Wzrost
		Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców	BDL GUS (corocznie)	Wzrost

PROCEDURA PROWADZENIA SPRAWOZDAWCZOŚCI ORAZ WERYFIKACJI I OCENY POSTĘPÓW W REALIZACJI ZAMIERZEŃ STRATEGICZNYCH

Monitoring realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego prowadzony jest raz w roku i obejmuje w szczególności weryfikację wartości wskaźników oraz ocenę postępów we wdrażaniu zadań strategicznych. Cykliczny monitoring powiązany jest z przygotowywaniem *Raportu o stanie gminy* w każdej z gmin objętych porozumieniem.

Jednostki organizacyjne oraz komórki urzędów gminnych odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań (zgodnie z zakresem powierzonych obowiązków) przekazują **Opiekunowi Strategii** w swojej gminie, w terminie do końca maja, informacje na temat:

- aktualnych wartości wskaźników,
- zrealizowanych działań,
- występujących trudności i barier we wdrażaniu.

Gminni Opiekunowie Strategii przekazują zbiorcze informacje **Opiekunowi Strategii Ponadlokalnej**, który opracowuje raport zbiorczy dla całego obszaru współpracy ponadlokalnej. Raport ten, przygotowywany do 30 czerwca, przedkładany jest **Komitetowi Sterującemu** a następnie publikowany na stronach internetowych gmin.

PROCEDURA AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO

Przegląd i aktualizacja dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego będzie mieć miejsce minimum po 5 latach obowiązywania Strategii. Dopuszcza się także możliwość aktualizacji przed upływem tego okresu w przypadku wystąpienia istotnych zmian uwarunkowań społecznych, gospodarczych, klimatyczno-środowiskowych lub przestrzennych, które uzasadniają weryfikację zapisów.

W takich przypadkach proces aktualizacji prowadzony jest w trybie przewidzianym dla opracowania strategii ponadlokalnej, tj.:

1. Inicjacja procesu aktualizacji – wniosek o aktualizację Strategii może zostać zgłoszony przez dowolną gminę partnerską, Opiekuna Strategii Ponadlokalnej lub Komitet Sterujący, wraz z uzasadnieniem potrzeby zmiany dokumentu.
2. Podstawy formalne – uruchomienie procesu wymaga:
    - potwierdzenia woli realizacji aktualizacji w ramach porozumienia zawartego pomiędzy gminami,
    - podjęcia uchwał rad gmin wszystkich stron porozumienia o przystąpieniu do aktualizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego, określających szczegółowy tryb i harmonogram prac oraz tryb konsultacji.

3. Decyzja o sposobie realizacji – Komitet Sterujący, działając w ramach porozumienia, określa sposób prowadzenia aktualizacji (praca własna gmin, powołanie zespołu roboczego, zlecenie prac podmiotowi zewnętrznemu), harmonogram działań oraz skład zespołów realizacyjnych.
4. Zakres weryfikacji – w ramach aktualizacji poddane analizie mogą zostać:
    - część diagnostyczna – aktualizacja danych statystycznych, analiz i wniosków,
    - wizja rozwoju obszaru współpracy ponadlokalnej – ocena jej aktualności w kontekście zmian w zasobach i uwarunkowaniach rozwojowych,
    - cele strategiczne, kierunki działań i ich adekwatność do zaktualizowanej wizji rozwoju,
5. Konsultacje społeczne – zaktualizowany projekt Strategii poddawany jest konsultacjom społecznym na obszarze wszystkich gmin objętych porozumieniem, zgodnie z trybem ustalonym w uchwałach rad gmin.
6. Przyjęcie dokumentu – po zakończeniu konsultacji projekt aktualizacji Strategii jest przedkładany radom wszystkich zaangażowanych gmin celem przyjęcia w drodze uchwały.

EWALUACJA EX-ANTE

Po opracowaniu ostatecznej wersji Strategii, a przed jej wdrażaniem, przeprowadzona została tzw. ewaluacja uprzednia (ex-ante) w zakresie następujących kryteriów:

- *trafności* – analizie poddana została adekwatność postawionych celów i wybranych kierunków działań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów;
- *skuteczności* – czy wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane kierunki działania i przykładowe projekty;
- *efektywności* – ocena dotycząca adekwatności skali celów i planowanych kierunków działań do dostępnych i potencjalnych źródeł finansowania, a także ogólnej wykonalności finansowej strategii w oparciu o ramy finansowe i instrumenty możliwe do wykorzystania w okresie wdrażania.
- *spójności* wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu.

Po przeprowadzonej ewaluacji ex-ante rekomenduje się Strategię do wdrożenia.

ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Cele Strategii Rozwoju Ponadlokalnego są spójne z dokumentami strategicznymi i planistycznymi obowiązującymi na poziomie europejskim, krajowym, wojewódzkim i powiatowym, w tym w szczególności Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030.

RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja Strategii Rozwoju Ponadlokalnego wymaga pozyskiwania środków z różnych źródeł, w tym:

Środki własne JST

- Budżety gmin (w tym wydatki inwestycyjne i bieżące, wkład własny do projektów zewnętrznych).
- Możliwość montażu z obligacjami komunalnymi, pożyczkami preferencyjnymi oraz środkami jednostek organizacyjnych.

Programy Unii Europejskiej 2021–2027 (krajowe)

- **FEnIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko:** Gospodarka wodno-kanalizacyjna (nowa sieć i niezbędne modernizacje powiązane z rozbudową), gospodarka odpadami (PSZOK, selektywna zbiórka, recykling), błękitno-zielona infrastruktura i retencja, efektywność energetyczna i termomodernizacja obiektów publicznych, OZE i magazyny energii, elementy drogowe w zakresie kwalifikowalnym.
- **FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego:** Usługi społeczne i opiekuńcze (w tym senioralne, asystenckie, wytchnieniowe), zdrowie (profilaktyka, wzmocnienie poradni), edukacja (kompetencje, równość dostępu, praca z uczniem zdolnym), włączenie społeczne i dostępność.
- **FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy:** E-usługi publiczne i wspólna platforma informacyjna (strona/aplikacja), cyberbezpieczeństwo urzędów, otwarte dane, interoperacyjność, łączność szerokopasmowa.
- **LIFE:** Projekty środowiskowo-klimatyczne: bioróżnorodność, błękitno-zielona infrastruktura, retencja, działania edukacyjne i pilotaże adaptacyjne.
- **PROW / WPR 2023–2027 (w tym LEADER):** Mała infrastruktura społeczna i rekreacyjna, doposażenie świetlic, działania animacyjne, wsparcie organizacji społecznych i KGW, drobne przedsięwzięcia turystyczno-rekreacyjne i produktowe na obszarach wiejskich.
- **Erasmus+ / Europejski Korpus Solidarności:** Partycypacja młodzieży, wolontariat, projekty solidarności, partnerstwa organizacji młodzieżowych.

3) Program regionalny – Fundusze Europejskie dla Lubelszczyzny 2021–2027

- Infrastruktura społeczna (kultura, edukacja, zdrowie, opieka), usługi społeczne (EFS+), transport niskoemisyjny i infrastruktura pieszo-rowerowa, efektywność energetyczna i OZE w obiektach publicznych, cyfryzacja w wymiarze regionalnym, zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz tereny zielone i rekreacja.

4) Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

- **Maluch+ / Aktywny Maluch** – tworzenie i rozszerzanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie).
- Dodatkowe komponenty wdrażane w trybie naborów tematycznych (m.in. zdrowie, energetyka, cyfryzacja) – do wykorzystania komplementarnie z programami UE.

5) Programy krajowe (resortowe) i fundusze celowe

- **RFRD – Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg:** Budowa/przebudowa dróg gminnych i powiatowych oraz zadania BRD (przejścia, doświetlenia).
- **FRPA – Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych:** Dopłaty do linii o charakterze użyteczności publicznej (siatka dojazdów pracowniczych i szkolnych, integracja rozkładów).
- **Senior+:** Tworzenie, doposażenie i funkcjonowanie Klubów i Dziennych Domów „Senior+".
- **Ministerstwo Sportu i Turystyki:** Programy rozwoju infrastruktury sportowej (boiska, hale, skate/pumptrack, siłownie plenerowe) oraz inwestycje o szczególnym znaczeniu dla sportu (np. hala i stadion w Pawłowie).
- **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego:** Ochrona zabytków i infrastruktura kultury (roboty konserwatorskie, prace przy zabytkach, adaptacje na funkcje kulturalne).
- **NFOŚiGW / WFOŚiGW:** „Czyste Powietrze" i „Ciepłe Mieszkanie" (dla mieszkańców – gmina jako operator/partner), programy retencyjne i małej retencji, gospodarka odpadami (doposażenia systemu, edukacja), OZE (w tym magazyny energii), inicjatywy dla spółdzielni energetycznych, zielono-niebieska infrastruktura. Dodatkowo: programy dla JST w zakresie termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła w budynkach publicznych oraz działania edukacyjne i informacyjne.
- **BGK – Fundusz Dopłat / Program budownictwa społecznego i komunalnego:** Budowa, przebudowa i adaptacja mieszkań komunalnych (w tym mieszkania chronione, treningowe, wspomagane), wsparcie SIM/TBS. **Fundusz Termomodernizacji i Remontów** – granty i premie na modernizację energetyczną zasobów mieszkaniowych i obiektów użyteczności publicznej.

6) Granty i programy dla organizacji pozarządowych

- **NOWE FIO**, programy resortowe dla organizacji społecznych, **Erasmus+** i **EKS** – mikrogranty i działania miękkie (animacja społeczna, młodzież, wolontariat, UTW, inicjatywy anty-hejterskie i edukacyjne).

7) Środki prywatne i partnerstwa

- **PPP / partnerstwa operatorskie** – funkcje komercyjne w obiektach kultury i rekreacji (np. kawiarnie, najem), inkubator przedsiębiorczości, strefy aktywności gospodarczej.

- **Inwestorzy i mieszkańcy** – wkłady prywatne w projektach energetycznych (prosumpcja), turystycznych i usługowych.

Zróżnicowane źródła finansowania umożliwią elastyczne podejście do realizacji Strategii i zwiększą zdolność gmin do skutecznego wykorzystania dostępnych instrumentów krajowych, unijnych i regionalnych.

Spis tabel

Tabela 1. Zmiana liczby ludności (%) w latach 2019-2023 8

Tabela 2. Gęstość zaludnienia w latach 2019-2023..... 9

Tabela 3. Współczynnik obciążenia demograficznego w latach 2019-2023 11

Tabela 4. Wyniki egzaminów ósmoklasistów (%) 13

Tabela 5. Liczba uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w przeliczeniu na oddziały..... 14

Tabela 6. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności... 16

Tabela 7. Odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w latach 2019-2023 16

Tabela 8. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w liczbie ludności ogółem [%] 17

Tabela 9. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w latach 2018 i 2024..... 19

Tabela 10. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach 23

Tabela 11. Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców w latach 2019-2023 26

Tabela 12. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2019-2023..... 26

Tabela 13. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (%) w latach 2020-2024 29

Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023..... 29

Tabela 15. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023..... 29

Tabela 16. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 2019-2023 (%) 33

Tabela 17. Przeciętne wynagrodzenie brutto (zł) w powiecie chełmskim 34

Tabela 18. Wpływy (dochody) do budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) na 1 mieszkańca..... 37

Tabela 19. Lesistość (%) 40

Tabela 20. Udział obszarów prawnie chronionych i powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem 40

Tabela 21. Odsetek korzystających z urządzeń sieciowych i oczyszczalni ścieków w 2019 i 2023 roku (%) 43

Tabela 22. Mieszkania komunalne na 1000 mieszkańców w latach 2018 i 2022 46

Tabela 23. Udział punktów adresowych w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych (stan na koniec marca 2025) 48

Tabela 24. Jednolite Części Wód Powierzchniowych 87

Tabela 25. Jednolite Części Wód Powierzchniowych 89

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w latach 2017-2023 8

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2019 oraz 2023 roku 9

Wykres 3. Zameldowania i wymeldowania w latach 2019-2023* 10

Wykres 4. Saldo migracji na 1000 mieszkańców 10

Wykres 5. Udział liczby ludności według ekonomicznych grup wieku w 2019 roku (L) oraz w 2023 roku (P) 11

Wykres 6. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (%) 14

Wykres 7. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym 15

Wykres 8. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 000 mieszkańców w roku 2019 oraz 2023 19

Wykres 9. Liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności 22

Wykres 10. Liczba bibliotek publicznych na 10 tys. ludności 22

Wykres 11. Wydatki na 1 mieszkańca w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (zł) 23

Wykres 12. Udział wydatków w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem w roku 2019 i 2023 (%) 23

Wykres 13. Wydatki w Dziale 851 – Ochrona zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2019 i 2023 26

Wykres 14. Wydatki w Dziale 851 – Ochrona zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2019-2023 27

Wykres 15. Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa) na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023 30

Wykres 16. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych w latach 2019-2024 31

Wykres 17. Długotrwale bezrobotni na 1000 osób w wieku produkcyjnym w latach 2019-2023 32

Wykres 18. Struktura płci wśród zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2019 (L) 32

Wykres 19. Udział osób powyżej 50 roku życia wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2020-2024 (%) 33

Wykres 20. Wpływy (dochody) z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) na 1 mieszkańca 37

Wykres 21. Udział odpadów zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku z gospodarstw domowych w 2019 i 2023 roku (%) 44

Wykres 22. Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023 46

Wykres 23. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023 47

Wykres 24. Liczba budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców w latach 2019-2023 47

Wykres 25. Długość dróg dla rowerów w przeliczeniu na 100 km2 49

Wykres 26. Liczba czynnych przystanków komunikacji zbiorowej na 1000 mieszkańców 49

Spis plansz i rysunków

Plansza 1. Struktura funkcjonalno – przestrzenna wraz z hierarchią jednostek osadniczych 79

Plansza 2. Uwarunkowania środowiskowe wraz z systemem powiązań przyrodniczych gmin 83

Rysunek 1. Rozkłady stężeń zanieczyszczeń w 2019 roku 41

Rysunek 2. Rozkłady stężeń zanieczyszczeń w 2023 roku 42

Rysunek 3. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze 76

Rysunek 4. Zagrożenia suszą 90